

การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิต
ของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน

THE DEVELOPMENT OF THE LIVEABLE CITY AFFECTING THE QUALITY OF LIFE OF
PEOPLE IN PANUSNIKOM MUNICIPALITY, CHON BURI PROVINCE: PERSPECTIVE OF
THE LOCAL ADMINISTRATION AND COMMUNITY LEADERS

ณัฐยา มานู

มหาวิทยาลัยบูรพา

2560

การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิต
ของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน

ณัฐยา มานู

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา

THE DEVELOPMENT OF THE LIVEABLE CITY AFFECTING THE QUALITY OF LIFE OF
PEOPLE IN PANUSNIKOM MUNICIPALITY, CHON BURI PROVINCE: PERSPECTIVE OF
THE LOCAL ADMINISTRATION AND COMMUNITY LEADERS

NUTTAYA MARNOO

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT
GRADUATE SCHOOL OF PUBLIC ADMINISTRATION
BURAPHA UNIVERSITY

2017

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางาน
นิพนธ์ของ ัญญา มานู ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. จักรชัย ตี๋ประเสริฐสิทธิ์)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร. รชฎ จันทน์น้อย)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. จักรชัย ตี๋ประเสริฐสิทธิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวัฒน์ พิมลจินดา)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจอนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีวิทยาลัยการ
บริหารรัฐกิจ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อานนท์ วงษ์แก้ว)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

59930068: กลุ่มวิชา: การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน; ปร.ม. (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน)

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, เมืองน่าอยู่, เทศบาลเมืองพนัสนิคม

ัญญา มานู: การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน (THE DEVELOPMENT OF THE LIVEABLE CITY AFFECTING THE QUALITY OF LIFE OF PEOPLE IN PANUSNIKOM MUNICIPALITY, CHON BURI PROVINCE: PERSPECTIVE OF THE LOCAL ADMINISTRATION AND COMMUNITY LEADERS) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: จักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์ ปี พ.ศ. 2560

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารและผู้นำชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ได้แก่ (1) นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม และ (2) ผู้แทนชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จำนวน 13 คน รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ

การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน พบว่า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงมากยิ่งขึ้น คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย และดูแลสุขภาพกันมากยิ่งขึ้น มีสุขภาพด้านจิตใจที่ดีขึ้น คนในชุมชนที่รู้สึกไม่กังวลและอุ่นใจ ในการอยู่อาศัยในชุมชน การพัฒนาศูนย์กลางของชุมชน และการจัดกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีรายได้มากขึ้น โดยพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีการค้าขายมาก มีการส่งเสริมพัฒนาการค้าขายให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น จึงทำให้มีเศรษฐกิจดีขึ้นตาม การให้ความสำคัญกับความสะอาดของบ้านเมือง ชุมชนมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น อีกการช่วยกันแก้ไขปัญหาหามลพิษต่าง ๆ ในชุมชนด้วย ช่วยให้คนในชุมชน อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดี

59930068: CONCENTRATION: PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT; M.P.A.
(PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT)

KEYWORDS: QUALITY OF LIFE, LIVEABLE CITY, MUNICIPALITY OF
PANUSNIKOM

NUTTAYA MARNOO: THE DEVELOPMENT OF THE LIVEABLE CITY
AFFECTING THE QUALITY OF LIFE OF PEOPLE IN PANUSNIKOM MUNICIPALITY,
CHON BURI PROVINCE: PERSPECTIVE OF THE LOCAL ADMINISTRATION AND
COMMUNITY LEADERS. ADVISORY COMMITTEE: CHAKCHAI SUEPRASERTSITTHI
2017

The purpose of this study was to examine quality of life among people living in Panusnikom municipality. This resulted from the fact that Panusnikom municipality is a livable city. The subjects participating in this study was community administrators and leaders in Panusnikom municipality, Amphoe Panusnikom, Chon Buri province. Thirteen informants were recruited by a purposive sampling technique. These included a mayor of Panusnikom municipality and representatives of community leaders. To collect the data, an in-depth interview was used. Also, a content analysis was used to analyze the collected data, and the main points were summarized.

Regarding the development of Panusnikom municipality as a livable city affecting public quality of life, it was shown that people were in good physical health, resulting from the provision of exercising equipment. The development of a community center and activities relating to customs and local culture encouraged the participation among people in the community, strengthening the relationship among people. People in the community earned more income, resulting from the promotion of better. The municipality also placed an importance on the community cleanliness, leading to the solution of pollution problems that helped to promote a better living condition among people in the community.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัด ชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน” สำเร็จได้ด้วย ความ กรุณาจากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง โดยเฉพาะ ดร.จักรชัย สือประเสริฐ สิทธิ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษา และได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ความคิดเห็นใน การทำงานนิพนธ์ครั้งนี้ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดี เสมอมา ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้ง เป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ นายกวิชัย อัมราลิขิต และ นางนันท์ธนาภา เวชเดช ที่กรุณาให้ ความอนุเคราะห์ตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการจัดทำแบบสอบถาม สอบถาม และขอกราบ ขอบพระคุณท่านคณาจารย์ในวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ ผู้ศึกษาตลอดระยะเวลาที่ผู้ศึกษาตลอดระยะเวลาที่ผู้ศึกษาเข้ารับการศึกษา ซึ่งความรู้ที่ได้รับนั้นเป็น ประโยชน์ต่อผู้ศึกษาในการทำงานนิพนธ์ครั้งนี้เป็นอย่างมาก

การศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจาก บุคลากรในในพื้นที่ เทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลและได้ผลการศึกษาเพื่อ ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุดในการบริหารงานและ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปผู้ศึกษาขอขอบพระคุณจากใจจริง

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณบิดาและมารดา ที่ให้การสนับสนุนให้กำลังใจ อันสำคัญยิ่งตลอดมา และเพื่อนนิสิตร่วมหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการ บริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉุ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	12
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	23
แนวคิดเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน	37
เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม.....	63
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	72
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	80
วิธีการวิจัย.....	80

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	80
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ	81
การเก็บรวบรวมข้อมูล	82
ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล	83
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	84
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	85
ตอนที่ 2 การดำเนินงานและกระบวนการในการพัฒนาเมืองนำอยู่ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี.....	86
ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตของประชาชน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมือง พนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี.....	104
บทที่ 5 สรุป และอภิปรายผล.....	111
สรุปผลการวิจัย	111
อภิปรายผล.....	113
ข้อเสนอแนะ	117
บรรณานุกรม.....	119
ภาคผนวก	126
ภาคผนวก ก กรอบแนวคิดการวิจัย.....	126
ภาคผนวก ข แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	140
ประวัติย่อของผู้วิจัย	143

สารบัญตาราง

หน้า

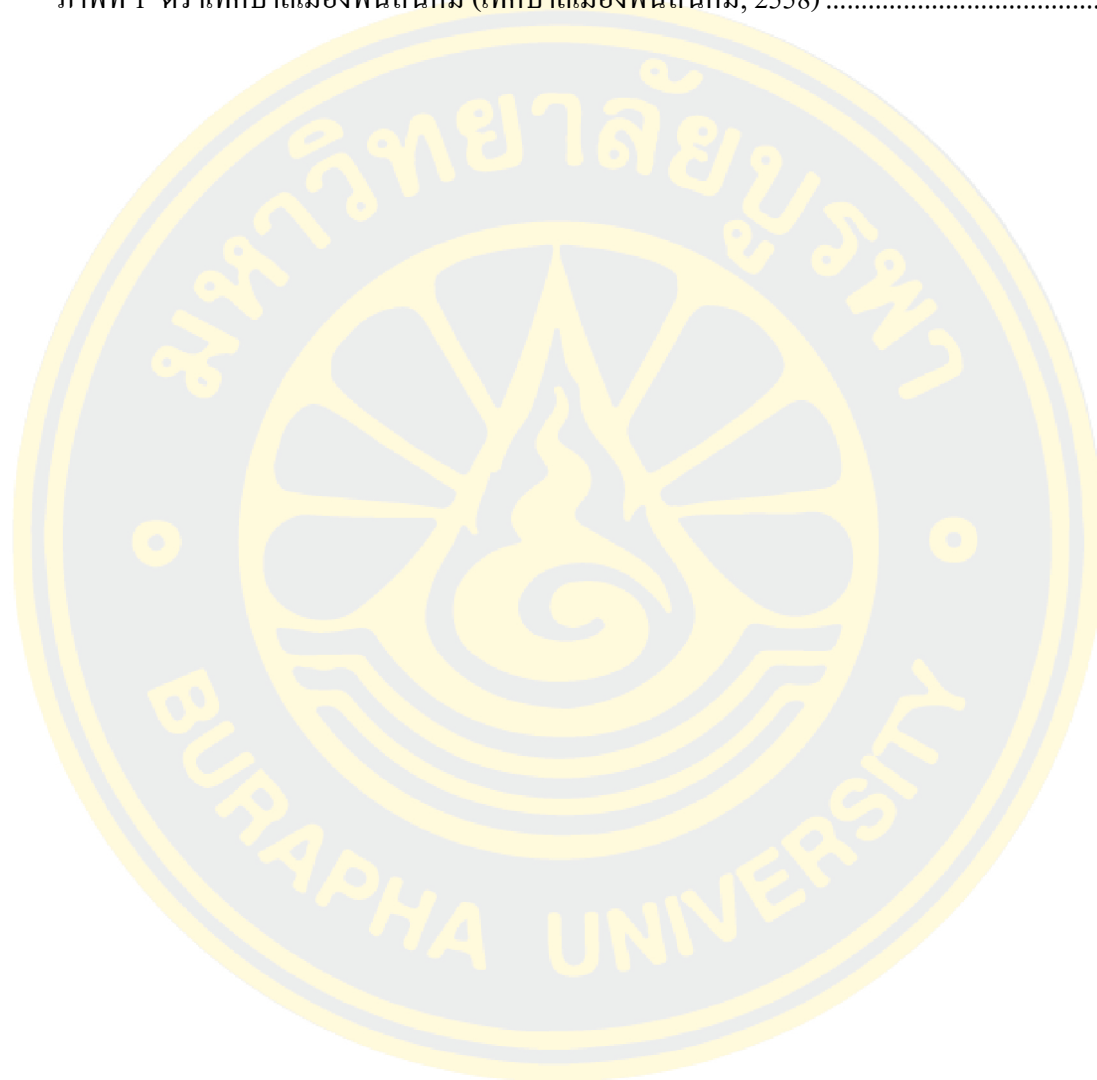
ตารางที่ 1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	85
ตารางที่ 2	กรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดเมื่อนำอยู่ของสำนักงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันติบาลเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อม (2559) และแนวคิดคุณภาพขององค์การอนามัยโลก (สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2537)	126

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 ตราเทศบาลเมืองพนัสนิคม (เทศบาลเมืองพนัสนิคม, 2558)64

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาเมืองแนวใหม่ (Urban development) คือ การพัฒนาเมืองใหม่ให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน อันเป็นแนวนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาพื้นที่เมือง เพราะการพัฒนาในแนวทางนี้จะต้องมีการดำเนินงานที่ประสานและสนับสนุนสอดคล้องซึ่งกันและกันในหลาย ๆ ด้านและหลายสาขาพร้อม ๆ กันอย่างเป็นระบบเป็นเชิงองค์รวม (Holistic approach) (ปริทัศน์ บูรณศิริ, 2554, หน้า 48) เป็นกระบวนการพัฒนาที่มีการวางกรอบวิสัยทัศน์ และแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องต้องกันทั้งในด้านประชากรทรัพยากรสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ทางกายภาพที่สร้างขึ้น (Built environment) ทรัพยากรด้านศิลปวัฒนธรรม ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรที่สร้างทดแทนใหม่ได้ และมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เสริมสร้างจิตวิญญาณและคุณค่าของเมืองด้วยการให้ความสำคัญต่อการดำรงรักษาฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพของตนเอง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันแรงกดดันของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เป็นผลของการจัดระเบียบใหม่ของโลก การค้าและเทคโนโลยี โดยมีกรอบกลยุทธ์เพื่อไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลเมืองต่าง ๆ (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สหประชาชาติประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อม, 2559) เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ตามมา ประกอบกับการมีช่องว่างการพัฒนาระหว่างเมืองกับชนบท ทำให้มีผู้ย้ายถิ่นเข้ามาสู่เมืองเพื่อโอกาสทางการศึกษาและประกอบอาชีพต่าง ๆ จึงเกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของเมือง จึงมีการจัดการประเมินเทศบาลเมืองน่าอยู่และการให้รางวัลเชิดชูเกียรติกับเทศบาลที่มีผลงาน ทั้งเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเมืองสู่ความน่าอยู่อย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้เทศบาลนำแนวคิดและหลักเกณฑ์การเป็นเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนไปปฏิบัติให้เหมาะสม

การพัฒนาที่ยั่งยืน เริ่มเข้ามามีบทบาทอย่างมากในกระแสการพัฒนาของสังคมโลก นับตั้งแต่ประชาคมโลกองค์การสหประชาชาติรวมทั้งประเทศไทย ได้ร่วมลงนามในแผนแม่บท

ของโลกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ในการประชุมสุดยอดของโลก ด้านสิ่งแวดล้อม (Earth summit) ที่ประเทศบราซิล เมื่อปี 2553 ซึ่งได้เป็นพันธกรณีที่แต่ละประเทศจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่ความยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) การพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนจึงเป็นกระแสหลักในการพัฒนาเมือง โดยในช่วงเวลาที่ผ่านมามีหลายเมือง หลายองค์กร ได้มีแนวคิดในการพัฒนาเมืองในรูปแบบต่าง มากมาย แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ความน่าอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ให้กับทุกด้านแก่คนที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้น ๆ และเพื่อดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาประกอบธุรกิจสร้างความเจริญด้านเศรษฐกิจในเมืองของตน มีการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศโดยยึดหลัก “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable development) ซึ่งแนวคิดการพัฒนาได้ถูกกำหนดขึ้นภายใต้แผนการปฏิบัติการ 21 สำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายและรูปแบบการพัฒนาเมือง เพื่อให้เกิดแนวทางพัฒนาเมืองที่เหมาะสม โดยขยายกรอบการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของเมืองให้ครอบคลุมการพัฒนาทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และองค์กร ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคี ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน ประชาสังคม องค์กรอิสระ สถาบันการศึกษา นักวิชาการ และประชาชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเมือง และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนอยู่ในชุมชนที่น่าอยู่อาศัย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้ด้วยตนเอง และความจำเป็นในการใช้ตัวชี้วัดที่เหมาะสมสำหรับการตรวจวัดและการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับเปลี่ยนนโยบายแนวทางการดำเนินงานของเทศบาลและการพัฒนาเทศบาลให้ครอบคลุมทุกมิติเพื่อนำไปสู่การเป็นเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาประเทศ มิได้มีแบบอย่างตายตัวตามตำรา หากแต่ต้องเป็นไปตามสภาพภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา วัฒนธรรมชุมชน ที่มีความหลากหลาย ในขณะที่เดียวกันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ จำเป็นที่จะต้องพยายามหาแนวทางดำรงชีวิตตามหลักการพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความสมดุลและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างเป็นภูมิคุ้มกัน ป้องกันผลกระทบต่อชุมชน เอกอัครราชทูต และวัฒนธรรมของชุมชน มิให้ล่มสลายไป การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาพัฒนาประเทศ ซึ่งในส่วนของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงชี้แนวทางการปฏิบัติ ตนที่ควรจะเป็น เพื่อดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยไม่เดือดร้อน ซึ่งเป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทยที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัวชุมชน ไปถึงประเทศ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงยึด

หลัก “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ให้พัฒนานบนพื้นฐาน ดั้งเดิมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต นอกจากนี้ หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญต้องยึดหลัก “คนเป็นศูนย์กลาง” มีพื้นฐานด้านจิตใจที่มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตเป็นที่ตั้ง ซึ่งมี 2 ด้านคือ ปรัชญาที่เราต้องดำรงชีวิตอย่าง พอเพียง และต้องมี จิตใจที่ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นหลักที่จะนำพา ประเทศไทยให้อยู่รอดได้อย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน ท่ามกลางปัญหาและการ เปลี่ยนแปลงที่สืบสาน ในยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงจะสามารถ เกิดขึ้นได้ในทุกกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การ ปกครอง และการบริหารประเทศ หากเรายึดหลักในการพิจารณาด้วยเหตุผล หาทางออกที่ซึ้งทั้ง ส่วนดีและส่วนเสีย หรือ “ทางสายกลาง” ที่เลือกทางที่ดีที่สุด ส่วนที่เสียน้อยที่สุด มีความไม่ยึดติด มองประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ทำให้บ้านเมืองสะอาด (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549 ก)

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการจัดอันดับเมืองน่าอยู่ โดยสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา หรือ สทพ. (LDI) ซึ่งเป็นมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ที่เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต การเชื่อมต่อแนวคิด นโยบายและการปฏิบัติหรือการทักทอทางสังคมให้เกิดพลังทาง สังคม สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ได้มีการจัดอันดับเมืองน่าอยู่จากทั่วประเทศ ในปี 2551 ภายใต้ กรอบพัฒนา “เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่” ตามดัชนีชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ หมายถึง เทศบาลที่เมืองน่าอยู่ สำหรับประชากรผู้อยู่อาศัยและผู้ท่องเที่ยวผ่านทาง ทั้งในมิติความปลอดภัย มิติความสะอาด มิติ ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี มิติการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และมิติความเป็นเมืองที่มี เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม รวมเป็น 5 มิติในการพิจารณาตัวชี้วัด โดยได้ทำการวิเคราะห์ดัชนี ความน่าอยู่ของเทศบาลเมือง 124 แห่ง ทั่วประเทศ ซึ่งในปี 2551 “เมืองพนัสนิคม จ.ชลบุรี” ได้ถูก จัดอันดับเป็นเมืองน่าอยู่อันดับที่ 1 ของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2549ก)

เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เป็นเทศบาลขนาดกลางมีเนื้อที่ครอบคลุมตำบลพนัสนิคมทั้งตำบล อยู่ห่างจาก กรุงเทพมหานครประมาณ 87 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองชลบุรี 22 กิโลเมตร เป็นเมืองสำคัญเมือง หนึ่งตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเคยรุ่งเรืองเมื่อสมัย 1,000 ปี มาแล้ว หรือสมัยที่ขอมยังเรืองอำนาจอยู่ใน อาณาจักรสุวรรณภูมิ ชาวพนัสนิคมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรม และหัตถกรรมที่สร้าง รายได้และชื่อเสียงให้กับชาวพนัสนิคมเป็นอย่างมากคือ “การจักสาน” เช่น กระเป๋า ตะกร้า ฝาชี เครื่องประดับตกแต่งต่าง ๆ เมืองพนัสนิคม เป็นเมืองที่ได้ชื่อว่า “เมืองสะอาด”ตามคำขวัญของเมือง และเป็นเมืองหนึ่งที่มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เอื้อต่อการอยู่อาศัย และการ ดำรงชีวิตของประชากร ภายใต้วิสัยทัศน์การพัฒนาเมือง “พัฒนาเมืองพนัสนิคมเป็นเมืองน่าอยู่อย่าง

ยั่งยืน ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาและตามนโยบายการพัฒนาของผู้บริหารเทศบาลเมืองพนัสนิคม ในการเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ (สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี, 2560) คือ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน องค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล โดยทางคณะผู้บริหาร และบุคลากรในสังกัดเทศบาลเมืองพนัสนิคม ได้ร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม มีกลไกในการส่งเสริมการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยรับฟังความคิดเห็นจากพี่น้องประชาชนและทุกภาคส่วนในท้องถิ่นเพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัว สะดวก รวดเร็ว สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการพี่น้องประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของประชาชนในท้องถิ่นและสาธารณชนทั่วไป เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ชัดเจน ทำให้เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการบริการสาธารณะแก่ประชาชน สร้างความสำเร็จในการบริหารจัดการ นำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของพี่น้องประชาชนเทศบาลเมืองพนัสนิคม กล่าวได้ว่าการพัฒนาที่ผ่านมา เทศบาลเมืองพนัสนิคมไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบเพียงลำพัง หากแต่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ต่างร่วมแรงร่วมใจกัน มุ่งทำให้ท้องถิ่นของตนเองเป็นเมืองที่น่าอยู่ มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ดินอันดั่งต้น ๆ เมืองหนึ่งของประเทศ สมดังคำที่ว่า “ศักดิ์ศรีเมืองสะอาด” ตามคำขวัญของเมือง โดยมีรางวัลต่าง ๆ ที่รับรองความสะอาดครั้งนี้ รางวัลพระราชทาน 3 ปีซ้อน พ.ศ. 2532-พ.ศ. 2534

จากความสำเร็จในการเข้าประกวดโครงการเมืองน่าอยู่ และการมีแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างตรงประเด็น ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชน ความสำเร็จในการสร้างเมืองน่าอยู่นั้น ให้ความสำคัญเพียงสร้างเมืองให้มีรูปแบบที่สวยงาม หรือเห็นและสัมผัสได้เพียงภายนอกเท่านั้น แต่โดยหลักการแล้วเมืองน่าอยู่ จะต้องสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบท ให้สามารถใช้ชีวิตความเป็นอยู่ที่พอเหมาะแก่การดำรงชีวิต ตลอดจนยกระดับความรู้สึกลึกซึ้งที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนที่อยู่ให้ดีขึ้น เพราะท้ายสุดแล้วเมืองน่าอยู่ก็คือเมืองที่ประชาชนมีชีวิตอยู่ด้วยความผาสุก จากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ถึงความสำเร็จในการร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เป็นเมืองน่าอยู่ และเป็นที่ยุ่จกอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ยังไม่มีการศึกษาใดที่สามารถบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมได้ว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามมิติคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHOQOL) (สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2537) 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้าน

สิ่งแวดล้อม ตามโครงการเมืองนำอยู่ของเทศบาลพนัสนิคม ประกอบด้วยมิติ 4 ด้าน ได้แก่ 1) เมืองอยู่ดี 2) คนมีสุข 3) สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และ 4) เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพที่มีอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ศึกษาให้ความสนใจผลจากการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ที่นำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ซึ่งมีความสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชน องค์กร ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ เสริมสร้างขีดสมรรถนะในการปฏิบัติงานขององค์กรในทุกระดับ และตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเทศบาล ส่งเสริมปรับปรุง เทศบาลเมืองพนัสนิคม มีการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองนำอยู่ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องเมืองนำอยู่ เป็นพัฒนาการต่อเนื่องของสาธารณสุขมูลฐาน และการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า ซึ่งได้เน้นพื้นที่ชุมชนเมือง ซึ่งมีลักษณะความหนาแน่นของประชากร และลักษณะปัญหาที่มี ความสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกันหลายด้าน ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นประเด็นปัญหา ด้านความสลับซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมในเมืองด้านต่าง ๆ ทั้งสิ่งแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม หรืออื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันเมืองนำอยู่ ยังมีพัฒนาการมาอย่างแนบแน่นกับพัฒนาการด้านการส่งเสริมสุขภาพ ในระดับโลก ซึ่งมีการตื่นตัวกันมากในการประชุมนานาชาติ เรื่องส่งเสริม สุขภาพ นอกจากนี้แนวคิดเรื่องเมืองนำอยู่ก็มีความสอดคล้องกันกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่เน้นการวางแผนพัฒนาเมือง โดยการมีระบบวางแผนและบริหารจัดการแบบบูรณาการ เพื่อ ส่งเสริมให้มีสังคมมีความยั่งยืน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญ (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อม, 2559) ได้แก่ 1) องค์กรประกอบด้านเมืองอยู่ดี จำนวน 7 ตัวชี้วัด 2) องค์กรประกอบด้านคนมีสุข จำนวน 9 ตัวชี้วัด 3) องค์กรประกอบด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 7 ตัวชี้วัด 4) องค์กรประกอบด้านเทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี จำนวน 11 ตัวชี้วัด โดยมุ่งหวังให้เกิดการ

นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น ความน่าอยู่ทั้งทางด้านกายภาพและสังคมที่ดี เข้มแข็ง รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข การมีภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง มีการสืบทอดและพัฒนาต่อยอด การมีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง มีความสมดุลสามารถเชื่อมโยงระหว่างชนบท เมือง และพื้นที่ภายนอก การมีระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต WHOQOL-100 (สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2537) ซึ่งมี 100 ข้อคำถาม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยได้มีการประยุกต์ใช้ระหว่างเครื่องมือตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่และแบบสอบถามคุณภาพชีวิต WHOQOL-100 มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการวิจัยในครั้งนี้ (ดูรายละเอียดในตารางที่ 2 ในภาคผนวก ก)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จากการพัฒนาเมืองน่าอยู่
2. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคม ตามการพัฒนาเมืองน่าอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนอันเป็นมาจากผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยศึกษาแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยใช้หลักเกณฑ์ ตัวชี้วัดการประเมินเมือง/เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี 2559 ของสำนักงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อม (2559) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่

- 1.1 เมืองอยู่ดี มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนด 2) การพัฒนาเมืองและชุมชนให้เป็นไปตามผังเมืองรวม 3) การพัฒนาเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับคนทุกกลุ่ม 4) การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาส 5) การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัย 6) การป้องกันและ

ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 7) การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพ

1.2 คนมีสุข มี 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของคนในเมือง 2) การคุ้มครองสุขภาพอนามัยผู้บริโภค 3) การส่งเสริมการศึกษาอย่างหลากหลายและเท่าเทียม 4) การจัดสวัสดิการสำหรับคนทุกกลุ่ม 5) การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและอบายมุข 6) การส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ความสามัคคีและเอื้ออาทรระหว่างคนในชุมชน 7) การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม 8) การพิทักษ์สิทธิของเยาวชนสตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส 9) การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3 สิ่งแวดล้อมยั่งยืน มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพให้คงไว้ซึ่งระบบนิเวศที่ดี 2) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจรและเหมาะสม 3) การกำจัดน้ำเสีย หรือมลพิษทางอากาศ หรือ มลพิษอื่น ๆ อย่างเหมาะสม 4) การพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต 5) การปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้มีความสวยงามและสอดคล้องกับสภาพเมือง 6) การส่งเสริมการผลิต การบริโภค หรือการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 7) การส่งเสริมการใช้พลังงานและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี มี 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ พร้อมแปลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ 3) การสร้างองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) การสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตที่ดี 5) การส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารและการทำตามมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 6) การมีกระบวนการตอบสนองต่อการให้บริการ ขอรับบริการ และจัดการข้อร้องเรียนของประชาชนอย่างครบถ้วนและเป็นระบบ 7) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผลงานของเทศบาล 8) ความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น 9) การจัดเก็บรายได้ให้ได้ตามเป้าหมายการลดรายจ่าย หรือความพยายามในการหารายได้อื่น 10) ความพยายามในการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามที่คาดการณ์และมีเหตุผลอันควรในการโอนงบประมาณ 11) นวัตกรรมการพัฒนาเมืองด้านต่าง ๆ

2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย WHOQOL-100, 1995 (สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2537) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ด้านร่างกาย ประกอบด้วย 1) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย 2) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า 3) การนอนหลับพักผ่อน 4) การเคลื่อนไหว 5) การดำเนินชีวิตประจำวัน 6) การใช้ยา หรือการรักษา 7) ความสามารถในการทำงาน

2.2 ด้านจิตใจ ได้แก่ 1) ความรู้สึกในด้านดี 2) การคิด การเรียนรู้ ความจำและสมาธิ 3) การนับถือตนเอง 4) ภาพลักษณ์และรูปร่าง 5) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี 6) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

2.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ 1) สัมพันธภาพทางสังคม 2) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม 3) กิจกรรมทางเพศ

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ความปลอดภัยทางร่างกายและความมั่นคงในชีวิต 2) สภาพแวดล้อมของบ้าน 3) แหล่งการเงิน 4) การดูแลสุขภาพและการบริการทางสังคม 5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ ๆ 6) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง 7) สภาพแวดล้อม 8) การคมนาคม

ขอบเขตด้านพื้นที่

ทำการศึกษาผู้บริหารและผู้นำในชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 13 คน (ข้อมูล จากสำนักปลัด เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ณ เดือน กรกฎาคม 2560)

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการศึกษาในระหว่างเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2560-กรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field study) ระหว่างวันที่ 1-31 มีนาคม พ.ศ. 2561

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เทศบาลเมืองพนัสนิคม หมายถึง เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบเทศบาลสำหรับเมืองขนาดกลาง จัดตั้งโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ท้องถิ่นที่จะได้รับการจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองนั้น คือ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลาง หรือท้องถิ่นที่มีจำนวนราษฎรมากกว่า 10,000 คน และมีรายได้เพียงพอที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลเมืองตามที่กฎหมายกำหนดไว้

2. การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม

3. การพัฒนาเมือง/ เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน คือ การพัฒนากรอบแนวคิดและตัวชี้วัด เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน (Sustainable cities) ซึ่งกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสมาคม สันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือ ในการติดตาม ตรวจสอบและประเมิน ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองต่าง ๆ เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน โดยได้ทำการปรับปรุงและพัฒนากรอบแนวคิดและตัวชี้วัด โดยการมี ส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้เมืองเป็นบ้านที่น่าอยู่ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พร้อมคำนึงถึงศักยภาพขององค์กร หรือเทศบาลซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเมือง และรูปแบบ การบริหารจัดการที่ดี โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบัน สิ่งแวดล้อม, 2559) ได้แก่ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน การเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี

3.1 เมืองอยู่ดี หมายถึง การพัฒนาด้านกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจของ เมือง ด้วยการวางแผนและกำหนดทิศทางกระจายตัวเมืองไปในทิศทางที่เหมาะสม การพัฒนาเมือง มีความสอดคล้องกับทิศทางดังกล่าว ส่งผลให้เมืองมีความสะดวก สวยงาม เป็นระเบียบ ประชาชน มีความปลอดภัยในการอยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดีรวมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจและการอยู่ดี กินดี ของคนในเมือง

3.2 คนมีสุข หมายถึง การพัฒนาที่เป็นองค์รวม ที่ครอบคลุมการให้บริการสาธารณะ ด้านสุขภาพ การศึกษาและการจัดสวัสดิการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนมีสุขภาวะและมีความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมแห่งความเอื้ออาทร

3.3 สิ่งแวดล้อมยั่งยืน หมายถึง การดูแลรักษาและใช้ผลประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลควบคู่ไปกับการผลิต การบริโภค และการบริการที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการจัดการของเสียและมลพิษ ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะจัดการพื้นที่สีเขียว ให้เกิดประโยชน์ต่อคนเมือง การปรับภูมิทัศน์เมืองให้มีความสวยงามและมีความสอดคล้องกับ สภาพเมือง ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3.4 เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี หมายถึง การดำเนินงานพัฒนา ทุก ๆ ด้าน ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาองค์กรให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการดำเนินงาน ทั้งด้านวิสัยทัศน์และแผนงาน ระบบข้อมูล ศักยภาพบุคลากร ระบบการทำงาน รวมถึงบรรยากาศ ในการทำงาน นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม

ความโปร่งใส เกิดความคุ้มค่า นำไปสู่การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรมในการพัฒนา

4. คุณภาพชีวิต คือ ระดับความเป็นอยู่ที่ดีและระดับความพึงพอใจ ตามความต้องการของประชาชนที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตามแนวคิดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2537) โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย หมายถึง การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวันการรับรู้ถึงต้อความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนเองไม่ต้องพึ่งพาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น

4.2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ หมายถึง การรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น

4.3 คุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์

4.4 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การรับรู้ว่าตนเองมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่ามีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “คุณภาพชีวิตของประชาชน จากการพัฒนาเมือง นำอยู่อย่างยั่งยืนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี” ผู้วิจัย ได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืน ดังมี รายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
 - 1.1 ความหมายของคุณภาพชีวิต
 - 1.2 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต
 - 1.3 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต
 - 1.4 เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต
 - 1.5 ปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
 - 2.1 ความหมายของการพัฒนา
 - 2.2 ความหมายของการพัฒนาชุมชน
 - 2.3 ลักษณะของการพัฒนาชุมชน
 - 2.4 องค์ประกอบการพัฒนาชุมชน
 - 2.5 เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน
 - 2.6 หลักการพัฒนาชุมชน
3. แนวคิดเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืน
 - 3.1 ความหมายของเมืองนำอยู่
 - 3.2 ความเป็นมาของเมืองนำอยู่
 - 3.3 วัตถุประสงค์ของโครงการเมืองนำอยู่
 - 3.4 หลักการเมืองนำอยู่
 - 3.5 ลักษณะของเมืองนำอยู่
 - 3.6 องค์ประกอบของการพัฒนาเมืองนำอยู่
 - 3.7 เกณฑ์ชี้วัด/ ตัวชี้วัด การประเมินเทศบาลนำอยู่
 - 3.8 ตัวแปรสำคัญในการพัฒนาเมืองนำอยู่
 - 3.9 ขั้นตอนหรือสูตรสำเร็จในการทำให้เมืองนำอยู่

- 3.10 แนวทางในการพัฒนาเมืองน่าอยู่
- 3.11 บทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ
- 3.12 นโยบายการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่
4. เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

ความหมายของคุณภาพชีวิต

ปัจจุบันได้มีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่น สาขาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา การศึกษา สิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ และอื่น ๆ ได้พยายามให้ความหมายหรือกำจัดการความคำว่า “คุณภาพชีวิต” กันอย่างกว้างขวางส่วนมากความหมายเหล่านั้นมีความคล้ายคลึงหรือมีความสอดคล้องกัน จะแตกต่างกันไปบ้างก็เป็นส่วนของรายละเอียดหรือจุดเน้นตามศาสตร์หรือสาขาวิชานั้น ๆ เห็นว่าสำคัญ จึงปรากฏว่าไม่มีคำจำกัดความของคำว่า “คุณภาพชีวิต” ที่แน่นอนตายตัว นอกจากจะเป็นคำจำกัดความที่นักวิชาการทั้งหลายได้กล่าวไว้ เช่น

ปราณี จตุพล (2553, หน้า 11) คุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพในด้านสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและศาสนา ซึ่งเป็นค่าเทียบเคียงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอน กล่าวคือ ทุกคนหรือทุกประเทศอาจจะกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ กันไปตามความต้องการ และความต้องการคุณภาพชีวิตนี้ย่อมจะเปลี่ยนแปลง ไปได้ตามกาลเวลาและกาลเทศะ

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2542, หน้า 56) คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคม ตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ดีตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ คุณภาพชีวิตแบ่งเป็น 3 ประการ คือ

1. ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลจะต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ อันเป็นผลตอบสนองมาจากปัจจัยพื้นฐาน ๆ
2. ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาวะจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริง แจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตครอบครัว และสังคมสิ่งแวดล้อมมีความปลอดภัยในชีวิต ๆ
3. ทางด้านสังคม คือ บุคคลสามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมของสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข ๆ

ผาสุก มุทฺธเมธา (2535, หน้า 39) กล่าวถึง คุณภาพชีวิต (Quality of life) ในแง่ของ สิ่งแวดล้อมนั้น หมายถึง การศึกษาความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพการศึกษา อนามัย และเศรษฐกิจ ตามลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางชีวะกายภาพ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และวิธีการ เลี้ยงดู โดยที่คุณภาพชีวิตนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทั่วไปของสิ่งแวดล้อมทางชีวะกายภาพ บุคคล อยู่ในทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ย่อมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า บุคคลที่อยู่ในที่ ขาดแคลนทรัพยากรสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตต้อง น้อยกว่าความพึงพอใจ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปแต่ ละบุคคลอีกด้วย

วันเพ็ญ วอกกลาง (2535, หน้า 8) กล่าวถึง คุณภาพชีวิต คือ ชีวิตที่มีความสุข ชีวิตที่ สามารถปรับตนเองให้เข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสามารถปรับธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อมให้กับตนเองโดยไม่เบียดเบียน ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น กล่าวสั้น ๆ คือ เรียนรู้ธรรมชาติจนปรับตัวเอง และธรรมชาติให้เข้ากันได้โดยไม่เบียดเบียนกัน

โสภาภรณ์ ทรพพันธ์ (2532 อ้างถึงใน สายพิน จันท์มา , 2555, หน้า 46) ได้ให้ คำนิยามของคุณภาพชีวิตไว้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพชีวิตความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของ คนโดยพิจารณาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความคิด สติปัญญา และสภาพแวดล้อม ซึ่งอาจจัด ระดับได้ดังนี้

1. อยู่รอด (Survival) อยู่ได้วันต่อวัน ไม่มีอนาคต
2. อยู่ได้ (Subsistence) อยู่ได้ปีต่อปี ไม่มีความมั่นคง
3. อยู่ดี (Self-reliance) พอกิน พอใช้ มีความมั่นคง
4. มีสวัสดิภาพ (Welfare) อยู่ดี กินดี มีสุขภาพ

ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2535, หน้า 19) ให้ความหมายคุณภาพชีวิต คือ ระดับสภาพของ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตใจและอื่น ๆ ซึ่งทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ได้ อย่างมีความสุขตามความพอใจที่เขาต้องการ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2541) คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ และความพึงพอใจของประชาชน ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม สุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ สาธารณูปโภค ครอบครั้ว สังคม การงาน สติปัญญา การรับข้อมูล ข่าวสาร การพักผ่อนหย่อนใจ ละด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

อุมาพร ผลดี (2545, หน้า 22-23) ได้กล่าวถึง คุณภาพชีวิตในท้องถิ่นไว้ ดังนี้ นโยบาย ตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจ มุ่งหวังให้องค์กรท้องถิ่นสามารถพัฒนาชุมชนเพื่อให้ ประชาชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม ซึ่งเมื่อกกล่าวถึง การพัฒนาที่แท้จริง

ควรหมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุเพื่อตอบสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาการทางการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมและจิตใจทางด้านต่าง ๆ ความต้องการทั้งหมดนี้จึงเรียกรวมกันว่า “คุณภาพชีวิต” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณของวัตถุรายได้ หากอยู่ที่ความพึงพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า ซึ่งคุณภาพชีวิตของมนุษย์สามารถสรุปความหมายได้ว่าคุณภาพชีวิต คือ ความพึงพอใจของมนุษย์ โดยทั่วไปที่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการของตนภายในระยะเวลาหนึ่ง คำว่า “คุณภาพชีวิต” จึงหมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดี และระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และคือความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเพียงพอให้เกิดการมีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่ดี ดังนั้นจึงได้มีการอธิบายถึงขอบเขต โดยทั่วไปของคุณภาพชีวิตเพื่อให้ครอบคลุมถึงบทบาทหน้าที่ขององค์กรท้องถิ่น ซึ่งสามารถมองลักษณะของคุณภาพชีวิตได้ 4 ลักษณะ คือ

1. คุณภาพชีวิตอันเกิดจากความพึงพอใจในแง่เศรษฐกิจ ได้แก่ ความพึงพอใจอันเกิดจากการได้รับการบำบัดความต้องการในสินค้าและบริการต่าง ๆ โดยทั่วไปเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการอยู่ดีกินดี ในรายละเอียดอย่างเช่น ที่ทำกิน การออม ความมั่นคงในสถาบันการเงิน บริการด้านขนส่ง ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข และบริการสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีข้อสำคัญที่ต้องเน้น คือ คุณภาพชีวิตดังกล่าวต้องเป็นเรื่องหรือสิ่งที่ประชาชนทุกคนได้รับ โดยทั่วถึงไม่ใช่เป็นเรื่องสำหรับคนบางกลุ่มเท่านั้น

2. คุณภาพชีวิตอันเกิดจากความพึงพอใจในแง่สังคม ความพึงพอใจในลักษณะนี้เป็นความพึงพอใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับด้านสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น การมีอิสรเสรี ความเป็นประชาธิปไตย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความปลอดภัยในการจราจรและอุบัติเหตุต่าง ๆ ความได้รับสุนทรีย์ทางวรรณกรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ความชื่นชมและรื่นรมย์กับทัศนศิลป์ต่าง ๆ ความเสรีต่อศรัทธาและการปฏิบัติตามทางศาสนาและความเชื่อของตน เสรีภาพในวิถีการดำรงชีพ และการดำเนินตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การพักผ่อนหย่อนใจ ความบันเทิง การกีฬาต่าง ๆ เป็นต้น ความพึงพอใจในสิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนเราในแง่สังคม ซึ่งต้องเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ สัญชาติ และศาสนา เป็นสำคัญ

3. คุณภาพชีวิตอันเกิดจากความพึงพอใจในแง่ของภาวะแวดล้อม สิ่งที่จะบ่งชี้ถึงคุณภาพชีวิตในเรื่องนี้อาจ ได้แก่ ภาวะแวดล้อมที่จะกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของมนุษย์ จึงต้องตั้งเกณฑ์ปานกลางขึ้นเป็นเป้าหมายแล้วต้องดำเนินทุกวิถีทางเพื่อฟื้นฟู และธำรงรักษาภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพึงพอใจของคนอยู่เสมอและอย่างทั่วถึงแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้วัดสำรวจคุณภาพชีวิตของประเทศ ได้แก่

3.1 ด้านกายภาพ การมุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาให้แก่ท้องถิ่นทางด้านกายภาพ ได้แก่ ถนน ทางน้ำ ทางระบายน้ำ ลานกีฬา ไฟฟ้าแสงสว่าง โดยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชน

3.2 ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์ การส่งเสริมอุตสาหกรรมในครอบครัว ตลาด กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของท้องถิ่นและควบคุมกิจการพาณิชย์ที่เป็นอันตรายต่อชุมชนโดยอาจออกกฎข้อบังคับขึ้นใช้ภายในชุมชนเพื่อควบคุมกิจการที่เกิดขึ้น โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ซึ่งจะมีการกำหนดประเภทของกิจการตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข และกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขสำหรับผู้ดำเนินกิจการข้างต้นปฏิบัติตาม ทั้งนี้ต้องให้ประชาชนรับรู้กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นด้วย

3.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มุ่งเน้นทางด้านสังคม โดยต้องพัฒนาทางด้านสาธารณสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การพัฒนาทางด้านการศึกษาที่มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ความรู้สึกที่มีความสุขของประชาชนซึ่งเกิดจากการให้ความพึงพอใจและความสำคัญของประชาชนต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตามสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เป็นอยู่หรือได้รับอยู่ โดยการรับรู้และตัดสินใจของประชาชนช่วงเวลาหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไป

ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

ปราณี จตุพล (2553, หน้า 12) กล่าวว่า ว่าคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องสำคัญมากของบุคคลและสังคมในปัจจุบัน ดังนี้

1. ความสำคัญระดับตนเองและครอบครัว คือ การมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์สุขภาพอนามัยดี ไม่เจ็บป่วย ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายส่วนตน และสามารถประกอบอาชีพการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดี ครอบครัวอบอุ่น มีปัญหา

2. ความสำคัญระดับสังคม และประเทศชาติ เมื่อประชากรในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตในสังคมและประเทศดีขึ้นด้วย แต่ทั้งนี้ รัฐต้องมีนโยบายที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร เช่น สภาพแวดล้อม การศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ของประชากร เป็นต้น

ลิปนัท เกตุทัต (2538, หน้า 25) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านความผาสุกของมนุษย์ในการดำรงชีวิตและการสร้างผลงานที่มีคุณค่าเรื่องความสุขและคุณภาพชีวิต ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ ความสุขของชีวิตได้มีการกล่าวตั้งแต่ยุค อริสโตเติล แต่ก็เป็นความหมายในเชิง “จริยธรรม” ซึ่งเป็นความหมายที่ได้รับอิทธิพลแนวคิดของทางตะวันตก ในการให้ความหมายในเชิงระบบของ “ความสุข”

ตำราญ จุช่วย (2554, หน้า 35-36) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตระดับบุคคล ไว้ว่า เพื่อให้ความสามารถพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา บุคคลแต่ละคน แต่ละครอบครัวจึงต้องมีการพัฒนาตนเอง ในด้านการศึกษา การมีแนวคิดเจตคติที่ดี การรู้จักบริหารตนเอง การมีความเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิต มีคุณธรรม และมีศีลธรรม ทุกคนในสังคมสามารถปฏิบัติได้ตามเช่นนี้ก็เท่ากับว่า สามารถช่วยยกระดับทั้งตนเอง และสังคม ให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงาม พัฒนาไปสู่สังคมในอุดมคติ ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมจะลดลงหมดไปได้ เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรม ปัญหามลภาวะเป็นพิษ ฯลฯ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ ในการที่จะพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น จนถึงระดับมาตรฐานที่สังคมต้องการ เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมมีความกินดีอยู่ดีมีความสุขสมบูรณ์

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

จากความหมายของคุณภาพชีวิตจะเห็นได้ว่าคุณภาพชีวิตของคนเรามีความเกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดทางสังคม (Social indicators) หรือองค์ประกอบต่าง ๆ เป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทยในสังคม ซึ่งตัวชี้วัดหรือองค์ประกอบดังกล่าวมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

แคมป์เบล (Campbell, 1976 อ้างถึงใน สายพิน จันทร์มา, 2555, หน้า 48) จำแนกองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตได้ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านกายภาพ ได้แก่ องค์ประกอบทางมลภาวะ ความหนาแน่นของประชากร สภาพที่อยู่อาศัย
2. องค์ประกอบด้านสังคม ได้แก่ องค์ประกอบทางการศึกษา สุขภาพอนามัย ความมั่นคงของครอบครัว

3. องค์ประกอบด้านจิตวิทยา ได้แก่ องค์ประกอบด้านความพึงพอใจ ความสำเร็จ ความผิดหวัง และความคับข้องในชีวิต

เฟอร์แรนส์ และเพาเวอร์ (Ferrans & Powers, 1985 อ้างถึงใน สายพิน จันทร์มา, 2555, หน้า 48) ได้นำองค์ประกอบย่อยทาง กาย ใจ อารมณ์ และสังคม และนำมาสร้างเครื่องมือวัด คุณภาพชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. ด้านสุขภาพและหน้าที่ (Health and functioning) ประกอบด้วย 13 ข้อความ คือ วิธีการรักษาสุขภาพ การได้รับบริการทางสุขภาพ การพึ่งตนเองทางด้านร่างกาย การผ่าตัดเปลี่ยนแปลง การเลิกกรักษาด้วยไดอะไลซิส ชีวิตที่ยาวนาน เพศสัมพันธ์ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ความเครียด กิจกรรมในเวลาว่าง การเดินทาง และการเกษียณอายุ

2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Socio economic) ประกอบด้วย 10 ข้อความ คือ เพื่อน การสนับสนุนคำจูนด้านจิตใจ บ้าน เพื่อนบ้าน มาตรฐานของชีวิต สภาพของบ้านเมือง การทำงาน/ การไม่ได้ทำงาน การศึกษา และการเงินที่ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น

3. ด้านจิตใจ (Psychological spiriatal) ประกอบด้วย 7 ข้อความ คือ ความสงบสุขของจิตใจ ความศรัทธาในศาสนา จุดมุ่งหมายในชีวิต ความสุข ความพึงพอใจในชีวิต รูปร่างหน้าตาและตนเอง

4. ด้านครอบครัว (Family) ประกอบด้วย 4 ข้อความ คือ สุขภาพของสมาชิกในครอบครัว บุตร ความสุขในครอบครัว และคู่สมรส

ซาน (Zhan, 1992 อ้างถึงใน สายพิน จันทร์มา, 2555, หน้า 49) ได้สรุปองค์ประกอบ คุณภาพชีวิตไว้ 4 ด้าน คือ ความพึงพอใจในชีวิต (Life satisfaction) อัตมโนทัศน์ (Self-economic) ศักยภาพของร่างกาย (Health and functioning) และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic factors) ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของแต่ละบุคคล สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการรับรู้ของบุคคลนั้น ๆ อีกด้วย

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข (2535, หน้า 99-100) ได้ให้องค์ประกอบ ของคุณภาพชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ เป็นวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ในภาพรวมของประชากร ซึ่งมองผ่านด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย ได้แก่ อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย พลังงาน การออมทรัพย์ สิ่งอำนวยความสะดวกในครอบครัว และในการประกอบอาชีพ

2. ด้านอารมณ์ ได้แก่ การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณประโยชน์ และมีความนิยมชมชอบ ในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ความสัมพันธ์อบอุ่นในครอบครัวและในชุมชน ความรัก และ ความเป็นอยู่เจ้าของที่มีต่อหมู่คณะ

3. ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาดและเป็นระเบียบปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศและเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและคมนาคมที่สะดวก

4. สภาพแวดล้อมทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ โอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่เท่าเทียมกัน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน การปกครองที่ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความเป็นธรรมด้านร่างกายและสังคม ความร่วมมือร่วมใจในชุมชน ความเป็นระเบียบ มีวินัย ความเห็นอกเห็นใจ และค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักธรรมในศาสนา

5. ด้านความคิด ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดก ชีวิต และชุมชน การศึกษาวิชาชีพ ความสามารถในการป้องกัน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตัวเองและครอบครัวและชุมชน เป็นที่ยอมรับในชุมชน การสร้างความสำเร็จด้วยตนเอง การยอมรับตัวเอง และการมีเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม

6. ด้านจิตใจ ได้แก่ การมีคุณธรรมในส่วนตัว ความซื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล กตัญญูกตเวที ความจงรักภักดีต่อชาติ ความศรัทธาในศาสนา ความเสียสละ และการละเว้นจากอบายมุข ฯลฯ

เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต

การสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตของนักวิจัยจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละเรื่อง

สปิทเซอร์ และคนอื่น ๆ (Spitzer et al., 1981 อ้างถึงใน สายพิน จันทร์มา, 2555, หน้า 55-56) ได้สรุปเครื่องมือในการวัดคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ควรจะประกอบด้วยหลักการ 10 ประการ ดังนี้

1. ข้อความสั้น เข้าใจง่าย และนำไปใช้ได้สะดวก
2. ครอบคลุมองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตแต่ละด้าน
3. เนื้อหาสอดคล้องกับกลุ่มชนชั้นต่าง ๆ
4. ควรเป็นปริมาณที่วัดได้
5. ควรจะสามารถนำไปใช้ได้หลายสถานการณ์ โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับ อายุ เพศ
6. อาชีพ และชนิดของโรคที่เจ็บป่วย
7. ควรได้รับการตรวจสอบความเชื่อมั่นก่อนนำไปใช้
8. ต้องเป็นที่ยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิ
9. ควรไวต่อการเปลี่ยนในภาวะต่าง ๆ ของผู้ถูกวัด
10. ควรจะแสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างเด่นชัดในกลุ่มผู้ถูกวัด

11. มีเหตุผลที่ดี

ซาน (Zhan, 1992 อ้างถึงใน สายพิน จันทรมา, 2555, หน้า 56) ได้เสนอแนวทางในการประเมินคุณภาพชีวิตว่าควรประเมินทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และครอบครัว 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความพึงพอใจในชีวิต (Life satisfaction) เป็นสิ่งที่บุคคลรับรู้ถึงสิ่งที่ตนครอบครองอยู่ ระหว่างความปรารถนาที่ตั้งไว้และความสำเร็จที่ได้รับ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้จากอิทธิพลของปัจจัยภายนอก ได้แก่ ภูมิหลังของแต่ละบุคคล ลักษณะเฉพาะ สิ่งแวดล้อมและภาวะสุขภาพ

2. ด้านอัตมโนทัศน์ (Self concept) เป็นความเชื่อและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง ในช่วงเวลาหนึ่งจากการรับรู้ปฏิกิริยาและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อตนเอง รวมถึงความรู้สึกคุณค่าในตนเอง และภาพลักษณ์ของตนเองด้วย

3. ด้านสุขภาพและการทำงานของร่างกาย (Health and functioning) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม สุขภาพจะสะท้อนให้เห็นคุณภาพชีวิตได้ทั้งเชิงวัตถุวิสัยและจิตวิสัย ซึ่งมีได้ประเมินทางคลินิกเท่านั้น ยังประเมินรับรู้สุขภาพของบุคคล สิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพ

4. ความสัมพันธ์ครอบครัว สังคม และภาวะด้านร่างกาย
ด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social economic factors) สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมถูกกำหนดออกมาเป็นมาตรฐานทางสังคมได้ 3 ประการ คือ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณภาพชีวิตเชิงวัตถุวิสัย

มีเบอร์ก (Meeberg, 1993 อ้างถึงใน สายพิน จันทรมา, 2555, หน้า 56) ได้เสนอแนวทางในการประเมินคุณภาพชีวิตโดยอาศัยตัวบ่งชี้ที่จำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้ด้านวัตถุวิสัย (Object indicators) เป็นข้อมูลที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ รายได้ อาชีพ การศึกษา และด้านร่างกาย

2. ตัวบ่งชี้ด้านจิตวิสัย (Subjective indicators) เป็นการประเมินข้อมูลด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ความสุข และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย (W HOQOL-BREF-THAI.1997) ซึ่งมี 26 ตัวชี้วัดแบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวันการรับรู้ถึงตความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนเองไม่ต้องพึ่งพาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย 2) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า 3) การนอนหลับพักผ่อน 4) การเคลื่อนไหว 5) การดำเนินชีวิตประจำวัน 6) การใช้จ่ายหรือการรักษา และ 7) ความสามารถในการทำงาน

2. ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของตนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค เป็นต้น มี 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความรู้สึกในด้านดี 2) การคิดการเรียนรู้ ความจำและสมาธิ 3) การนับถือตนเอง 4) ภาพลักษณ์และรูปร่าง 5) ความรู้สึกในทางที่ไม่ดี 6) จิตวิญญาณ ศาสนา และความเชื่อส่วนบุคคล

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สัมพันธภาพทางสังคม 2) การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม และ 3) กิจกรรมทางเพศ

4. ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้ว่าจะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การรับรู้ว่าจะมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าจะได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น มี 8 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความปลอดภัยทางร่างกายและความมั่นคงในชีวิต 2) สภาพแวดล้อมของบ้าน 3) แหล่งการเงิน 4) การดูแลสุขภาพและบริการทางสังคม 5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและทักษะใหม่ ๆ 6) การมีส่วนร่วม มีโอกาสพักผ่อนหย่อนใจและมีเวลาว่าง 7) สภาพแวดล้อม และ 8) การคมนาคม

เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตฉบับเต็ม ขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย (WHOQOL-100) (สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2537) ได้มีการประยุกต์ใช้เครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต 7 กลุ่มลักษณะ 100 ข้อคำถาม ดังนี้

1. การถามถึงประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม ในสัปดาห์สุดท้ายว่า มากเพียงใด เช่น ถามถึงความรู้สึกทางบวก ความสุขหรือความสนุกสนาน เป็นต้น จำนวน 39 คำถาม

2. การถามถึงประสบการณ์ของท่านว่ามีความสมบูรณ์ มากน้อยเพียงใด หรือถามว่าท่านสามารถทำอะไรบางอย่างในช่วงสองสัปดาห์ที่ผ่านมาบ้าง โดยถามถึงกิจกรรมประจำวันต่าง ๆ เช่น ชักเสื้อผ้า แต่งตัว หรือรับประทานอาหารเช้าเป็นอย่างไรบ้าง เป็นต้น จำนวน 14 คำถาม

3. การถามถึงความพึงพอใจ ความสุข หรือความรู้สึกสบายใจของท่านว่าเป็นอย่างไรบ้างที่ท่านรู้สึกอยู่ในสองสัปดาห์ เช่น ชีวิตในครอบครัวของท่านหรือการติดต่อกับผู้คนรอบข้าง เป็นต้น จำนวน 33 คำถาม

4. การถามถึงความรู้สึกประสบการณ์ของท่านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นบ่อยเพียงใด เช่น เรื่องการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากครอบครัวหรือเพื่อน ๆ หรือประสบการณ์ที่ไม่ดี เช่น รู้สึกไม่ปลอดภัย เป็นต้น จำนวน 2 คำถาม

5. การถามถึงงานบางงานใด ๆ ที่ท่านทำงานในที่นี้หมายถึงกิจกรรมหลักๆ ที่ท่านทำซึ่งรวมถึงงานที่เป็นลักษณะอาสาสมัคร การเรียนเต็มเวลา การดูแลบ้าน การดูแลเด็ก ทั้งที่ได้และไม่ได้ค่าตอบแทน ดังนั้นงานในที่นี้ หมายถึง งานที่ท่านรู้สึกว่าได้ใช้เวลาและกำลังส่วนใหญ่เพื่อทำงานเหล่านั้น จำนวน 4 คำถาม

6. การถามเกี่ยวกับความสามารถในการเคลื่อนไหวของท่านว่าดีเพียงไร ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา เป็นการเคลื่อนไหวที่ท่านสามารถทำได้ จำนวน 4 คำถาม

7. การถามเกี่ยวกับความเชื่อของท่านฟ และมีผลต่อชีวิตของท่านด้วย เป็นคำถามเกี่ยวกับศาสนา จิตวิญญาณหรือความเชื่ออื่นที่ท่านเชื่ออยู่ จำนวน 4 คำถาม

ปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

สมจิตร์ สุพรรณทัศน์ (2542, หน้า 108) ได้กล่าวถึงปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตไว้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านประชากร เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตภาวะของประชากรที่เปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้น ทำให้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในทุกด้าน เพราะการเปลี่ยนแปลงภาวะประชากร ได้แก่ การเกิด การตาย การย้ายถิ่น จำนวนหรือขนาด ความหนาแน่น การกระจายตัว โครงสร้าง และองค์ประกอบของประชากร ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อกรอบสนองปัจจัยยังชีพพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของบุคคล ถ้าขนาดประชากรเพิ่มขึ้น หรือความหนาแน่นที่เพิ่มขึ้นต่อย่อมทำให้รัฐบาลต้องกระจายงบประมาณ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่อปีมากกว่ามุ่งพัฒนาคุณภาพประชากร การเปลี่ยนแปลงภาวะประชากร ย่อมก่อให้เกิดผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากร การพัฒนาประเทศตามเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพประชากร ในแง่คุณภาพชีวิตของประชากร หมายถึง ทำให้ประชากรมีชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีการรับประทานอาหารถูกสุขลักษณะและเพียงพอกับความต้องการ มีที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค มีโอกาสเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีความปลอดภัย มีงานทำและมีรายได้ เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิตตามสมควรแก่อัตภาพ ได้รับการศึกษา เป็นพลเมืองดีของชาติ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีความสุข

2. ปัจจัยการศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร เนื่องจากการศึกษาการพัฒนาสติปัญญาและสุขภาพของบุคคลที่ดีอยู่แล้วให้เจริญยิ่งขึ้น

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ การสั่งสอน การฝึกอบรมความรู้ ความชำนาญ เจตคติ ซึ่งรวมเรียกว่าการจัดประสบการณ์ให้แก่ประชาชน และรวมถึงความหมายของกระบวนการต่าง ๆ ของสังคมที่จะถ่ายทอดแนวคิด ความเชื่อระบบ พฤติกรรมตลอดจนศิลปกรรมต่าง ๆ ซึ่งรวมเรียกว่าวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์ประกอบที่สำคัญในวงจรเศรษฐกิจ ดังนี้ 1) การออม 2) การลงทุน 3) การผลิต 4) การอุปโภค บริโภค ประเทศที่ประชากรมีการประกอบอาชีพ มีงานทำ และสร้างผลผลิตได้ปริมาณมาก ย่อมมีผลผลิตเหลือจากการอุปโภคและบริโภค ซึ่งจะสามารถนำไปเก็บออมไว้เพื่อการลงทุนขยายกิจการ ให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่น่ามาอุปโภคบริโภคจะมีมากอย่างเพียงพอ และถ้าเหลือจาก ความต้องการก็สามารถนำไปขายสร้างรายได้ให้แก่ผู้ผลิตเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีการออมและการลงทุน เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจของประเทศนั้นจะมีความเจริญรุ่งเรือง ประชากรจะมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ แข็งแรง ได้รับการศึกษาและการฝึกอบรมที่ดี มีความสามารถในการประกอบอาชีพ มีรายได้และ ผลผลิตสูง สามารถจัดหาสิ่งต่าง ๆ มาสนองความต้องการได้ ทำให้มีชีวิตเป็นอยู่ที่มีความสุข สมบูรณ์เป็นที่น่าพึงพอใจและภาคภูมิใจ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร

4. ปัจจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชากร ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งที่ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ย่อมมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ซึ่งมี คุณประโยชน์ ซึ่งเรียกว่า “ทรัพยากร” อันได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยนำมาใช้เป็นอาหาร ยารักษา โรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ และเป็นวัตถุดิบในการผลิต ฯลฯ สิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขา ที่ราบ ชายทะเล ภูมิอากาศ ร้อน หนาว หรืออบอุ่น มีทรัพยากร แร่ธาตุ พืชพันธุ์ธัญญาหารและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ การรับประทานอาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย การแสดงออกซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยด้าน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชากร

5. ปัจจัยด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิต คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดี ที่บุคคลควรประพฤติปฏิบัติ และเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลในการตัดสินใจ ความถูกต้อง ความดี ความผิด ความชั่ว การทำบุญ หรือทำบาป ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา คุณธรรมจริยธรรมเป็นความดีที่มีอยู่ประจำใจของบุคคล

ที่มีมโนธรรม เป็นคุณค่าของชีวิตของบุคคลที่จะนำมาซึ่งความสงบสุขในชีวิต คุณธรรม จริยธรรม เป็นปัจจัยส่งเสริมให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เป็นสังคมและประเทศชาติด้วยความสงบสุข จะเห็นได้ว่าประเทศประกอบด้วยพลเมืองที่มีคุณธรรมจำนวนมาก ย่อมส่งผลต่อความสงบสุขของสังคมและนำมาสู่คุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ความหมายของการพัฒนา

มีผู้ให้ความหมายของ “การพัฒนา” ไว้หลากหลายดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 779) อธิบายว่า “การพัฒนา” หมายถึง ทำให้เจริญ

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2540, หน้า 5) อธิบายว่า การพัฒนาเป็นขบวนการทางสังคม โดยประชาชนในสังคมมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติการก่อตั้งกลุ่ม และวางแผนในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการช่วยเหลือจากองค์การรัฐบาล

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2538, หน้า 152) ให้ความหมายของ “การพัฒนา” ว่าหมายถึง วิธีการทำงานให้เกิดผลสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึง การทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นโดยบุคคลหรือกลุ่มคน

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2535, หน้า 49) ให้ความหมายของการพัฒนาว่าหมายถึง ขบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น

วิทยากร เชียงกูล (2528, หน้า 17-18) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่แท้จริงควร หมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมและจิตใจและความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับที่ได้รับปัจจัยทางวัตถุ เพื่อสนองความต้องการของร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องการพัฒนาทางด้านการศึกษาลึกลงไปถึง การพักผ่อนหย่อนใจ และการพัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่าง ๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้บางครั้งเราเรียกกันว่าเป็นการพัฒนา “คุณภาพ” เพื่อให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเพิ่มปริมาณสินค้าหรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น หากอยู่ที่การเพิ่มความพอใจความสุขของประชาชนมากกว่า

ลัญญา ลัญญาวิวัฒน์ (2541, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า พัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า (Planned change)

ปรีชา สุกใส (2541, หน้า 14) การพัฒนาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งอธิบายไว้ อย่างชัดเจนว่าสังคม และวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุ ต่าง ๆ หลายประการดังต่อไปนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environment)
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population change)
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and contact)
4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural structure)
5. ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and technology)
6. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่น เช่น การเล็งเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง หรือนโยบายของผู้นำประเทศ

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผ่านมา เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมเป็นเรื่องตามธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การพิจารณาเรื่องการ เปลี่ยนแปลงจึงต้องทำความเข้าใจทั้งในด้านทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction) ขนาดของการ เปลี่ยนแปลง (Magnitude) ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง (Time) สาเหตุที่ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงหรือต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (Change & resistance to change)

อย่างไรก็ตาม โดยแก่นแท้แห่งศาสตร์นั้น การพัฒนา (Development) มีความหมายเป็น สองนัย (สนธยา พลศรี, 2544) ก็คือ

1. ในความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้นหรือริเริ่มทำ สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำมาใช้เป็นครั้งแรก เช่นการคิดค้นกระแสไฟฟ้า การประดิษฐ์เครื่อง คอมพิวเตอร์
2. ในความหมายอย่างกว้าง การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของ ระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมนั้น โดยมีหลักที่ใช้ในการพิจารณาโดยมี จุดเน้นอยู่ที่ลักษณะของการพัฒนา คือ
 - 2.1 การเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณ คุณภาพ และสิ่งแวดล้อม ทุกด้านให้ดีขึ้นหรือ เหมาะสมกว่าสภาพที่เป็นอยู่เดิม
 - 2.2 มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันไป
 - 2.3 มีลักษณะเป็นพลวัตร ซึ่งหมายความว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง

2.4 มีลักษณะเป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อใด ใช้งบประมาณและสิ่งสนับสนุนเท่าใด ใครรับผิดชอบ

2.5 มีลักษณะเป็นวิชาการ ซึ่งหมายถึง การกำหนดขอบเขตและกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนด เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาการศึกษา

2.6 มีลักษณะที่ให้น้ำหนักต่อการปฏิบัติการจริงที่ทำให้เกิดผลจริง การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากมนุษย์ โดยมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ หรืออาจจะเกิดขึ้นเอง

2.7 มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด ซึ่งสามารถจะบอกได้ว่าการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด ในระดับใด

กล่าวโดยสรุปการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางที่ดีขึ้น มีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างมีลำดับขั้นตอน เป็นแบบแผนและโครงการ เป็นต้น

ความหมายการพัฒนาชุมชน

นักวิชาการจำนวนมากได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกันออกไปหลายลักษณะ แต่มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งที่ตรงกัน คือการพัฒนาชุมชนต้องมีการร่วมมือกัน เพื่อให้การดำเนินงานให้การดำเนินงานเกิดสภาพการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม ด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ โดยมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปดังต่อไปนี้

องค์การสหประชาชาติ (อ้างถึงใน ไพรัตน์ เดชะรินทร์, 2527, หน้า 11) ให้ความหมายในครั้งแรกในหนังสือ Social Progress through community development เมื่อ พ.ศ. 2498 อธิบายว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกรรมวิธีที่มุ่งสร้างความเจริญในด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนเป็นส่วนรวม โดยชุมชนนั้นจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน และถ้าเป็นไปได้แล้วความคิดริเริ่มนั้นควรเป็นของประชาชนเอง ในภายหลังองค์การสหประชาชาติได้ปรับปรุงความหมายใหม่ และถือเป็นมาตรฐานใช้กันแพร่หลายดังนี้ “การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยการร่วมกำลังของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติและเพื่อให้ประชาชนสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศได้อย่างเต็มที่”

สนธยา พลศรี (2544, หน้า 49) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาคน และกลุ่มคนในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและ

ชุมชน ตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

กรมการพัฒนาชุมชน (2537, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความรู้ ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อบ้านและชุมชน ให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล เป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้านโดยประชาชนและมีหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นผู้ให้การสนับสนุน และการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ

ลักษณะของการพัฒนาชุมชน

ทวีศักดิ์ นพเกษตร (2540, หน้า 10) กล่าวถึง การพัฒนาชุมชนมีความเป็นมา ปรัชญา แนวความคิด ความหมายที่เป็นของตนเอง ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะของการพัฒนาชุมชน ได้ดังนี้

1. เป็นการดำเนินงาน โดยคนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ ไม่พึ่งพาบุคคลหรือทรัพยากรนอกชุมชน นอกจากมีความจำเป็นจริง ๆ คือ เกินขีดความสามารถของชุมชนเท่านั้น
2. เป็นการร่วมมือกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน คนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐหรือคนในชุมชนกับภาคเอกชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จตามขีดความสามารถที่มีอยู่
3. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเป้าหมายหรือทิศทาง สามารถควบคุมความสมดุลที่จะเปลี่ยนแปลงได้ กำหนดปริมาณคุณภาพและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมได้
4. เกิดจากความตั้งใจและการกระทำของมนุษย์ ตามแผนและโครงการที่กำหนดขึ้น ไม่ใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
5. เป็นการพัฒนาคุณภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเอง บุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนให้ได้มาตรฐานที่ต้องการ
6. เป็นกระบวนการให้การศึกษา โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณภาพและมีความพร้อมที่จะรองรับการพัฒนา
7. เป็นกระบวนการจัดองค์กรหรือกลุ่ม เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นการผนึกกำลังของคนในชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพหรือพลังของชุมชนและนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน

8. เป็นการนำกลวิธีหรือวิธีต่าง ๆ มาใช้ เช่น การใช้ตัวนำการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเจตคติ การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่ม การเสริมสร้างทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ เป็นต้น จึงมีลักษณะเป็นการผสมผสานวิธีการเหล่านี้มาใช้ในการพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย การพัฒนาชุมชนเป็นของคนในชุมชน ดำเนินการโดยคนในชุมชน เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน เป็นการให้สิทธิเสรีภาพ อิสระภาพ เสมอภาคและภารดรภาพแก่คนในชุมชน ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนเองและชุมชนได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานโดยคนและกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องนำวิธีการแบบประชาธิปไตยมาใช้จึงประสบความสำเร็จ

9. เป็นการศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นกระบวนการ วิธีการ โครงการ และขบวนการทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะของกระบวนการเรียนรู้และการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน ที่ต่อเนื่องกันไปทุกเพศทุกวัย คือ ตลอดชีวิตของคนในชุมชน ไม่สิ้นสุดในช่วงชีวิตใดช่วงชีวิตหนึ่ง เพราะชุมชนไม่หยุดนิ่ง มีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาชุมชนจึงต้องดำเนินการต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุด

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2540, หน้า 19-20) กล่าวถึงการพัฒนาชุมชน ที่มักมองการพัฒนาชุมชนออกไป 4 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธี (CD as process) หมายถึง การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ และมีขั้นตอน โดยเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยยึดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นหลักเกณฑ์ เช่น ขั้นตอนกรรมวิธีพัฒนาชุมชนนั้น เริ่มต้นจากการศึกษาและการสำรวจสภาพชุมชนที่นักพัฒนาจะออกไปทำงานด้วย ขั้นที่สองก็ได้แก่การพิจารณาขีดความสามารถของชุมชนที่มีอยู่ในขั้นที่สาม นักพัฒนาจะต้องช่วยชุมชนให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาความต้องการ ขั้นที่สี่เป็นการวางแผนการพัฒนาโดยยึดหลักข้อเท็จจริงที่ได้ศึกษามา ขั้นต่อไปจะเป็นการดำเนินการตามแผน และขั้นสุดท้ายจะเป็นการประเมินผลกิจกรรมที่ได้กระทำไป รวมถึงการพิจารณาวางแผนโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาขั้นต่อไป กรรมวิธีพัฒนาชุมชนจึงเป็นความมุ่งมั่นอย่างมีแบบแผน และมีระบบที่จะช่วยให้บรรลุถึงทรรศนะและศรัทธา และขีดความสามารถที่จำเป็น เพื่อที่จะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของชุมชนให้มากที่สุด

2. การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการ (CD as a method) ที่จะนำไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะ ตามที่ผู้นำวิธีการพัฒนาชุมชนมาใช้เป็นผู้กำหนดขึ้น วิธีการอย่างอื่น เช่น การให้รางวัลหรือโดยการศึกษา อาจจะเป็นเพียงวิธีการที่จะช่วยวิธีการพัฒนาชุมชนให้ดำเนิน

ไปตามกรรมวิธีเป็นขั้น ซึ่งทำให้ผู้มีเจตจำนงใช้วิธีการนี้ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลกลางหรือเอกชน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินการต่อไปจนสำเร็จ กรรมวิธีซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ เป็นพิเศษ เช่น การพัฒนาชุมชนในประเทศไทยนั้นเป็นวิธีการหรือมาตรการอันหนึ่งของรัฐที่จะ จัดความขัดแย้งระหว่างประชาชนต่อประชาชน และระหว่างประชาชนต่อรัฐ และส่งเสริม การครองชีพของชาวชนบท ส่งเสริมความสามารถในการทำงานร่วมกัน

3. การพัฒนาชุมชนเป็นโครงการ (CD as a program) การดำเนินงานนี้จึงเริ่มต้นด้วยการ วางระเบียบแบบแผน และรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งระบุถึงกิจกรรม หากมีการดำเนินงานตามระเบียบ การ หรือรายละเอียดไว้แล้วก็คือได้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ นั้นได้ทำสำเร็จไปด้วย จุดเน้นของโครงการ พัฒนาชุมชนจึงอยู่ที่การบรรลุถึงความสำเร็จตามโครงการเฉพาะกิจกรรม ซึ่งสามารถวัดผลและ รายงานเป็นข้อมูลตัวเลขได้ มากกว่าจะเน้นในเรื่องวิธีการทำงานและตัวคน

4. การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการ (CD as a movement) การพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของ การเปลี่ยนแปลงในทางจิตใจที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน กล่าวคือ การเคลื่อนไหวทางจิตใจในทางนิยม ชื่นชม หรือไม่เห็นด้วย การเคลื่อนไหวเพื่อสร้างสถาบันในด้านความคิด สร้างโครงร่างขององค์การ ให้รู้จักยอมรับระเบียบวิธีการ และผู้มีความรู้ทางวิชาการมาช่วยเหลือการพัฒนาให้ดีขึ้น

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี (2544, หน้า 51) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

1. คนในชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของคน ในชุมชนโดยตรง โดยศักยภาพหรือพลังความสามารถของคนในชุมชน สิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ และ
2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การจัดระเบียบทางสังคม สถาบันทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการ สนับสนุนงานพัฒนาชุมชน
3. วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เช่น วัสดุสำนักงาน วัสดุก่อสร้าง เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ยานพาหนะ เครื่องมือ เครื่องจักร เป็นต้น วัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ต้องมีคุณภาพเหมาะสมและเพียงพอกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่กำหนดขึ้น
4. กลวิธีหรือวิธีการพัฒนา การพัฒนาชุมชนมีหลายกลวิธี เช่น การให้การศึกษาบรวม การจัดระเบียบชุมชน การสร้างผู้นำ การสร้างกลุ่มและองค์กร การวางแผนและโครงการ การประสานงาน เป็นต้น

5. กระบวนการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน คือ การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนแก้ปัญหาในลักษณะของโครงการ การพิจารณาวิธีดำเนินงาน การดำเนินงาน การประเมินผลงาน และการทบทวน เพื่อแก้ไขปัญห และอุปสรรค

6. การสนับสนุนช่วยเหลือจากรัฐบาลและภาคเอกชน เป็นการสนับสนุนช่วยเหลือ เฉพาะในสิ่งที่มีความจำเป็น เกินขีดความสามารถของชุมชน หรือเพื่อกระตุ้นเตือนเร่งเร้าให้ ประชาชนเกิดความตื่นตัวและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ไม่ใช่ในเรื่องพื้นฐานของการพัฒนา

7. การบริหารและการจัดการ การพัฒนาชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคน กลุ่มคน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน มีวิธีการและกระบวนการหลายขั้นตอน จึงจำเป็นต้องมีการบริหารและการจัดการที่ดีทั้งในระยะ เตรียมการ ระหว่างการดำเนินงาน และหลังจากได้รับผลของการพัฒนาแล้ว

8. นักพัฒนาชุมชน นักพัฒนาชุมชนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาชุมชน มีเทคนิควิธีในการจูงใจ การระดมพลัง หรือศักยภาพของคนในชุมชนมาใช้พัฒนาชุมชนของตนเอง ตามปรัชญา แนวความคิดและวิธีการพัฒนาชุมชนที่แท้จริง ในระยะแรก นักพัฒนาชุมชนอาจจะมาจากภายนอกชุมชนที่เป็นข้าราชการหรือนักพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนก็ได้ นักพัฒนาชุมชน ดังกล่าวนี้จะต้องสร้างนักพัฒนาที่เป็นคนในชุมชนขึ้นมาเพื่อรองรับงานพัฒนาชุมชนของตนต่อไป

9. การประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีลักษณะและองค์ประกอบหลายประการ ดังได้ กล่าวมาแล้ว องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การประสานงาน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนา ดำเนินกิจกรรมพัฒนาอย่างประสาน สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถูกต้องตาม ขั้นตอนที่วางไว้

10. ผลงานที่เกิดขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน คือ ความสำเร็จในการ พัฒนา ดังนั้น กระบวนการพัฒนาชุมชนที่ผ่านไปในแต่ละขั้นตอน จึงอาจจะมีผลเกิดขึ้น ไม่อย่างใด ก็อย่างหนึ่ง ไม่มากก็น้อย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน ผลงานที่ เกิดขึ้นนี้ ต้องเป็นของประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึงและยุติธรรม

องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนนี้ ต่างมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ส่งผลกระทบ ซึ่งกันและกัน ทั้งเกื้อหนุนและเหนี่ยวยัง จึงต้องดำเนินงานไปพร้อม ๆ กัน และมีความสำคัญต่อการ พัฒนาชุมชนมาก เพราะการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ คือ การพัฒนา องค์ประกอบเหล่านี้ให้มีคุณภาพ มีปริมาณที่เพิ่มขึ้น และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมนั่นเอง

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2540) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือ “คน” ซึ่งเป็นกลุ่มอันหลากหลาย กระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชน เมือง เป็นกลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มกิจกรรม ฯลฯ กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของประเทศ สนธยา พลศรี (2544, หน้า 53) เมื่อศึกษาวิเคราะห์ปรัชญา แนวความคิด ความหมาย ลักษณะและองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนแล้ว พบว่าการพัฒนาชุมชนมีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ การพัฒนาคนให้มีความสุข และการพัฒนากลุ่มคนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข ดังนี้

1. การพัฒนาคนให้มีความสุข คนมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนมาก เพราะคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ทั้งเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นผู้ได้รับผลที่เกิดขึ้นและเป็นผู้สืบทอดงานพัฒนาที่ไม่สิ้นสุด คนจึงเป็นเป้าหมายสุดยอดหรือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน จึงต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม และมีความสุข โดยวิธีต่อไปนี้

1.1 การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คือ ทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีความรู้ทางการเมืองและความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เกลี้ยวงลาด มีวิสัยทัศน์ สุขภาพดี บุคลิกภาพดี สามารถพึ่งตนเองได้ ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นต้น

1.2 การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ ทำให้คนเป็นคนดีทั้งการคิด การพูด และการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ละเว้นอบายมุข ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว เอื้ออาทรต่อคนอื่น รู้จักความพอเพียงในสิ่งต่าง ๆ มีความอดทนสามารถขยับแข้งตนเองได้ไม่พึ่งพาผู้อื่นได้ เป็นต้น

1.3 การพัฒนาคนให้มีความสุข คือ การทำให้คนมีความสุขสงบ มีจิตใจดีงาม เยือกเย็น มั่นคง ปลอดภัย ไม่มีความเครียด มีความสุขุมเยือกเย็น มีเมตตากรุณา รู้จักความพอเพียง รู้จักประมาณ เข้าถึงสัจธรรมของชีวิต มองโลกในแง่ดี ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นต้น

การทำให้คนมีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีความสุข นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและพัฒนาในลำดับขั้นต่อไป

2. การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือ การทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่าง ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ ให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจจะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจายการกระจายกันได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันจนกลายเป็นองค์กร (Community organization) และมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อย ๆ (Community network) ทำให้เกิดโครงสร้างสังคมแนวใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วยความสมานฉันท์แล้ว ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น (Civil community) ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1 มีจิตสำนึกชุมชน (Community consciousness) หรือเป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ คือ สมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ กับบุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกันและมีมิตรภาพ ยอมรับศักยภาพของกันและกันและยอมรับในความแตกต่างหลากหลายระหว่างสมาชิก มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

2.2 มีจิตวิญญาณชุมชน (Community spirituality) คือ การที่สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน เลิศละทำงานเพื่อชุมชน ห่วงเห่นชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครื่องญาติหรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่าง ๆ ที่ทำให้ชุมชนมีจิตใจเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง

2.3 เป็นชุมชนเรียนรู้ (Community learning) คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้ หรือเรียนรู้เป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชน และความรู้เกี่ยวกับชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมกัน

2.4 มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือ ประชาชนรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วยจิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกัน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ

2.5 มีการจัดการชุมชนที่ดี (Community management) คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองและชุมชนได้ วางแผน จัดกระบวนการ ดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.6 มีเครือข่ายชุมชน คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้มีพลังเข้มแข็ง

2.7 มีภาวะผู้นำชุมชน (Community leadership) คือ ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิกให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็น ไม่ผูกขาดความคิดเห็นเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ฝึกตัวเองเข้ากับชุมชน ได้อย่างแนบแน่นและร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน

2.8 เป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน มีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติและประสบกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึ่งประสงค์

2.9 เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม และมีความสุข เมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ ก็ทำให้คนและชุมชนมีความสุข บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

2.10 เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ชุมชนดำรงอยู่และดำรงต่อไปได้ โดยไม่ล่มสลาย อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง

หลักการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน คือ การทำงานกับประชาชนมิใช่ทำให้ประชาชน เพราะฉะนั้น กิจกรรมใด ๆ ที่ จะดำเนินงานในชุมชนนั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่มาจาก การริเริ่มของประชาชน ประชาชนเป็นเจ้าของ บทบาทของผู้ปฏิบัติงานพัฒนานั้นเป็นผู้กระตุ้น ชี้นำ ให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา หรือหาทางสนองความต้องการของตนแล้วร่วมกันทำงานตามที่คิดขึ้นมาแล้วนั้น การเข้าไปทำงานกับ ประชาชนในลักษณะนี้ ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ กระทำตนให้เป็นที่เชื่อถือของประชาชนในชุมชนและต้องทำงานอย่างมีหลักงานจึงจะดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพ โดยทั่วไปแล้วผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะยึดหลักการพัฒนาชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชน 10 ประการ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2537) คือ

1. ต้องพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้าน ไปพร้อมกัน ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ จะเห็นว่า สิ่งที่จะต้องทำ การพัฒนาในชุมชนนั้นมีเพียง 2 ประการ คือ ด้านวัตถุและจิตใจ ด้านวัตถุนั้น หมายถึง สภาพแวดล้อม ที่เป็นวัตถุทุก ๆ ด้าน เช่น ถนนหนทาง ที่อยู่อาศัย สถานศึกษา สถานรักษาพยาบาล ไฟฟ้า วิทยุ เป็นต้น เมื่อสภาพแวดล้อมทางวัตถุเจริญก้าวหน้าดีแล้ว ไม่ได้หมายความว่า สภาพจิตใจของประชาชนจะ เจริญก้าวหน้าตามไปด้วยเสมอไป จึงจำเป็นต้องส่งเสริมสภาพจิตใจให้แปรเปลี่ยนไปในทิศทางที่ ถูกต้องด้วย เช่น การให้การศึกษ่า ส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือวัฒนธรรม พร้อมกันไปด้วย

2. ยึดประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา การทำงานกับประชาชนนั้นจะต้องคำนึงถึง ปัญหาและ ความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ประชาชนกำลังประสบปัญหาอะไร กำลังมี

ความต้องการอะไร อะไรเป็นปัญหาหรือเป็นความ ต้องการที่รอรับแก้ไข อะไรเป็น ปัญหาความต้องการที่ รอลงมา สิ่งเหล่านี้จะต้องคำนึงถึงตัวประชาชนเป็นที่ตั้ง การแก้ปัญหาจึงจะ ตรงจุดมิใช่แก้ปัญหาจาก ปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงานพัฒนาเอง

3. การดำเนินงานจะต้องค่อยเป็นค่อยไป จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ก็คือ ต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนในชุมชนและวัตถุประสงค์ไปพร้อม ๆ กัน ฉะนั้น การดำเนินงานตาม กิจกรรมจึงไม่ควรเร่งรีบจนเกินไปจนประชาชนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร การมุ่ง ผลงานตามกิจกรรมอย่างเดียวนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลการพัฒนาอย่างแท้จริง การดำเนินงานจึงต้อง ค่อยเป็นค่อยไป โดยเลือกทำ ในชุมชนที่พร้อมกว่าก่อน

4. ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรม ใน ท้องถิ่นมีลักษณะสนับสนุนการพัฒนาแล้ว จึงควรส่งเสริมให้วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นให้ ได้มี บทบาทในการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น สิ่งใดที่เป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีหรือ วัฒนธรรมควร หลีกเลี่ยง หรือถ้าเห็นว่าประเพณีบางอย่างไม่ถูกไม่ควรก็ไม่ควรจะไปดำเนินคดีตรง ๆ แต่ควรชี้แนะ เสนอแนะให้ประชาชนเห็นว่าดีและไม่ดีอย่างไรด้วยเหตุผลแล้วช่วยกันหาทาง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

5. ต้องพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด ผลงานพัฒนาชุมชนนั้น ควรจะเริ่ม จากการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาคิดแปลงใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด โดยชี้แนะเสนอแนะ ให้คนในชุมชน เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และนำเอาสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือแปรรูปเป็นวัสดุ เครื่องใช้ในครัวเรือนให้ได้คำว่า ทรัพยากรในที่นี้ หมายถึง ทุกสิ่งที่มีอยู่ใน ชุมชน เช่น ตัวคน วัตถุประสงค์ สถาบันทางสังคม และกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

6. ต้องยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะเริ่มด้วย การ ประชุมปรึกษาหารือกัน ร่วมกันคิดว่าจะทำอะไร เมื่อตกลงกันแล้วก็จะร่วมกันทำโดย มอบหมายงานให้แต่ละคน ได้รับผิดชอบร่วมกัน งานจะมาจากเบื้องล่าง คือ ตัวประชาชนในชุมชน เอง ไม่ได้มาจากถูกสั่ง ให้กระทำ ในการเข้าไปแก้ปัญหาของประชาชนนั้น ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาจะไม่ใช้วิธีออกคำสั่งแต่จะให้ การศึกษา ชักชวน ชี้แนะให้ประชาชน ได้เห็นปัญหา และร่วมกันหาทาง แก้ไข โดยความสมัครใจ

7. ต้องใช้หลักการประสานงาน งานพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหน อยู่ที่การ ประสานงาน เพราะงานพัฒนาชุมชนนั้นมี หน่วยงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะ เป็นงานที่ จะต้องร่วมกันรับผิดชอบทุกหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานพัฒนาก็มิใช่ว่าจะ เป็นผู้เชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน จึง ต้องอาศัยการประสานงานเป็นหลักในการดำเนินงาน

8. เริ่มต้นทำงานกับกลุ่มผู้นำก่อน ผู้นำในท้องถิ่นเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชนให้ความเคารพ เชื่อถือ จะพูดจาทำอะไร ประชาชนส่วนใหญ่จะยอมรับและคล้อยตาม การจะกระทำกิจกรรมพัฒนาในชุมชนหากผู้นำเห็นชอบด้วย ปัญหาการขัดแย้งและการให้ความร่วมมือก็จะน้อยลงหรือหมดไป

9. การดำเนินงานต้องให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ การจัดทำแผนงานหรือกิจกรรมใด ๆ จะต้องให้เป็นไปตามแผนพัฒนาระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติเสมอ

10. ปลุกฝังความเชื่อมั่นในตนเองให้กับประชาชน ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นพลังสำคัญที่จะ ช่วยให้การงานสำเร็จลงได้ แม้งานนั้นจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม หากมีความมั่นใจ และเชื่อใน พลังงานที่ตนมีอยู่แล้ว การดำเนินงานก็จะสำเร็จลงได้โดยไม่ยากนัก

กรมการพัฒนาชุมชนได้ประยุกต์หลักการดำเนินงานพัฒนาโดยทั่วไปข้างต้นให้เจ้าหน้าที่พัฒนา ชุมชนยึดถือและนำไปเป็นหลักปฏิบัติ 4 ประการ เรียกว่า หลัก 4 ป. คือ ประชาชน ประชาธิปไตย ประสานงาน และประหยัด (นิมิต กลิ่นดอกแก้ว, 2550) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชาชน (People oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องทำงานกับประชาชน ไม่ได้ทำให้ประชาชนพัฒนาทัศนคติของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย โดยการเพิ่มพูนทักษะ พิจารณา สภาพการณ์และปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลักในเรื่องงาน

2. ประชาธิปไตย (Democracy oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องทำงานใน รูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน ตำบล สนับสนุนให้ประชาชน รวมกลุ่มกันริเริ่มกิจกรรมเพื่อปรับปรุงท้องถิ่นด้วยตนเองอาศัยหลักการ เข้าถึงประชาชนในการทำงาน และร่วมงานกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในรูปกลุ่ม

3. ประสานงาน (Co-ordination oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องร่วมมือ ประสานงานกับหน่วยงาน องค์การทั้งของรัฐบาลและเอกชน ชักนำบริการของนักวิชาการ ไปสู่ประชาชน และกระตุ้นให้ประชาชนไปหานักวิชาการเพื่อรับบริการตามความต้องการ โดยเหมาะสมพัฒนาการจะ เป็นผู้เชื่อมประสานงานระหว่างนักวิชาการกับประชาชน

4. ประหยัด (Economy oriented) ในการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองเป็นหลัก รัฐบาลช่วยเหลือในสิ่งซึ่งเกินความสามารถของประชาชนเท่านั้นในการ จัดทำ กิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ พยายามนำทรัพยากรในชุมชนทั้งในด้านกำลังคนและวัสดุมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ มากที่สุดทุกฝ่ายร่วมกันคิดและวางแผนการปฏิบัติงานตามกิจกรรมไว้ล่วงหน้าจึงจะ ทำให้ประหยัด แรงงาน เวลา วัสดุอุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

หลักการพัฒนาชุมชนที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่องค์การสหประชาชาติ (อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2544, หน้า 61-62) คือ

1. การพัฒนาชุมชนต้องตอบสนองความต้องการอันแท้จริงของประชาชนในชุมชน ด้วยการริเริ่มจากประชาชน และเริ่มต้นจากโครงการง่ายไปสู่โครงการที่ยากขึ้น
2. การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นโครงการอเนกประสงค์ ต้องอาศัยความร่วมมือของนักวิชาการหลายสาขาวิชา และผู้ที่เกี่ยวข้องพหุหลายฝ่าย
3. การพัฒนาชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติของประชาชนไปพร้อม ๆ กับกิจกรรมด้านอื่น ๆ
4. การพัฒนาชุมชนต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและองค์กรของประชาชนขึ้น
5. การพัฒนาชุมชนต้องค้นหาและพัฒนาผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของแต่ละชุมชน
6. การพัฒนาชุมชนต้องยอมรับในสถานภาพ บทบาทของสตรี และเยาวชน เปิดโอกาสให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้มากที่สุด เพราะสตรีและเยาวชนมีผลต่อการขยายตัวของงานและการรับช่วงของงานพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี
7. การพัฒนาชุมชนของประชาชนจะประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่ ถ้าหากรัฐบาลมีความพร้อมและให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง
8. การพัฒนาชุมชน ต้องมีนโยบายและการวางแผนตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่น โดยการบริหารงานทุกระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง
9. การพัฒนาชุมชนต้องสนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชน องค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย
10. การพัฒนาชุมชนต้องมีการวางแผนให้เกิดการพัฒนาพร้อม ๆ กัน ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติหรือระดับประเทศ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541, หน้า 15-16) ได้เสนอแนะและอธิบายถึงหลักการพัฒนาชุมชน ซึ่งอาจจำแนกได้ 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนา
2. หลักการพึ่งตนเองของชุมชน จุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน คือ การพึ่งตนเองของประชาชน ตามศักยภาพหรือพลังความสามารถที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งศักยภาพของ

คน ทรัพยากร และสิ่งต่าง ๆ ให้ประชาชนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง

3. หลักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การพัฒนาชุมชนเป็นกิจกรรมที่เป็นของส่วนรวม ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การทำงานร่วมกันของประชาชนในรูปแบบของกลุ่มและองค์กร จึงเป็นหลักการของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง กลุ่มและองค์กรเป็นศูนย์กลางของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งกลางของการร่วมคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบ

4. หลักการค้นหาและพัฒนาผู้นำ ผู้นำในการพัฒนาชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพเด่นเป็นพิเศษ เป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลในชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งที่ได้รับการแต่งตั้ง และได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้นำกลุ่มหรือคนอื่น ๆ เพื่อร่วมกันดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย

5. หลักการประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีบุคคล กลุ่มและองค์กรเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้หลักการประสานงานเป็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่ง การประสานเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประสานคน ประสานทรัพยากร ประสานแผนและโครงการ ประสานผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น อันเป็นการร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง

6. หลักความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ประชาชนยอมรับและนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นวิถีของประชาชนในชุมชน วัฒนธรรมเกิดจากการกระทำหรือผลงานของมนุษย์ ทั้งที่เป็นวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

7. หลักการประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ปรัชญาและความคิดของระบอบประชาธิปไตยกับปรัชญาและแนวความคิดของการพัฒนาชุมชน มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือให้ความสำคัญแก่ประชาชน ให้ประชาชนมีสิทธิ อิสรภาพ เสรีภาพ เสมอภาค และภารดรภาพ ในการดำรงชีวิตตามที่กฎหมายกำหนดไว้

8. หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยใช้ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นสำคัญ แต่ขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนนั้น มีขีดจำกัด กล่าวคือ มีขีดความสามารถในระดับหนึ่ง ไม่สามารถระดมมาใช้อีกต่อไป การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชน จึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่การสนับสนุนช่วยเหลือนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสนับสนุนส่งเสริมที่เป็นแนวทางไปสู่การช่วยเหลือตนเอง และการพึ่งตนเองได้ของชุมชน

9. หลักการขยายผล การพัฒนาชุมชนมีโครงการและกิจกรรมดำเนินงานหลายโครงการ และหลายกิจกรรม โครงการและกิจกรรมใดที่ประสบความสำเร็จแล้ว ควรเป็นแบบอย่างให้กับ โครงการและกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน ทั้งโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในชุมชน เดียวกัน และที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนอื่น ๆ

10. หลักการจัดการชุมชน คือ คนในชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง และ ชุมชนได้ มีความสามารถในการวางแผนและโครงการสามารถจัดกระบวนการหรือเตรียมการเพื่อ ดำเนินการตามแผนงานและโครงการได้ หลักการจัดการชุมชนเป็นหลักการสำคัญที่สนับสนุน ส่งเสริมหลักการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย

แนวคิดเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน

ความหมายของเมืองน่าอยู่

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2540) ได้ให้ความหมาย เมืองน่าอยู่ เป็นกระบวนการ ที่ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพ ทางกาย สุขภาพจิต สุขภาพสังคม และพร้อม ที่จะร่วมกันสร้างสรรค์สภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมใน การดำรงชีวิตเมืองน่าอยู่จะเป็นเมืองที่มีการ สร้างสรรค์ และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ และสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยาย แหล่งทรัพยากรชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนนั้น มี ส่วนร่วมและช่วยเหลือกันและกันเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตเพื่อให้ได้สุขภาพหรือคุณภาพที่ดีที่สุด

จรีนันท์ อินทิม และคณะ (2551, หน้า 8) กล่าวถึง เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ คือ การสร้าง เมืองสร้างชุมชนให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีงาน มีเงิน มีสุขภาพกายและ สุขภาพจิตที่ดี สังคมเกิดความสงบสุขภายใต้ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สภาพเศรษฐกิจและ การเมืองที่มั่นคง

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2542) กล่าวถึง เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ หมายถึง ชุมชนที่อยู่อาศัยทั้งในเขตเมืองและชนบทที่มี สภาพแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดี มีสังคมที่เอื้ออาทร มีชุมชนเข้มแข็ง มีความสะดวกสบาย ปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน มีระบบเศรษฐกิจที่มั่นคง มีวัฒนธรรม และจิตวิญญาณที่เป็น เอกลักษณ์ของเมืองและ ชุมชน

องค์การอนามัยโลก (2537) ให้ความหมาย เมืองน่าอยู่ว่า คือ เมืองที่มีความพยายามอย่าง ต่อเนื่องที่จะสร้างสรรค์ และปรับปรุงสภาพแวดล้อม ทั้งกายภาพและทางสังคมให้อยู่ในสภาพที่ เหมาะสม พร้อมทั้งพยายามขยายทรัพยากรของชุมชน เหล่านี้ให้เพียงพอที่จะส่งเสริมให้ประชาชน

สามารถช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันในวิธีการ ดำรงชีวิตทุกรูปแบบเพื่อให้สามารถพัฒนา ศักยภาพของแต่ละคนให้สูงสุดเท่าที่จะทำได้

คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาเมืองน่าอยู่ อย่างยั่งยืน หมายถึง กระบวนการพัฒนาเมืองเพื่อให้ประชาชนมี คุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข ได้รับ โอกาสที่เท่าเทียมมีความสามารถในการแข่งขันทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ อันจะก่อให้เกิด ความเป็นเอกภาพของเมืองและชุมชน และมีการบริหารราชการอย่าง โปร่งใส ยุติธรรม โดยให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอน

ไชยยันต์ กัมปนาทแสนยากร (2538, หน้า 1) ให้ความหมายของเมืองน่าอยู่ว่า คือ เมืองที่ มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและสังคมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยาย แหล่งทรัพยากรของชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการดำเนินวิถีชีวิต เพื่อให้ได้ศักยภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549 ข) ได้ให้ ให้ความหมายของเมืองน่าอยู่ หมายถึง กระบวนการพัฒนาที่เป็นองค์รวม ยึดคนเป็นศูนย์กลาง อาศัยความเข้มแข็งของชุมชนและประชาชนที่เป็นรากฐานการพัฒนา มุ่งให้เกิดความปลอดภัย มีความสะอาด คุณภาพชีวิตที่ดี มีการบริหารจัดการที่ดี มีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ท้องถิ่น และที่สำคัญการทำเมืองน่าอยู่ต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุข หรือ หมายถึง ขบวนการที่จะทำให้ ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขภาพสังคม และพร้อมที่จะ ร่วมกันสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมในการดำรงชีวิต

สรุปได้ว่า เมืองน่าอยู่ หมายถึง เมืองที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เมืองที่มีการจราจรที่ดี เมืองที่มี ภาวะมลพิษที่น้อยที่สุด ยังรวมถึงเมืองที่ประชาชนมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่มั่นคง แข็งแรง การมีงานทำและรายได้ที่เพียงพอต่อการครองชีพ สภาพสังคมที่สงบสุข รวมทั้งการมี ระบบ เศรษฐกิจและการเมืองที่มั่นคง โดยมีประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ แนวคิด ใหม่ ๆ โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามความสำเร็จภายใต้การสนับสนุนร่วมมือ ร่วมใจ อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อรักษาความเป็นเมืองน่าอยู่ให้มีความยั่งยืนคงอยู่ตลอดไป

ความเป็นมาของเมืองน่าอยู่

แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ มีรากฐานมาจากแนวคิด Healthy cities ที่ริเริ่มโดยองค์การ อนามัยโลก (WHO) ซึ่งได้มีการดำเนินงานในลักษณะ โครงการในเมืองต่าง ๆ ในทวีปยุโรป เมื่อปี 2529 หลังจากนั้น ได้ขยายไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก แต่ก่อนหน้านั้น Healthy cities ได้ถูกนำมาใช้

กันบ้างแล้ว เช่น เมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา ได้มีการประกาศตัวเมื่อปี 2527 ว่าโตรอนโต จะเป็น “Healthy cities” ในปี 2543

แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ เป็นที่เข้าใจกันดีว่าเป็นพัฒนาการต่อเนื่องของแนวคิด สาธารณสุขมูลฐาน และยุทธศาสตร์สุขภาพดีถ้วนหน้า ซึ่งได้เน้นพื้นที่ ชุมชนเมือง ซึ่งมีลักษณะ ความหนาแน่นของประชากร และลักษณะปัญหาที่มี ความสลับซับซ้อนเกี่ยวพันกันหลายด้าน ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นประเด็นปัญหา ด้านความสลับซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมในเมืองด้านต่าง ๆ ทั้ง สิ่งแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม หรืออื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันเมืองน่าอยู่ ยังมี พัฒนาการมาอย่างแนบแน่นกับพัฒนาการด้านการส่งเสริมสุขภาพ ในระดับโลก ซึ่งมีการตื่นตัวกัน มากในการประชุมนานาชาติ เรื่องส่งเสริม สุขภาพ ในปี 2529 ที่เมืองออกตาวา ประเทศแคนาดา นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่ก็มีความ สอดคล้องกันกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งนานาประเทศได้หารือกันในการประชุม สหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการ พัฒนา (United nations conference on environment and development) เมื่อปี 2535 ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ซึ่งทำให้เกิดแผนปฏิบัติการท้องถิ่น หรือ Local agenda 21 ที่มีความสำคัญต่อการ พัฒนาเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก กระทั่งการประชุมสหประชาชาติ ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United nations conference on sustainable development) หรือ Rio+20 ในปี 2555 ประเทศ สมาชิก สหประชาชาติยังคงยืนยันความมุ่งมั่น ในการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน คำมั่น สัญญาเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองยั่งยืนและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์จากการประชุม Rio+20 เน้นการ วางแผนพัฒนาเมืองโดยการมีระบบวางแผนและบริหารจัดการแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมให้มี สังคมมีความยั่งยืน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีประเด็นสำคัญ (สถาบัน สิ่งแวดล้อมไทย, 2558) ดังนี้

1. การวางผังเมืองที่ยั่งยืนจากการมีส่วนร่วม ของพหุภาคี ให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองและ คนยากจนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ใช้สารสนเทศและข้อมูลที่แยกหญิงชายชัดเจน รวมทั้งแนวโน้มประชากร การกระจายรายได้ และการตั้งถิ่นฐานนอกระบบ
2. สนับสนุนให้มีที่พักอาศัยที่ยังประโยชน์ต่อ ทุกคนและบริการทางสังคม มีสิ่งแวดล้อมที่ ปลอดภัยและถูกสุขอนามัยสำหรับทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก เยาวชน ผู้หญิง ผู้สูงอายุและคนพิการ
3. มีการคุ้มครองและฟื้นฟูพื้นที่ในเมืองให้ ปลอดภัยและมีพื้นที่สีเขียว มีน้ำดื่มที่สะอาด และปลอดภัย คุณภาพอากาศดี พร้อมระบบ การจัดการของเสียอย่างยั่งยืน

4. ปรับปรุงการเข้าถึงระบบขนส่งที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยและเป็นธรรม ซึ่งนำไปสู่ความเสมอภาคทางสังคม สุขอนามัย เมืองเข้มแข็ง การเชื่อมโยงระหว่างเมืองกับ ชนบท และจำนวนผลผลิตของชนบท โดยคำนึงถึงความปลอดภัยบนท้องถนน

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดบทบาทอันสำคัญของ เทศบาลในการกำหนดวิสัยทัศน์ เมืองยั่งยืน ตั้งแต่การวางผังเมืองใหม่ไปจนถึงการฟื้นฟู เมืองและสถานที่เก่าแก่ รวมทั้งมีโครงการ ประหยัดพลังงานในการสร้างระบบบริหาร จัดการและพัฒนาระบบขนส่งที่ยั่งยืนเหมาะสม กับพื้นที่ ตระหนักถึงความสำคัญของการวาง ผังเมืองที่สามารถใช้ประโยชน์แบบผสมผสาน และ ส่งเสริมให้คนเดินทางโดยไม่ใช้รถยนต์ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัด โครงสร้างพื้นฐาน สำหรับ คนเดินถนนและผู้ใช้จักรยาน ตลอดจน ส่งเสริมความเป็นภาคีหุ้นส่วนระหว่างเมืองกับชุมชน เสริมกลไกความร่วมมือหรือจัดเวทีที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น รวมทั้งความตกลง การเป็นภาคี หุ้นส่วน เพื่อผลักดันให้มีการประสานดำเนินงานตามวาระ

ในส่วนของประเทศไทยมีการส่งเสริมเมืองนำอยู่สู่การปฏิบัติในท้องถิ่นอย่างชัดเจน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โดยได้แนวคิด มาจากองค์การอนามัยโลก หรือ WHO ที่มีแนวคิดในการส่งเสริมให้เกิด Healthy cities โดยมีกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมให้เกิดเมืองนำอยู่ นำร่องขึ้น ในความหมายที่กว้างขวาง ครอบคลุมถึงสุขภาพของคน ครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมไปถึงจิตวิญญาณที่แวดล้อม ยึดโยงสิ่งต่าง ๆ ในบริบท ของสถานที่ที่ขยายความ ด้วยคำว่า เมืองนำอยู่ มิได้หมายถึงเมืองที่มีสุขภาพดีแต่เพียง อย่างเดียว ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยในช่วง แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักการ ของการพัฒนาเมือง นำอยู่และชุมชนนำอยู่อย่างยั่งยืน และกำหนดให้การพัฒนาเมือง นำอยู่และชุมชนนำอยู่เป็นวาระ แห่งชาติ รวมทั้งเห็นชอบตามมติคณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ ได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา ชุดหนึ่ง เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาเมืองนำอยู่ในประเทศ โดยกรอบดังกล่าวกำหนดแนวทางไว้ 4 ประการ (คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ, 2545) ได้แก่

1. ประชาชนต้องอยู่ในเมืองนั้นด้วยความผาสุก
2. เมืองจะต้องมีบริการพื้นฐานที่สะดวกสบายพอเพียงและทันต่อเวลา
3. ประชาชนต้องมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ
4. มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ส่วนทิศทางการพัฒนาเมืองภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2554-2559) ได้ให้ความสำคัญต่อการปรับกระบวนการพัฒนาไปสู่การเป็นเศรษฐกิจ

และสังคมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความพร้อมในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. สนับสนุนการกระจายตัวของประชากร และส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาสและ ทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่
2. การปรับกระบวนการพัฒนาและ ขับเคลื่อนสู่เศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพ การใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก
3. พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคมและระบบนิเวศเข้าด้วยกัน
4. การยกระดับขีดความสามารถในการ รับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนาเครื่องมือ และพัฒนาศักยภาพ ชุมชนให้เข้มแข็งและพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งการ เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ ทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (2558, หน้า 24-27) เห็นว่า แนวคิดเมืองน่าอยู่นี้ ได้มุ่งให้เกิดการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ประชาชน มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ความน่าอยู่ทั้งด้านกายภาพและสังคมที่ดี เข้มแข็ง รวมถึงคนมีคุณภาพชีวิตดี มีความสุข การมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ในการส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง มีการสืบทอด และพัฒนาต่อยอด การมีเศรษฐกิจฐานรากที่ เข้มแข็ง มีความสมดุลสามารถเชื่อมโยงระหว่างชนบท เมือง และพื้นที่ภายนอก การมีระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และประชาชนมีส่วนร่วม ยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาเมืองให้น่าอยู่ในอนาคตยังต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการตั้งรับกับภัยธรรมชาติ ซึ่งได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเมือง

วัตถุประสงค์ของโครงการเมืองน่าอยู่

องค์การอนามัยโลก (2537) โครงการเมืองน่าอยู่มีวัตถุประสงค์ ที่จะปรับปรุงสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชนที่อาศัยในเมือง โดยการเพิ่มความตระหนักต่อ ปัญหาของประชาชน และ กระตุ้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วย ความร่วมมือของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และที่สำคัญคือ การกระตุ้นในระดับ ท้องถิ่นให้ตระหนักถึง ความสำคัญของนโยบายทุกอย่างให้บรรลุสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า

สถานสิ่งแวดล้อมไทย (2546) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการเมืองน่าอยู่ ภายใต้แนวคิด “เมืองน่าอยู่” เพื่อส่งเสริมให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

โดยมีแนวทางการดำเนินงาน คือ การเสริมสร้างศักยภาพและผลักดันให้ชุมชนและภาคประชาสังคมได้มีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนเมือง และส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรปกครองที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด มีวาระและดำเนินการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ดาวเรือง มณีทอง (2552) กล่าวถึง ความต้องการของเมืองน่าอยู่ ดังนี้

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชน การมี ประชาคม ในทุกระดับและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย
2. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง ชุมชนและชนบทให้น่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมดี ปลอดภัย
3. ให้มีการวางแผนพัฒนาพื้นที่และการจัดระบบผังเมืองที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ และเกิดผลในทางปฏิบัติได้จริง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม
4. ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองและชุมชน ให้มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ใช้มาตรการจูงใจและมาตรการทางกฎหมายควบคู่กันไป
5. รมรงค์และสร้างจิตสำนึกให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชน รักและมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่น มีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น
6. ยกระดับคุณภาพชีวิต เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างพอเพียง ทัวถึง มีการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขการในชุมชนเมืองและชนบทให้ทั่วถึง
7. ให้มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ และกระจายงบประมาณสู่ท้องถิ่นและชุมชน เพื่อการจัดการพัฒนาเมืองและคุณภาพชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงในพื้นที่
8. มีการกำหนดและพัฒนาเครื่องมือชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

หลักการเมืองน่าอยู่

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2540) นำหลักการและแนวคิดเมืองน่าอยู่มาดำเนินการ ด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการ ดังนี้

1. การดำเนินงานเมืองน่าอยู่เน้นการกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นการกระจายอำนาจให้หน่วยงานท้องถิ่นดำเนินงานสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

2. การดำเนินงานเมืองนำอยู่ช่วยให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและตระหนักถึงบทบาทของตนเองมากขึ้น ปรับการทำงานจากการดำเนินงานเอง เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนดำเนินงานและประเมินผล

3. การดำเนินงานเมืองนำอยู่เน้นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้มีการดำเนินงาน โดยยึดหลักการ ใช้พื้นที่เป็นหลัก ประสานภารกิจและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

4. การดำเนินงานเมืองนำอยู่ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และสังคม โดยเฉพาะมีส่วนร่วมกับภาคประชาชนให้มีสิทธิ มีเสียงเพื่อสะท้อนความต้องการของชุมชน

5. การดำเนินงานเมืองนำอยู่ เป็นกระบวนการไม่ใช่ผลลัพธ์สุดท้ายที่ทุกพื้นที่จะต้องไปถึงที่หมายเดียวกัน แต่จะเริ่มต้นที่สถานภาพพื้นที่นั้นและเข้าสู่กระบวนการที่ทำให้เกิดความนำอยู่ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานมากกว่าผลที่ได้รับ

6. การดำเนินงานเมืองนำอยู่ ไม่เน้นการทำงานเฉพาะด้านสาธารณสุขแต่ทุกหน่วยงานมีการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงาน เป็นการร่วมคิดร่วมทำหรือร่วมคิดแยกกันทำแล้วแต่กิจกรรม โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นเป็นแกนกลางการประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการดำเนินงานสาธารณสุขแนวใหม่ที่ไม่เป็นเฉพาะการรักษา แต่เป็นการส่งเสริมสุขภาพให้คนมีความสุขทั้งทางกาย ทางใจ อยู่ในสิ่งแวดล้อมดี ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ

7. การดำเนินงานเมืองนำอยู่เน้นการทำงานลักษณะเครือข่าย เพราะการดำเนินงานเมืองนำอยู่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกัน

ลักษณะของเมืองนำอยู่

องค์การอนามัยโลก (2537) ได้กำหนดลักษณะของเมืองนำอยู่ไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและที่อยู่อาศัยสะอาดและปลอดภัย
2. ระบบนิเวศน์อยู่ในภาวะดุลยภาพ และสามารถด ารงอยู่ในดุลยภาพนี้ได้อย่างยั่งยืน
3. ชุมชนเข้มแข็งมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบ
4. ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลกำหนดการตัดสินใจ ในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพ และ

ความเป็นอยู่ของชุมชน

5. ความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ มีเพียงพอสำหรับทุกคน ได้แก่ อาหาร น้ำสะอาด ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย มีรายได้ และมีงานทำ

6. การเข้าถึงประสบการณ์และทรัพยากรอันหลากหลาย เพื่อให้ได้การติดต่อปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสารที่หลากหลายรูปแบบ

7. เศรษฐกิจของเมืองมีความหลากหลาย และมีการพัฒนารูปแบบอยู่เสมอ

8. ส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองในรูปของปัจเจกชนและกลุ่มคน โดยผ่านทางมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิต

9. การพัฒนาเป็นไปอย่างกลมกลืนและส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีมีมาตั้งแต่ในอดีต

10. ระบบบริการสาธารณสุข และดูแลผู้เจ็บป่วยที่เหมาะสม เข้าถึงบริการได้ทุกคน

11. ประชาชนมีสภาวะสุขภาพดีมาก มีการเจ็บป่วยน้อย

องค์ประกอบของการพัฒนาเมืองน่าอยู่

สถานสิ่งแวดล้อมไทย (2546) ได้กำหนดองค์ประกอบของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ประกอบด้วย 4 มิติ คือ

1. ด้านความน่าอยู่ มีความหมายครอบคลุมถึง ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม เข้มแข็ง มีความสงบ สะอาด สะอาด ปลอดภัย และมีระเบียบวินัย คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีวิถีชีวิตมีความอยู่ดีมีสุข

2. ด้านการมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ช่วยเกื้อกูลให้ชุมชนเข้มแข็ง มีการสืบทอดรักษาและปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาต่อยอดให้เกิดเทคโนโลยีที่เหมาะสม นำมาใช้ประโยชน์กับการผลิตและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการมีเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง สมดุล มีภูมิคุ้มกัน สามารถเพิ่มรายได้และมีการงานทำด้วยการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงสู่ตลาดภายในและนอกประเทศ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และพัฒนาให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างชนบทและเมือง

4. ด้านการมีระบบบริหารจัดการที่ดี มุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ โปร่งใสเป็นธรรม ติดตาม ตรวจสอบได้ ประชาชนและภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

เกณฑ์ชี้วัด/ ตัวชี้วัด การประเมินเมือง/ เทศบาลน่าอยู่

การประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี 2559 ได้มีการทบทวนและปรับปรุงกรอบแนวคิดและตัวชี้วัดการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ในปีที่ผ่านมา โดยคณะกรรมการพัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัด ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ และได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการอำนวยการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี 2559 เป็นที่เรียบร้อย ตัวชี้วัดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ยังคงยึดกรอบแนวคิดเดิม ซึ่งมีองค์ประกอบด้านเมืองอยู่ดีคนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เทศบาลแห่งการ เรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี ทั้งนี้ได้มีการรวม

องค์ประกอบด้านเทศบาล แห่งการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการที่ดีไว้ด้วยกัน นอกจากนี้ ได้มีการปรับจำนวนตัวชี้วัดให้น้อยลง เพื่อลดความซับซ้อน และการ ชี้ชี้ซ้อนระหว่างกัน รวมทั้งปรับเกณฑ์การประเมินจากเดิมเน้นการวัด กระบวนการดำเนินงาน มาเป็นการวัดทั้ง กระบวนการดำเนินงานและการวัดผลการดำเนินงาน ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อม, 2559) ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านเมืองอยู่ดี จำนวน 7 ตัวชี้วัด

เมืองอยู่ดี เป็นองค์ประกอบแรกของเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนการพัฒนา ด้านกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจของเมือง ด้วยการวางแผนและกำหนดทิศทางการ ขยายตัวของเมืองไปในทิศทางที่เหมาะสม การพัฒนาเมืองสอดคล้องกับทิศทางดังกล่าวช่วยให้ เมืองมีความสะดวก สวยงาม เป็นระเบียบ ประชาชนมีความปลอดภัยในการอยู่อาศัยและมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีรวมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจและการอยู่อาศัย กินดีของคนในเมือง

1.1 ตัวชี้วัดที่ 1 การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนด

การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน การวางแผน และวางผัง เป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่ช่วย กำหนดทิศทางและรูปแบบของการขยายเมืองไปในทิศทางที่เหมาะสม มีความเป็นระเบียบ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยและน่าอยู่ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการพัฒนา เศรษฐกิจ โดยกำหนดให้มีย่านพาณิชย์กรรมและย่านอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแหล่งธุรกิจและจ้างงานไว้ ในที่ ที่เหมาะสม เพื่อผู้ใช้บริการและคนงานได้รับความสะดวกในการเดินทาง การขนส่งสินค้าและ วัสดุคิบส่งเสริมสภาพแวดล้อมของเมืองหรือชุมชนให้มีที่โล่งเว้นว่าง มีสวนสาธารณะ มีที่พักผ่อน หย่อนใจ กำหนดบริเวณอนุรักษ์เพื่อดำรงรักษาสถานที่ที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ รักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและให้ทุกกิจกรรม ที่เกิดขึ้นในเมืองสามารถดำเนินไปได้โดยส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

1.2 ตัวชี้วัดที่ 2 การพัฒนาเมืองและชุมชนให้เป็นไปตามผังเมืองรวม

การพัฒนาเมืองและชุมชนให้เป็นไปตามผังเมืองรวม มีวัตถุประสงค์เพื่อ แก้ไข ปัญหาทางกายภาพ การขยายตัวของประชากร ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมเมือง และปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเทศบาลควรให้ความสำคัญ กับการอนุรักษ์ การปรับปรุง การพัฒนาและการ สร้างขึ้นใหม่ โดยต้องไม่ขัดแย้งหรือส่งผลกระทบต่อชุมชน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการ พัฒนา ให้เมืองมีความปลอดภัย มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ทั่วถึง การขยายตัวเป็นไปตามผัง เมืองจะช่วยลดปัญหาความแออัด ลดการรุกร้าพื้นที่ทางธรรมชาติ และช่วยสร้างเมืองให้น่าอยู่

1.3 ตัวชี้วัดที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับคนทุกกลุ่ม

โครงสร้างพื้นฐานเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของประชาชน เช่น ถนน สะพาน ทางเดินเท้า ชลประทาน ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา โทรคมนาคม เป็นต้น เมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีเพียงพอ และทั่วถึงจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ มีผลต่อการจัดการ สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจของเมืองให้ดำเนินควบคู่กันไปได้อย่างเหมาะสม สำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นภารกิจของเทศบาลนั้นควรคำนึงถึงมาตรฐานด้านต่าง ๆ ความครอบคลุมพื้นที่ รวมถึงปรับปรุงและดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ดี ไม่ชำรุดทรุดโทรม นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุ และการอำนวยความสะดวกสำหรับคนทุกกลุ่ม

1.4 ตัวชี้วัดที่ 4 การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม การจัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการ การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยต้องให้ความสำคัญกับการจัดการด้านที่อยู่อาศัยและชุมชนให้เป็นไปตามมาตรฐานและเพียงพอสำหรับกลุ่มคนทุกกลุ่ม มีตำแหน่งที่ตั้งของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ปรับปรุงชุมชนแออัดที่ดินเดิม จัดหาที่อยู่ใหม่ ตลอดจนจัดการบริการสาธารณะในชุมชน เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน

1.5 ตัวชี้วัดที่ 5 การจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัย

ภัยพิบัติและสาธารณภัย หมายถึง อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาด ในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์ โรคระบาดสัตว์น้ำ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุขไม่ว่าเกิดจากธรรมชาติ หรือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของชุมชนหรือสังคม จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมอย่างสม่ำเสมอ สร้างจิตความสามารถในการป้องกันลดผลกระทบ และรับมือภัยพิบัติและสาธารณภัย เพื่อช่วยลดความเสียหายและความรุนแรงจากภัยที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

1.6 ตัวชี้วัดที่ 6 การป้องกันและดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความเชื่อมโยงกับระบบสังคมโดยรวม กล่าวคือ ความปลอดภัยเป็นความต้องการลำดับต้นและเป็นหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน ที่มนุษย์

ทุกคนมีสิทธิได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงต้องมีมาตรการและกฎเกณฑ์ที่เป็นหลักปฏิบัติเพื่อจัดระเบียบในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการอยู่อาศัยและการดำเนินกิจกรรมได้อย่างปลอดภัย

1.7 ตัวชี้วัดที่ 7 การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพ

หลักเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงสำหรับการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงนำมาปรับในการประกอบอาชีพและการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความมั่นคง มีรายได้เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันในอนาคตนั้น เป็นกระบวนการคิดและวางแผนด้วยการใช้ข้อมูลและความรู้ วิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลก่อนการลงทุนหรือดำเนินกิจการใด ๆ

2. องค์กรประกอบด้านคนมีสุข จำนวน 9 ตัวชี้วัด

คนมีสุข เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของเทศบาลน่าย้อย่างยั่งยืน โดยเป็นทั้งประเด็นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและเป็นเป้าหมายในการพัฒนาที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้น ซึ่งครอบคลุมการให้บริการสาธารณะด้านสุขภาพ การศึกษาและการจัดสวัสดิการ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การสืบสานประเพณีวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนมีสุขภาพและมีความเป็นอยู่ที่ดีใน สังคมแห่งความเอื้ออาทร

2.1 ตัวชี้วัดที่ 8 การเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของคนในเมือง

สุขภาพที่ดีเป็นภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม โดยอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและการใช้สติปัญญา ประกอบด้วย สุขภาพกาย คือ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ร่างกายสามารถทำงานได้ตามปกติ และมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนเป็นอย่างดี สุขภาพใจ คือ สภาพของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีจิตใจเบิกบาน มิให้เกิดความคับข้องใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ การดูแลให้คนมีสุขภาพที่ดี ควรดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งการป้องกันและควบคุมโรค เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดโรค การส่งเสริมสุขภาพเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่สุขภาพกายและสุขภาพใจ การรักษาโรคด้วยวิธีที่ได้ผลที่ดีและปลอดภัย และการฟื้นฟูสภาพเพื่อให้ผู้ป่วยกลับมามีสภาพใกล้เคียงปกติที่สุด

2.2 ตัวชี้วัดที่ 9 การคุ้มครองสุขภาพอนามัยผู้บริโภค

การเพิ่มขึ้นของประชากรและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค ส่งผลให้เกิด การขยายการผลิตสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น โดยมีผู้ประกอบการบางรายใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่ไม่เป็นธรรมต่อ ผู้บริโภค รวมถึงมีการผลิตสินค้าและบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน จึงต้องมี มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ และมีความปลอดภัย ในการบริโภค

สินค้าและบริการ ทั้งนี้ ประชาชนทั่วไปในฐานะผู้บริโภค จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายในการรับรู้ข่าวสาร สรรพคุณเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ถูกต้องและเพียงพอ มีอิสระในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพและปลอดภัย หากเกิดผลกระทบและความเสียหายจะมีสิทธิได้รับการพิจารณาและชดเชย

2.3 ตัวชี้วัดที่ 10 การส่งเสริมการศึกษาอย่างหลากหลายและเท่าเทียม

การศึกษาเป็นการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล ซึ่งสามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยคำนึงถึงคนทุกกลุ่มให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เทศบาลที่ผ่านเกณฑ์ประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถกำหนดนโยบาย แผน และมาตรการการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งพิจารณาการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ ทั้งระดับการศึกษาก่อนวัยเรียนและการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นต้น หากเทศบาลไม่มีโรงเรียนในสังกัด ก็สามารถสนับสนุนโรงเรียนในเขตพื้นที่ให้มีการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งอาศัยความรู้และประสบการณ์จากบุคคล สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ทั้งนี้การจัดกระบวนการเรียนรู้ควรคำนึงถึงสถานการณ์ในท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2.4 ตัวชี้วัดที่ 11 การจัดสวัสดิการสำหรับคนทุกกลุ่ม

การจัดสวัสดิการสังคมเป็นการจัดระบบในการบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงเป็นไปตามมาตรฐาน โดยมุ่งหวังให้ประชาชนทุกคนอยู่ดีกินดี ซึ่งเทศบาลสามารถดำเนินการจัดสวัสดิการสำหรับประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลที่นอกเหนือจากการจ่ายเบี้ยยังชีพ โดยอาจอยู่ในรูปของสิ่งของ เงิน น้ำใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูล

2.5 ตัวชี้วัดที่ 12 การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและอบายมุข

ปัญหาเสพติดและอบายมุข นับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ หากในเขตเทศบาลมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดหรือมีผู้ที่ลุ่มหลงในอบายมุข อาจเป็นภัยคุกคามต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ถึงแม้เทศบาลไม่มีภารกิจโดยตรง แต่ควรให้ความสำคัญในการป้องกันและเฝ้าระวังไม่ให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในพื้นที่ โดยการร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2.6 ตัวชี้วัดที่ 13 การส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ความสามัคคี และเอื้ออาทรระหว่างคนในชุมชน

ครอบครัวและชุมชน เป็นหน่วยที่เล็กและเป็นพื้นฐานของสังคม หากสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุข ชุมชนมีความร่มเย็น แต่หากมีความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน ก็จะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิต หรือทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงอาจส่งผลให้เด็กมีความก้าวร้าว และไม่สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มาร่วมทำกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความปรองดอง ความเอื้อเฟื้อมีน้ำใจให้แก่กัน และการมีส่วนร่วมของคนครอบครัวและชุมชนมากขึ้น

2.7 ตัวชี้วัดที่ 14 การส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วม

กิจกรรมทางสังคมเป็นกิจกรรมที่ทำให้กลุ่มคนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ สร้างความเพลิดเพลิน ความมีชีวิตชีวา เกิดประโยชน์ต่อสังคม ช่วยสร้างสังคมให้มีความสุข ก่อให้เกิดพลังความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ร่วมกัน และการพบปะสังสรรค์ในด้านบวก โดยจะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ของเมือง

2.8 ตัวชี้วัดที่ 15 การพิทักษ์สิทธิของเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส

ชีวิตคนเราตั้งแต่เกิดจนตายมีสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมและมีความสุข โดยสามารถแสดงความคิดเห็น เข้าร่วมกิจกรรมของสังคม มีสิทธิที่จะได้รับบริการด้านต่าง ๆ จากรัฐ ฯลฯ นอกจากนั้น ยังมีสิทธิได้รับความคุ้มครองให้มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิต เทศบาลควรให้ความสำคัญกับสิทธิที่แต่ละคนพึงมี เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการขั้นพื้นฐาน แก้ไขปัญหาของคนทุกกลุ่ม

2.9 ตัวชี้วัดที่ 16 การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเพณีเป็นความประเพณีที่คนส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแบบแผนและปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นต้นแบบที่จะให้คนรุ่นต่อไปได้ประพฤติปฏิบัติตาม ส่วนวัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม หรือเป็นแบบแผนการประเพณีและการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ยอมรับและปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ยังภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านคิดและนำมาใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ทั้งประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นล้วนแสดงถึงเอกลักษณ์ของสังคม และเป็นสิ่งที่ทำให้รู้สึกรักและผูกพันกัน มีความสำคัญและมีคุณค่าที่ต้องร่วมกันสืบสานให้คงอยู่กับสังคมต่อไป

3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน จำนวน 7 ตัวชี้วัด

สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เป็นองค์ประกอบของเทศบาลน่ายุ่อย่างยั่งยืนที่มุ่งให้มีการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลควบคู่ไปกับการผลิต การบริโภค และการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ มีกระบวนการจัดการของเสียและมลพิษต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการจัดการพื้นที่สีเขียวให้เกิดการใช้ประโยชน์ต่อคนเมือง การปรับภูมิทัศน์เมืองให้สวยงามและสอดคล้องกับสภาพเมือง ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3.1 ตัวชี้วัดที่ 17 การดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพให้คงไว้ซึ่งระบบนิเวศที่ดี

ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพมีคุณค่าและประโยชน์นานัปการ จำเป็นต้องอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความยั่งยืน โดยการบำรุงรักษาให้มีความสมบูรณ์ควบคุม ป้องกัน ไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ไม่เหมาะสมและมากเกินไปจนขีดความสามารถในการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ เทศบาลมีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพในเขตพื้นที่ตนเองหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินงานทั้งในและนอกเขตพื้นที่เพื่อประโยชน์หรือลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

3.2 ตัวชี้วัดที่ 18 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจรและเหมาะสม

ขยะมูลฝอย แบ่งออกเป็น ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะอันตราย หากไม่มีการจัดการขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสม จะสร้างผลกระทบต่อสุขภาพ ทัศนียภาพ และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การจัดการขยะมูลฝอย ควรมีการจัดการอย่างเหมาะสมและครบวงจร ตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง เริ่มจากการลดปริมาณขยะมูลฝอยและคัดแยกจากต้นทาง นอกจากนี้ต้องมีการรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการจัดการระหว่างทางก่อนที่จะนำขยะมูลฝอยไปกำจัด โดยรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ ให้ครอบคลุมพื้นที่ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และขั้นตอนสุดท้ายเป็นการจัดการขยะมูลฝอยปลายทางด้วยการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง

3.3 ตัวชี้วัดที่ 19 การกักตุนน้ำเสีย หรือมลพิษทางอากาศ หรือมลพิษอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

น้ำเสียจากชุมชนเกิดจากการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ และระบายน้ำทิ้งลงสู่ท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำธรรมชาติ หากไม่มีการบำบัดน้ำทิ้งจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน จึงควรมีการพิจารณาจัดการน้ำเสียอย่างเหมาะสม เช่น ส่งเสริมการบำบัด

น้ำเสียขั้นต้น เพื่อเป็นการช่วยลดความสกปรกของน้ำเสียและยังเป็นการลดภาระในการบำบัดน้ำเสียรวม การบำบัดน้ำเสียขั้นสุดท้าย ซึ่งเทศบาลควร เลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานการณ์น้ำเสีย และศักยภาพในการดำเนินงาน

มลพิษอากาศ เป็นภาวะอากาศที่มีสารเจือปนอยู่ในระดับที่มากกว่าระดับปกติเป็นเวลานานพอที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์ สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินต่าง ๆ อาจเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ฝุ่นละอองจากลมพายุ ไฟไหม้ป่า หรืออาจเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น มลพิษจากท่อไอเสียของรถยนต์ โรงงานอุตสาหกรรม ขบวนการผลิตจากกิจกรรมด้านการเกษตรการระเหยของก๊าซบางชนิดจากขยะมูลฝอยและของเสีย หรือการเผาในที่โล่ง เป็นต้น ส่วนมลพิษอื่น ๆ เป็นของเสีย วัตถุอันตราย รวมทั้งกากตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากของเสียหรือวัตถุอันตรายที่ถูกปล่อยทิ้งจากแหล่งกำเนิด ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือภาวะที่เป็นภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ รวมถึงรังสีความร้อน แสง เสียง กลิ่น ความสั่นสะเทือน หรือเหตุรำคาญอื่น ๆ ที่เกิดหรือถูกปล่อยออกจากแหล่งกำเนิดมลพิษด้วย

3.4 ตัวชี้วัดที่ 20 การพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้นในชุมชนเมืองที่ปกคลุมพืชพรรณเป็นองค์ประกอบหลัก โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี สวยงาม ร่มเย็น น่าอยู่ เพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในเมือง และนักท่องเที่ยว โดยพื้นที่สีเขียวควรเป็นพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนเข้าถึงได้ ใช้บริการได้ เช่น สวนสาธารณะ สวนหย่อม สวนพฤกษศาสตร์ หรือพื้นที่สีเขียวอรรถประโยชน์ เช่น พื้นที่ฝังกลบขยะ พื้นที่บำบัดน้ำเสีย พื้นที่ที่กั้นไว้เพื่อควบคุมน้ำท่วม นอกจากนี้ ยังรวมถึงพื้นที่ที่เป็นริ้วสวนตามแนวสาธารณูปการต่าง ๆ เช่น พื้นที่ตามแนวทางถนน เกาะกลางถนน พื้นที่สีเขียวในสถาบันต่าง ๆ

3.5 ตัวชี้วัดที่ 21 การปรับภูมิทัศน์เมืองให้มีความสวยงามและสอดคล้องกับสภาพเมือง

ภูมิทัศน์เมือง เป็นองค์รวมของสภาพทางธรรมชาติ ซึ่งควรมีการดูแลและปรับปรุงภูมิทัศน์โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ความสอดคล้องกับวิถีชีวิต และการใช้ประโยชน์ของคนในเมือง เพื่อให้เมืองเกิดความร่มรื่น สวยงาม มีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์ นอกจากนี้ ควรป้องกันผลกระทบจากการพัฒนา โดยเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐานที่จะมีต่อภูมิทัศน์เมือง เพื่อไม่ให้เอกลักษณ์เฉพาะของเมืองต้องสูญเสียไป รวมถึงเพื่อไม่ให้เกิดการทำลายบรรยากาศการรับรู้ทางสุนทรียภาพที่จะส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์เมืองด้วย

3.6 ตัวชี้วัดที่ 22 การส่งเสริมการผลิต การบริโภค หรือการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การผลิต การบริโภค หรือการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นการปรับพฤติกรรมของทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี โดยคำนึงถึงการผลิตที่สะอาด และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ การเลือกใช้นวัตกรรมที่มีฉลากสิ่งแวดล้อม และการจัดการของเสีย (3Rs และการกำจัดอย่างเหมาะสม) ทั้งนี้เพื่อการรักษาทรัพยากรให้สามารถใช้ในการผลิต การบริโภค และการบริการอย่างต่อเนื่องในอนาคต รวมถึงเป็นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาภาวะโลกร้อนในปัจจุบัน

3.7 ตัวชี้วัดที่ 23 การส่งเสริมการใช้พลังงานและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

พลังงานเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งเป็น พลังงานสิ้นเปลือง ซึ่งไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่หรือหามาทดแทนได้ทันตามความต้องการ เช่น ก๊าซธรรมชาติ น้ำมันดิบ ถ่านหิน และพลังงานหมุนเวียน ซึ่งนำมาใช้ได้ไม่มีวันหมด สามารถสร้างทดแทนได้ในช่วงเวลาสั้น ๆ เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม พลังงานน้ำ เป็นต้น ทุกวันนี้ ทั่วโลกประสบปัญหาวิกฤตด้านพลังงาน จึงหันมาให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานทดแทน ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยรณรงค์ประหยัดไฟฟ้าและน้ำมัน เชื้อเพลิง ส่งเสริมการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าประหยัดพลังงาน หรือใช้พลังงานทดแทนที่มีศักยภาพในท้องถิ่น เป็นต้น

4. องค์ประกอบด้านเทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี จำนวน 11 ตัวชี้วัด การเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินงานพัฒนาทุก ๆ ด้าน ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาองค์กรให้มีความพร้อมและมีศักยภาพในการดำเนินงาน ทั้งด้านวิสัยทัศน์และแผนงาน ระบบข้อมูล ศักยภาพบุคลากร ระบบการทำงาน รวมถึงบรรยากาศในการทำงาน นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส เกิดความคุ้มค่า นำไปสู่การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรมในการพัฒนา

4.1 ตัวชี้วัดที่ 24 การกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ พร้อมแปลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

วิสัยทัศน์เป็นจุดหมายปลายทางที่ต้องการในอนาคตที่เชื่อมโยงกับภารกิจ ค่านิยมและความเชื่อเข้าด้วยกัน การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำและสมาชิกในองค์กร ช่วยทำให้เกิดการยอมรับและเข้าใจร่วมกัน สมาชิกทุกคนรู้ว่าแต่ละคนมีความสำคัญต่อการมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทาง สร้างพลังขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ไปถึงจุดหมาย การกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน จะช่วยให้รู้ว่าต้องทำอะไรและทำไปทำไม สะท้อนถึงการมีชีวิตที่มีคุณภาพ องค์กรที่มี

คุณภาพ และสังคมที่เจริญก้าวหน้า ในการกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การดำเนินงานควรมี การทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ปี ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคลากรระดับต่าง ๆ ประชาชน และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ร่วมในการวางแผนปฏิบัติงานและร่วมดำเนินโครงการตามความถนัดและความสนใจ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน

4.2 ตัวชี้วัดที่ 25 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ

บุคลากรมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์กร เนื่องจากเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ จึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งในด้านความรู้ ทักษะและความชำนาญ ตลอดจนให้มีทัศนคติรักและทุ่มเทในงาน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทั้งนี้ การพัฒนา ศักยภาพบุคลากรทุกกลุ่ม ตั้งแต่ผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น และ ลูกจ้างประจำ ให้เป็นบุคคลที่รอบรู้ โดยการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมการเข้าร่วมฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และการสัมมนาทั้งภายในและภายนอก พร้อมจัดให้มีการประเมินผลหลังการพัฒนา ศักยภาพบุคลากร รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ฝึกฝน และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

4.3 ตัวชี้วัดที่ 26 การสร้างองค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่มีการสร้างช่องทางให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันภายในระหว่างบุคลากร ควบคู่ไปกับการรับความรู้จากภายนอก เพื่อเอื้อให้เกิดโอกาส ในการหาแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด นำไปสู่การพัฒนาและสร้างฐานความรู้ที่เข้มแข็งขององค์กร ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้น

4.4 ตัวชี้วัดที่ 27 การสนับสนุนให้เกิดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตที่ดี

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่ดีและปลอดภัย ย่อมทำให้คนทำงานมีความพึงพอใจ มีแรงจูงใจในการทำงาน ช่วยให้บุคลากรรู้สึกผ่อนคลาย ผูกพันและภูมิใจในสถานที่ทำงานของตนเอง ประการสำคัญ คือการมีความสุขในการทำงานและเอื้อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การจัดการสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานควรให้บุคลากรของ องค์กรได้มีส่วนร่วมในการวางแผน สร้างสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงการประเมินความพึงพอใจ และการนำผลการประเมินมาปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

4.5 ตัวชี้วัดที่ 28 การส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรม ในการบริหารและการทำงานตามมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรโดยยึดมั่นความถูกต้อง การรักษาความซื่อสัตย์ การรู้จักข่มใจตนเอง การอดทน อดกลั้น และอดออม การละวางความชั่วและความทุจริต คุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยสร้างคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น ทำให้สังคมมีเสถียรภาพ ทุกคนสามารถอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข สำหรับเทศบาลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง ไว้เป็นหลักการและแนวปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของบุคคล จึงต้องส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรเทศบาลทำงานตามมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.6 ตัวชี้วัดที่ 29 การมีกระบวนการตอบสนองต่อการให้บริการ ขอรับบริการ และจัดการข้อร้องเรียนของประชาชนอย่างครบถ้วนและเป็นระบบ

เทศบาลมีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการประชาชน บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชน การตอบสนองต่อการให้บริการ หรือการขอรับบริการของประชาชน เช่น การประกาศ ขั้นตอน และระยะเวลาการให้บริการที่ชัดเจน หรือการใช้ระบบเทคโนโลยีในการแจ้งกับผู้มาขอรับบริการว่าดำเนินการอยู่ในขั้นตอนใดและเจ้าหน้าที่ท่านใดเป็นผู้รับผิดชอบ หรือการตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างครบถ้วน โดยมีการจัดทำบัญชีร้องทุกข์ ร้องเรียน ดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนและระยะเวลาที่ชัดเจน และมีการแจ้งผลความคืบหน้าให้ทราบตามกำหนด ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับทั้งผู้ร้องเรียน และผู้ถูกร้องเรียน โดยใช้หลักเกณฑ์ ข้อกำหนด มาตรการที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ และดำเนินการด้วยความเปิดเผย โปร่งใส เสมอภาค กระบวนการตอบสนองต่อการให้บริการ ขอรับบริการ และการจัดการข้อร้องเรียนของประชาชนจะต้องมีมาตรการที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ดำเนินการด้วยความโปร่งใส เปิดเผย และเสมอภาค

4.7 ตัวชี้วัดที่ 30 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของเทศบาล

ความโปร่งใสในการบริหารงาน ประเมินได้จากกระบวนการทำงานมีการเปิดเผยตรงไปตรงมา สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ บุคลากรและประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง มีกระบวนการให้บุคลากรสามารถตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งนี้ความโปร่งใสจากการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้ประชาชนเชื่อใจผู้บริหารและเทศบาลมากขึ้น ซึ่งเทศบาลควรเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และผลงานของเทศบาลผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้หลากหลายและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

4.8 ตัวชี้วัดที่ 31 ความร่วมมือในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่น

การสร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่น ทั้งภายในและภายนอก ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ด้วยการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรนอกจากนี้

จะต้องมีส่วนร่วมในการร่วมคิด และร่วมทำหรืออุดหนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมถึงการขยายการดำเนินงานให้กว้างขึ้น และสามารถทำให้งานในระดับใหญ่ ๆ สำเร็จลงได้

4.9 ตัวชี้วัดที่ 32 การจัดเก็บรายได้ให้ได้ตามเป้าหมาย การลดรายจ่าย หรือความพยายามในการหารายได้อื่น

เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการวางแผนและบริหารงบประมาณ โดยมีแหล่งที่มาของรายได้ทั้งจากการจัดเก็บเอง การที่รัฐจัดเก็บและแบ่งให้ และเงินอุดหนุน สำหรับรายได้ที่เทศบาลจัดเก็บเองนั้น ประกอบด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย อากรฆ่าสัตว์ อากรรังนก ค่าธรรมเนียมและรายได้อื่น ๆ โดยมีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการจัดเก็บ เช่น ภาวะเศรษฐกิจของท้องถิ่นประเทศ ความพร้อมของเทศบาล ความเข้าใจและความร่วมมือของประชาชน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เทศบาลมีรายได้เพียงพอต่อการนำมาใช้พัฒนาด้วยตนเอง ลดการพึ่งเงินอุดหนุนจากรัฐส่วนกลางและยังแสดงถึงประสิทธิภาพทางการเงินการคลังของเทศบาลอีกด้วย

4.10 ตัวชี้วัดที่ 33 ความพยายามในการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามที่คาดการณ์ และมีเหตุผลอันควรในการโอนงบประมาณ

การจัดทำเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ เป็นประสิทธิผลในการบริหารจัดการและการดำเนินงานที่สำคัญของเทศบาล รวมถึงการมีโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณได้ตามแผนที่ตั้งไว้ เมื่อเทียบกับจำนวนโครงการทั้งหมดในปีนั้น การไม่โอนงบประมาณข้ามหมวดรายจ่าย ตั้งแต่ไตรมาสต้น ๆ หรือโอนงบประมาณมากไปใช้ในปีต่อไป โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร สำหรับความพยายามในการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามที่คาดการณ์นั้น สะท้อนถึงขีดความสามารถในการบริหารงบประมาณอย่างรอบคอบ ด้วยการวางแผนที่ดี การจัดทำรายละเอียดรายรับ-รายจ่ายอย่างถูกต้อง มีความโปร่งใสให้เป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน และไม่มีข้อทักท้วงจากหน่วยงานกำกับดูแล หรือหน่วยงานตรวจสอบ

4.11 ตัวชี้วัดที่ 34 นวัตกรรมการพัฒนาเมืองด้านต่าง ๆ

นวัตกรรม เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ โดยอาจหมายถึงสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีผลิตหรือดำเนินการ หรืออาจเป็นการรื้อฟื้นสิ่งที่มีในอดีตนำมาดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ช่วยประหยัดเวลา ทรัพยากร และแรงงานได้ การนำนวัตกรรมไปใช้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การคิดค้น การทดลองหรือการนำร่อง และการนำไปใช้ใน

สถานการณ์จริงได้ เทศบาลควรนำเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองที่สอดคล้องกับท้องถิ่น และสถานการณ์การพัฒนาเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการของเทศบาล สำหรับตัวชี้วัดแนวทางการพัฒนาเมือง มีขอบเขตครอบคลุม การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อม ยั่งยืน เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี ตามที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการประเมิน เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน

ตัวแปรสำคัญในการพัฒนาเมืองน่าอยู่

จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์ (2546) ได้อธิบายว่า ตัวแปรสำคัญในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ มีดังนี้

1. การสร้างภาคีท้องถิ่น การสร้างเมืองน่าอยู่ไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้ โดยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว เนื่องจากเมืองประกอบด้วยประชาชน หลายกลุ่ม ทั้งภาครัฐ องค์กรภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ เยาวชน สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา เป็นต้น หากผู้บริหารท้องถิ่นสามารถระดมความร่วมมือ จากภาคีเหล่านี้ให้มาร่วมกันวางแผน และกำหนดทิศทางของเมืองน่าอยู่ร่วมกันจะทำให้เกิดเมือง น่าอยู่ที่มาจากการมีส่วนร่วม และตรงกับความต้องการของประชาชนในเมืองทุกกลุ่ม นอกจากนี้ การสร้างภาคีท้องถิ่นยังเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญอย่างหนึ่งของการสร้างเมืองน่าอยู่ด้วย

2. กำหนดยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการสร้างเมืองน่าอยู่ คือ การเปลี่ยน กระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการภาครัฐ จากการที่เคยเป็นผู้หยิบยื่นมาเป็นผู้สนับสนุนและ เสริมสร้างพลังให้องค์กรประชาชน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และเตรียมความพร้อม ในการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มประชาสังคม โดยยุทธวิธีที่สำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ภาคประชาชน ได้แก่ ส่งเสริมเครือข่ายการเรียนรู้ โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง และสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมโดยผ่าน กระบวนการปรึกษาหารือและร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนา รวมทั้งพัฒนา กฎหมาย เพื่อรับรองสิทธิของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

3. การสร้างศักยภาพให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ต้องเร่งสร้างศักยภาพให้แก่บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถรับได้ทันกับ การตรวจสอบของภาคประชาชน เนื่องจากปัจจุบันนี้องค์กรประชาชนมีความก้าวหน้าด้านการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ และสามารถติดตามผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีกลุ่มประชาสังคมที่มีพลังเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ซึ่งองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่

บางประการจะมาจากการเรียกร้องของภาคภาคีเหล่านี้ และเป็นแรงผลักดันประการหนึ่งที่ทำให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของตนเอง ทั้งความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการและเชิงเทคนิค ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเมืองในปัจจุบัน

ขั้นตอนหรือสูตรสำเร็จในการทำให้เมืองน่าอยู่

องค์การอนามัยโลก (2537) ได้เสนอ 20 ขั้นตอนในการทำให้เมืองน่าอยู่ ดังนี้

กลุ่มการลงมือปฏิบัติการ (Taking action)

1. เพิ่มความตระหนักด้านสุขภาพ (Taking action health awareness) ขั้นนี้มีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารจัดการองค์กรของเมือง และภาคีทุกส่วนของเมืองที่ประเมินว่า ยังขาดความตระหนักในเรื่องสุขภาพ ขยายความว่า เป็นสุขภาพ หรือสภาวะของคน และของเมือง โดยรวม “ผู้เริ่มลงมือ” จะเป็นใครก็ได้ อาจเป็นนักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข สื่อมวลชน องค์กรเอกชน มูลนิธิ หรือประชาชน ประชาสังคม ส่วนใดก็ได้
2. ให้คำชี้แนะ และความเห็นในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Advocate strategy planning) กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีหน้าที่จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ของการพัฒนาเมือง และถ้าเป็นการทำงานแนวใหม่ในสังคมใหม่ ที่เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้นเป้าหมายของการชี้แนะนี้ ก็ให้รวมทุกภาคีในสังคมด้วย (ภาคราชการส่วนท้องถิ่น ราชการส่วนภูมิภาค ประชาสังคม และการเมืองทุนทางสังคมทุกส่วน)
3. ขับเคลื่อนการมีส่วนร่วม และการมีสัมพันธภาพระหว่างภาคีต่าง ๆ (Mobilize intersectoral action) โดยอาศัยการสื่อสาร การพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประชุมทำงานแบบสร้างสรรค์ หรือจัดเวทีสาธารณะในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทัศนคติ และเรียนรู้ร่วมกัน สร้างและปฏิบัติการกิจตามพันธกิจร่วมกัน
4. การกระตุ้น หนุนเสริม การมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ ในกิจกรรมทุกกิจกรรม ทุกขั้นตอนอย่างเหมาะสม (Encourage community participation) โดยเฉพาะในสังคมต้องพยายามหากลวิธีกลเม็ดในการกระตุ้นหนุนเสริมค่อนข้างมาก จึงจะดึงศักยภาพออกมาเป็นกำลังขับเคลื่อนของสังคม
5. การส่งเสริม การคิดค้นนวัตกรรม (Promotion innovation) เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ คนไทยที่เป็นภาคีอยู่ในสังคมไทย จำนวนมากที่มีความรู้ ภูมิปัญญา และความสามารถที่จะคิดค้นประดิษฐ์กรรม และวิทยาการรูปแบบวิธีการใหม่ ๆ แต่ต้องการการค้นหาให้พบ กระตุ้น และสนับสนุนยกย่องให้สร้างนวัตกรรมขึ้น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. ต้องสร้างหลักประกันว่า ประเด็นเรื่องสุขภาพ หรือสุขภาพะ ไม่ว่าของคน หรือของเมืองจะต้องปรากฏอยู่ในนโยบายสาธารณะของเมืองนั้น ๆ (Secure healthy public policy) ทั้งนี้ เพื่อให้ปรากฏต่อมา เป็นแผนงาน โครงการกิจกรรมที่มีงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนให้ได้ ปฏิบัติอย่างจริงจัง

กลุ่มการจัดองค์การ (Organizing)

7. การจัดตั้งคณะกรรมการ (Appoint a committee) เพื่อให้เกิดองค์การรับผิดชอบโดยตรงที่จะดำเนินการต่อเนื่อง จริงจัง และยั่งยืน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการเพื่อสามารถรองรับภารกิจได้อย่างเหมาะสมในทุกประเด็น

8. การเชื่อมโยงสภาวะสุขภาพ (ของคน และของเมือง) เข้ากับเงื่อนไขการดำรงชีวิต (Link health status to living conditions) ซึ่งต้องอาศัยความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นสหวิทยาการ โดยมีความรู้ทางการแพทย์ การสาธารณสุข และระบาดวิทยาเป็นแกน ผสมกับ ความรู้ด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจการเมืองมาประกอบ ทั้งนี้เพื่อเห็นเหตุและผล หรือ ปัจจัยเกี่ยวข้องในการดำเนินการที่ครอบคลุมเป็นองค์รวม และชัดเจนในการควบคุมป้องกันแก้ไข หรือส่งเสริม สนับสนุน ไปจนถึงการบำบัด หรือจัดปัญหา หรือฟื้นฟูอนุรักษ์สภาวะต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของเหตุผลแต่ละด้าน

9. การกำหนดกิจกรรม และเนื้อหา งาน โครงการ (Define project work) เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนในกิจกรรม หรือเนื้อหาแต่ละชิ้นที่จะปฏิบัติ ทั้งในแง่เหตุผล เจตนารมณ์ เป้าหมาย กิจกรรมเทคนิควิธีการ ระยะเวลา สถานที่ ผู้รับผิดชอบ และทรัพยากร

10. จัดตั้งสำนักงานของโครงการ (Set up an office) ทั้งนี้เพื่อเป็นแหล่งแน่ชัดในการอำนวยความสะดวกสั่งการปฏิบัติงาน การสนับสนุน และการติดต่อประสานงาน หรืออาจรวมเรียกว่าเป็น สำนักงานบริหาร โครงการ ทั้งนี้อาจจัดเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่มีอยู่แล้ว เช่น เทศบาล หรือ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล หรือจะจัดไว้ต่างหากก็แล้วแต่ความเหมาะสม

11. จัดทำแผนยุทธศาสตร์ และพัฒนาแผนสุขภาพของเมือง (Plan strategy and Develop a city health plan) หรือจะเรียกว่า พัฒนาแผนเมืองน่าอยู่ก็ได้

12. การสร้างขีดความสามารถ (Build capacity) ซึ่งเป็นความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งขาด เพราะทุก ๆ ภาคที่เข้าร่วมงานทำเมืองให้น่าอยู่นั้น ย่อมมีภูมิหลัง มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ต่าง ๆ กันย่อมไม่อาจจะมีความสามารถครบถ้วนทุก ๆ ด้าน จึงต้องแยกแยะความจำเป็นที่จะต้องสร้าง หรือเพิ่มพูนความสามารถในด้านใด ๆ ที่ต้องการให้ชัดเจน และจัดกลุ่ม หรือลำดับความสำคัญไว้ และจัดกิจกรรมเสริมสร้างเสริมความสามารถด้านต่าง ๆ เพื่อประสิทธิภาพของงานต่อไป

13. การวางระบบตรวจสอบ (Establish accountability) ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้า อุปสรรค และปัญหาในการดำเนินการ ตลอดไปจนถึงติดตามประเมินผลความสำเร็จในการดำเนินการ ไปจนถึงตรวจสอบดูความโปร่งใส บริสุทธิ์ สะอาด ในการดำเนินงาน กลุ่มการเริ่มต้น

14. จัดตั้งกลุ่มสนับสนุน (Build support group) ในแต่ละแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมในการทำเมืองน่าอยู่ ย่อมต้องการกำลังคนในการร่วมปฏิบัติจำนวนมาก ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะกำหนดให้เป็นบทบาทของ “เจ้าหน้าที่” ไปเสียทุกอย่าง เพราะย่อมติดขัดด้วยเงื่อนไขด้านอัตราค่าจ้าง และยิ่งอาจติดขัดด้วยเงื่อนไขด้านความรู้ประสบการณ์ หรือความสามารถเฉพาะตัวอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องสรรหา และแต่งตั้งให้เป็นคณะปฏิบัติงานสนับสนุนดังกล่าวขึ้นตามความเหมาะสม

15. ทำความเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาพของคน/สุขภาพของเมืองกับสภาพแวดล้อม (Understand ideas and health environment links) ตลอดจนแนวคิด และความคิด ความเห็นที่เกี่ยวข้อง

16. รู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาปทุมหลังของเมือง รัฐภูมิศาสตร์ของเมือง วิศวกรรม และความเป็นเมืองที่ต่อเนื่องมา ฐานเมือง ทูทางสังคม รัฐบาลเศรษฐกิจ รัฐสังคม และวัฒนธรรมของเมือง ค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวเมือง และเหตุผลปัจจัยต่าง ๆ ของสิ่งเหล่านี้ เพื่อสามารถกำหนดปัญหาของปัจจุบัน ปัญหาที่คาดหวังในอนาคต ตลอดจนรู้วิสัยทัศน์ และความปรารถนาในสถานะของเมือง ของชาวเมืองรู้โอกาสแห่งความสำเร็จ และจุดแข็งต่าง ๆ เช่นกัน กับอุปสรรคและจุดอ่อนของเมือง

17. การหาผู้หรือกำหนดภาคีที่มีศักยภาพ (Identify potential project partner) ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการกำหนดยุทธศาสตร์ กำหนดยุทธวิธี และกิจกรรม ตลอดไปจนถึงการกำหนดคณะผู้สนับสนุน หรือผู้ปฏิบัติการในแต่ละด้าน

18. การตัดสินใจในเรื่ององค์กร (Decide on organization) อันเป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องและทำให้ประเด็นการจัดตั้งสำนักงานสมบูรณ์พร้อมในด้านอำนาจหน้าที่ และกลไกในการอำนวยความสะดวก การปฏิบัติงานของคณะทำงานแต่ละคณะในกิจกรรมแต่ละขั้นตอน แต่ละบทบาทรับผิดชอบที่ชัดเจน

19. จัดเตรียมร่างข้อเสนอ (Prepare a proposal) ในกรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องขอรับบริการ สนับสนุนจากองค์กรรับผิดชอบโดยตรง หรือรับการสนับสนุนจากองค์กรอื่น ๆ หรือแหล่งสนับสนุนอื่น นอกเหนือจากปกติ

20. จัดให้มีการรับรอง และให้คำมั่นในพันธะสัญญาของการจะทำให้เมืองน่าอยู่ (Get approval) ซึ่งอาจจะจัดให้เป็นการประกาศปณิญาต่อสาธารณะทั้งปวงในโอกาสใด ๆ ที่เห็นเหมาะสม หรือจะจัดทำเป็นคำประกาศที่จรรีกรไว้ในถาวรวัตถุ จัดทำเป็นสัญญาประชาคม โดยจะมีกำหนดเวลาหรือไม่ก็ได้

แนวทางในการพัฒนาเมืองน่าอยู่

สำนักงานวิชาการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2553) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ไว้ว่า ความเป็นเมืองน่าอยู่หรือไม่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ที่อยู่อาศัย และผู้ที่ ผ่านไปมา ผู้มาเยี่ยมเยือน มาทำธุรกิจหรือมาท่องเที่ยว ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จึงอาจให้ความคิดเห็น ตลอดจนถึงข้อวิพากษ์และข้อมูลในเชิงวิชาการหรือประสบการณ์ในการพัฒนาความเป็นเมืองน่าอยู่ และหากมีความเห็นตรงกันว่า ความสุขหรือสุขภาวะของประชาชน เป็นเป้าประสงค์หลักของ การพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่แล้ว ข้อมูล ความเห็นและมาตรฐานทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข อันเป็นข้อมูลมาตรฐานที่เป็นวิทยาศาสตร์ เป็นสากล ก็คงเป็นสิ่งที่ละเอียด และไม่นำมาประกอบกับความพึงพอใจของประชาชนในเมืองไปไม่ได้ มิฉะนั้น ก็จะมีโอกาสที่ทำให้การพัฒนาเมืองหยุดนิ่ง หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งอันเป็นสังขรณ์ก็คือ ความคงอยู่ของ สภาวะต่าง ๆ ที่อาจทำให้คนมีความสุขหรือความพึงพอใจนั้น ย่อมไม่เป็นสภาวะตายตัว ความเป็นพลวัตรแปรเปลี่ยน แคลง คีขึ้น หรืออาจยกระดับมาตรฐาน ขึ้น ไปได้เรื่อย ๆ หากมี เหตุผลความชอบธรรมหรือปัจจัยองค์ความรู้และวิทยาการที่เปลี่ยนไป ดังนั้น การทำให้เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนมิได้เป็นความยั่งยืนของความเป็นเมืองน่าอยู่หากแต่คือ “กระบวนการทำให้เมืองน่าอยู่” ที่จะต้องยั่งยืนคงอยู่และพัฒนาขึ้นไปเรื่อย ๆ ให้สามารถรองรับ และทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านั้นได้

ภาคราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังคงเป็น โครงสร้างอำนาจที่เข้มแข็งที่สุดในสังคมไทยทั้งในระดับเมืองและชนบท และจะยังคงดำรงบทบาทสำคัญนี้ไปอีกนาน ขณะเดียวกัน องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ก็กำลังเติบโต เข้มแข็งมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งโดยกฎหมายและทางการเมืองซึ่งมีการก่อตัวและมีความเข้มแข็งขึ้นของ ภาคประชาสังคม องค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนนี้น่าจะเป็นสิ่งสำคัญในการร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนาเมืองให้น่าอยู่ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ โดยมีทุนเมืองและทุนทางสังคมอื่น ๆ รวมทั้งทุนทางธุรกิจเป็นภาควิธีร่วมที่สำคัญในการทำหน้าที่ยังกล่าว

แต่เนื่องจากสถานะและศักยภาพขององค์ประกอบทั้ง 3 ประการ ยังมีความเข้มแข็งและความพร้อมที่แตกต่างกัน จึงต้องการการสนับสนุนและการพัฒนาการหลายด้าน เช่น ความพร้อม ความเข้มแข็งและศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านองค์ความรู้ ด้านข้อมูลข่าวสาร บางประชาคม

หรือเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล อาจต้องการเพิ่มบุคลากรหรือเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและมีคุณภาพมากขึ้น

สิ่งที่น่าสนใจและต้องติดตามการดำเนินงาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้รับการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่องและได้อำนาจในการบริหาร รวมทั้งจะได้รับการสนับสนุน ทรัพยากรในรูปแบบของภาษีและงบประมาณมากขึ้นตามเงื่อนไขในกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นผู้บริหารและพนักงานส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องศึกษา เรียนรู้แนวคิด แนวทางการทำงานใหม่ ๆ ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้มแข็งด้านต่าง ๆ และในภาคราชการ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคนั้นจะต้องปรับวิธีคิดและแนวทางการทำงาน โดยให้ถือว่าองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นภาคีร่วมมีสิทธิที่จะเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย ทิศทางการทำงานไปจนถึง กำหนดแผนงานหรือกิจกรรม โครงการในแผนงานพัฒนาท้องถิ่นของตน ได้เองตามขอบเขตของ กฎหมายที่กำหนดไว้

ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในฐานะที่มีองค์ความรู้ มีทักษะประสบการณ์ เทคโนโลยีหรือวิทยาการบางอย่างมากกว่าจึงต้องปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในภาคของประชาสังคมหรือภาคประชาชน รวมถึงองค์กรเอกชน องค์กรการกุศล องค์กรการพัฒนา ภาคธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชนและทุนทางสังคมอื่น ๆ สิ่งที่ต้องปลูกฝังอย่างสำคัญและเร่งด่วนนอกเหนือจากการเพิ่มโอกาสในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแล้ว คือ การเร่งปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความเป็นพลเมืองของตน (Citizenship) ซึ่งต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบและให้ความร่วมมือต่อการบริหารจัดการบ้านเมืองของท้องถิ่นของตนเองไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง การรักษาความสะอาด การไม่ก่อเหตุรำคาญหรือมลพิษ การเสียภาษี การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือข้อบัญญัติของท้องถิ่น

ดังนั้น ในการทำเมืองให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคี ทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้า พัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน

บทบาทของภาคส่วนต่าง ๆ

1. ภาคราชการปรับแนวคิดทำงานเป็นแนวราบ ทีมงานปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุน เอื้ออำนวยความสะดวกให้คำปรึกษา ชี้แนะเทคนิควิชาการ ปรับงบประมาณ
2. ภาคการเมืองมีวิสัยทัศน์ มีความต่อเนื่องในนโยบายบริหารดำเนินงาน โปร่งใส
3. ภาคประชาสังคม/ ประชาชนต้องเรียนรู้ เคารพในสิทธิหน้าที่ของตน/ ผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมให้ความเห็นข้อมูล ร่วมบริหาร ติดตาม ตรวจสอบ
4. องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นพี่เลี้ยงให้ชุมชน

5. ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ สนับสนุนสร้างความเข้าใจ จุดประกายความคิด
สร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ

6. สื่อมวลชนสะท้อนข้อเท็จจริง ความต้องการ ปัญหาของชุมชน ถ่ายทอดความรู้ข้อมูล
ข่าวสาร

นโยบายการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่

การพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ไม่เน้นการจัดให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
ดังเช่นการพัฒนาเมืองที่ผ่านมา แต่เน้นค าเนินการในด้านอื่น ๆ ที่ไม่ต้องใช้การลงทุนค่าใช้จ่ายสูง
ควบคู่ไปด้วย เช่น การรณรงค์ขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ให้ช่วยรักษาความสะอาด
การป้องกันน้ำเสีย การรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การปลูกต้นไม้
ในพื้นที่โล่งหรือที่สาธารณะ เป็นต้น ดังนั้นนโยบายและแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชน
น่าอยู่จึงมิใช่หมายถึงการที่จะต้องระดมการลงทุน งบประมาณค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากเดิมอย่าง
มากมาย แต่เป็นการเน้นการใช้ประโยชน์จากการร่วมมือร่วมใจของทุกภาคการพัฒนาพื้นที่ทั้งจาก
ภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ โดยรัฐบาลจะทำหน้าที่ให้การสนับสนุนผ่านองค์กรและ
กลไกที่มีอยู่เดิม รวมทั้งปรับปรุงวิธีจัดสรรงบประมาณให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนใน
ท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ได้รับมอบหมาย
จากรัฐบาลให้ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่และ
ชุมชนน่าอยู่ โดยจัดให้มีการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ
กำหนดกรอบความคิดในการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. คุณลักษณะของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ครอบคลุมและผสมผสานกันระหว่าง
ปัจจัยแวดล้อมใน 5 ด้าน

1.1 ด้านสังคม เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีสังคมที่มีคุณลักษณะ ดังนี้
ประชาชน ได้รับการศึกษา ความรู้ การฝึกอบรม ข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว มีบริการ
สาธารณสุข และบริการสาธารณะอื่น ๆ ที่เพียงพอและสะดวก มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิต
และรักษาทรัพย์สิน มีคดีอาชญากรรม ยาเสพติดจำนวนน้อย ภาคีการพัฒนาทุกระดับมีส่วนร่วม
ในการวางแผนการพัฒนาเมือง และสิทธิของประชาชนและความยุติธรรมได้รับการคุ้มครอง

1.2 ด้านเศรษฐกิจ ภายในเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีลักษณะ ดังนี้ มีบรรยากาศ
ที่ดีสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพไม่สูง ประชาชนมีงานทำ และมีการประกอบสัมมา
อาชีพที่ดี

1.3 ด้านกายภาพ ภายในเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีสภาพ ดังนี้ เป็นเมืองที่มีระเบียบด้วยการวางผังเมืองที่มีข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างชัดเจน มีการวางแผนและจัดบริการโครงสร้างพื้นฐานได้ทันต่อความต้องการของประชาชน มีระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวก ปลอดภัย และไม่สิ้นเปลือง มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะพื้นที่สีเขียว และที่ว่างโล่งอย่างพอเพียง มีระบบบำบัดน้ำเสีย กำจัดขยะอย่างเหมาะสม

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ของเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ควรมีลักษณะ ดังนี้ สามารถควบคุมมลภาวะทางน้ำ อากาศ ดินและความดังของเสียง เมืองมีจิตวิญญาณและความสุนทรีย์ที่ประชาชนมีความภาคภูมิใจและช่วยกันบำรุงรักษาไว้ซึ่งมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ประชาชนมีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานพอเพียงและค่าใช้จ่ายไม่แพง

1.5 ด้านการบริหารและการจัดการเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่ ควรมีลักษณะดังนี้ มีความโปร่งใสและยุติธรรม มีประสิทธิภาพและยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน

2. ความมุ่งหมายของการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบทให้ทุกระดับทั้งผู้มีฐานะดี คนชั้นกลาง และผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาสให้สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะอยู่อาศัยในเมืองหรือชุมชนน่าอยู่ได้อย่างเท่าเทียมกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสะดวกสบาย ความสะอาดถูกสุขลักษณะและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. แนวทางการพัฒนาในรูปแบบ “รวมพลังเพื่อขับเคลื่อนสังคม” เป็นการระดมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ (ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น) องค์กรธุรกิจ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนา ชุมชน และประชาชน หรือที่เรียกว่า ภาคีพัฒนา ในการจัดทำแผนงาน/ โครงการเมืองน่าอยู่ที่สอดคล้องความต้องการของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น โดยการสนับสนุนจากรัฐบาล ทั้งจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้พัฒนาเมืองน่าอยู่และมีความยั่งยืน

เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม

เมืองพนัสนิคม เป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งเคยรุ่งเรืองเมื่อสมัย 1,000 ปี มาแล้ว หรือสมัยที่ขอมยังเรืองอำนาจอยู่ในอาณาจักรสุวรมณภูมิ จากหลักฐานต่าง ๆ นำเชื่อกันว่าเมืองที่รุ่งเรืองดังกล่าว คือ เมืองพระรถ อำเภอพนัสนิคม ตั้งขึ้นในสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีพระบรมราชโองการสถาปนาเมืองพนัสนิคมขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2371 เป็นเมืองชั้นจัตวา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2440 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้

ทรงปฏิรูปการปกครองส่วนภูมิภาค จัดระเบียบการปกครองสิ่งใหม่เป็นมณฑลจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน จึงโปรดเกล้าให้เมืองพนัสนิคมเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดชลบุรี เมื่อปี พ.ศ. 2447

เทศบาลเมืองพนัสนิคม หรือ เมืองพนัสนิคม ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เป็นเทศบาลขนาดกลางมีเนื้อที่ครอบคลุมตำบลพนัสนิคมทั้งตำบล โดยเทศบาลเมืองพนัสนิคม ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 14 มีนาคม พ.ศ. 2480 ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 มีฐานะเป็นเทศบาลเมือง มีพื้นที่ 2.76 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 87 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองชลบุรี 22 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองฉะเชิงเทรา 28 กิโลเมตร

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลวัดโบสถ์และตำบลวัดหลวง อำเภอพนัสนิคม

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลกุฎโง้ง อำเภอพนัสนิคม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลนาวังหิน และตำบลบ้านช้าง อำเภอพนัสนิคม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลกุฎโง้ง อำเภอพนัสนิคม

ตราเทศบาลเมืองพนัสนิคม

ภาพที่ 1 ตราเทศบาลเมืองพนัสนิคม (เทศบาลเมืองพนัสนิคม, 2558)

ดวงตราของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนี้ เป็นรูปพระรถเสนทรงม้า เพราะท้องที่นี้เดิมเรียกว่า เมืองพระรถ ซึ่งในขณะนี้มีพระชาตเจดีย์ ซากกำแพง คูเมือง โบราณ พระพุทธรูป เครื่องปั้นดินเผา รางหิน เป็นต้น จากหลักฐานต่าง ๆ ทำให้ชาวลาวเมืองพนัสนิคมเชื่อว่าเมืองร้างแห่งนี้เป็นเมืองพระรถ ตามเรื่องรถเสนชาดกในปัญญาสชาดก ที่นิยมในหมู่ชาวลาวเมืองพนัสนิคม โดยเมืองพนัสนิคมจัดตั้งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชานุญาตให้กลุ่มลาวอาสาปากน้ำมาสร้างภูมิลำเนาขึ้นในพื้นที่ร้างระหว่างเมืองชลบุรี กับเมืองฉะเชิงเทราในปี พ.ศ. 2371 และพระราชทานนามเมืองว่าพนัสนิคม (บางเอกสารเขียน

พนัสนิคม) มีฐานะเป็นเมืองจัตวา ขึ้นกับกรมท่า กรุงเทพมหานคร ให้ท้าวอินทพิศาล (บางเอกสารเขียน อินพิศาล) ปลัดลาว เมืองสมุทรปราการ บุตรชายคนโตของท้าวไชย (บางเอกสารเขียน ศรีวิชัย) อุปฮาดเมืองนครพนม ให้เป็นเจ้าเมืองพนัสนิคมคนแรกและพระราชทานราชทินนามและบรรดาศักดิ์ที่พระอินทรอาษา (บางเอกสารเขียน อินทอาษา, อินทรอาษา) มีข้อความในพระราชพงศาวดารว่า “พวกลาวอาสาปากน้ำ ตั้งขึ้นเมื่อครั้งในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ภายหลังเมื่อปีชวดสัมฤทธิ์ศก พวกลาวไม่สบาย ขอไปตั้งอยู่ที่เมืองพระรถ จึงโปรดให้ตัดเอาแขวงเมืองชลบุรี เมืองชะเชิงเทรา มาตั้งเป็นเมืองขึ้นชื่อเมืองพนัสนิคม เจ้าเมืองชื่อพระอินทรอาษา” (พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 2 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ฉบับบูรณะ พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. 2504 หน้า 180) ลาวบุกเบิกเมืองพนัสนิคมเป็นลาวเมืองนครพนม ประมาณ 2 พันคน นำโดยท้าวไชย อุปฮาดเมืองนครพนม บุตรชายของพระบรมราชา (ท้าวอู่เมือง) เจ้าเมืองนครพนมคนเก่า ไม่สมัครใจอยู่ในปกครองของพระบรมราชา (ท้าวมัง) เจ้าเมืองนครพนมคนใหม่ จึงอพยพพาสมัครพรรคพวก บุตรหลาน ท้าวเพี้ย ขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2352 และโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่คลองมหาวงษ์ เมืองสมุทรปราการ ยุคนั้นจึงเรียกคนกลุ่มนี้ว่าพวกลาวอาสาปากน้ำ แต่ทนสภาพแวดล้อมไม่ไหว เพราะเป็นชาวดอนน้ำจืด ถูกให้ไปอยู่เมืองลุ่มน้ำกร่อยและเค็ม เลยขอเปลี่ยนไปอยู่ที่อื่น ซึ่งสภาพใกล้เคียงที่ดอน จึงได้ไปอยู่เมืองพนัสนิคม ใน พ.ศ. 2372 พระอินทรอาษา เจ้าเมืองพนัสนิคม ได้ไปเกลี้ยกล่อมครอบครัวลาวเมืองนครพนมมาอยู่ที่เมืองพนัสนิคมอีกจำนวนหนึ่ง ด้วยเหตุที่เมืองพนัสนิคมชาวเมืองพนัสนิคมมีความเชื่อว่าเดิมคือ เมืองพระรถ เทศบาลจึงกำหนดดวงตราเป็นรูปพระรถเสนทรงม้า

คำขวัญเมืองพนัสนิคม

“พระพนัสนิคมคู่บ้าน จักสานคู่เมือง ลือเลื่องบุญกลางบ้าน ตำนานพระรถ-เมรี ศักดิ์ศรีเมืองสะอาด เก่งกาจการทายโจ๊ก”

ประชากร

เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 10,659 คน (ข้อมูลประชากร ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560) ซึ่งประกอบไปด้วยชน 3 เชื้อชาติ คือชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวไทยเชื้อสายลาว

การประกอบอาชีพของประชาชน

ในเขตเทศบาลมีการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมน้อยมาก เนื่องจากขาดแหล่งน้ำการเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่สวนครัว ในบริเวณรอบนอกเมืองและมีการเลี้ยงสัตว์กระจายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่จะเลี้ยงอยู่นอกเขตเทศบาล อาชีพสำคัญของประชากรในเขตเทศบาล คือ

พันธิษยกรรม โดยเฉพาะในย่านชุมชนจะมีร้านค้าติดกันเป็นแถวตลอดแนวถนนเมืองเก่า และถนนศรีบุญชู ดังนี้

1. การปลุ่ศัต์ว้จำนวน 1 ราย
2. การพาณิษยกรรม และการบรืการ จำนวน 843 แห่ง
3. การอู่ตสาหกรรม มีโรงงานจำนวน 4 แห่ง แรงงานจำนวน 13 คน

รางวัลที่เทศบาลเมืองพนัสนิคมได้รับ

เมืองพนัสนิคม เป็นเมืองที่ได้ชื่อว่า “เมืองสะอาด” ตามคำขวัญของเมือง โดยมีรางวัลต่าง ๆ ที่รับรองความสะอาดดังนี้ รางวัลพระราชทาน 3 ปีซ้อน

1. ปีที่ 1 พ.ศ. 2532 ชนะเลิศการประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย
2. ปีที่ 2 พ.ศ. 2533 ชนะเลิศการประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย
3. ปีที่ 3 พ.ศ. 2534 ชนะเลิศการประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

4. พ.ศ. 2535 เทศบาลเมืองพนัสนิคม ได้รับรางวัลชนะเลิศ โล่พระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการประกวดการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง ติดต่อกัน 3 ปี (ชนะเลิศการประกวดการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง ปี พ.ศ. 2532-2534) ของเทศบาลทั่วประเทศ

5. พ.ศ. 2551

- ประกาศเกียรติคุณ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI AWARDS 2008) เมืองน่าอยู่แห่งปี เทศบาลเมืองที่มีค่าดัชนีความน่าอยู่สูงสุด อันดับ 1 ของประเทศ

- รางวัลชนะเลิศ โครงการประกวดตลาดดีมีมาตรฐาน ประจำปี พ.ศ. 2551 ระดับจังหวัดประเภทตลาดขนาดกลางตลาดสดเทศบาล 2 จัดโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

6. พ.ศ. 2552 รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2 การประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. 2552 จัดโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

7. พ.ศ. 2553 เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี รวมเป็น 1 ใน 1,000 เมืองระดับโลกพิทักษ์คุณภาพชีวิตและสุขภาพคนเมือง มอบโดยกระทรวงสาธารณสุข และ World Health Organization

8. พ.ศ. 2554 รางวัลชมเชย เทศบาลที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 (ภาคตะวันออก) จากสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

9. พ.ศ. 2555

- รางวัลชนะเลิศ ระดับจังหวัด การประกวดกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดชลบุรี ประจำปี พ.ศ. 2555 จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาจังหวัด ชลบุรี

- รางวัลชมเชย การดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ ดีเด่น ระดับเขต ปี พ.ศ. 2555 ในเขตพื้นที่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 จังหวัดระยอง

- เทศบาลเมืองพนัสนิคม เป็น 1 ใน 10 ของลำดับประเภทนิติบุคคล ที่ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้สูงสุด ในโครงการทำดีเพื่อแผ่นดิน ลดคาร์บอน ลดโลกร้อน เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2555 จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- นายวิชัย อัมราลิขิต นายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม ได้รับการคัดเลือกจาก กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นบุคคลผู้กระทำความดี โครงการเมืองไทยเมืองคนดี ประจำปี พ.ศ.2555 ณ โรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อ.เทค.) จ.ชลบุรี

- รางวัลพระราชทาน เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ดำเนินการศึกษาพัฒนากรอบแนวคิดและเกณฑ์ชี้วัดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับเทศบาลทุกระดับ โดยน้อมนำกระแสพระราชดำริและแนวทาง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้เป็นหลักในการดำเนินงาน “ประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. 2555” โดยมีเป้าประสงค์สูงสุด คือ ประชาชนมีความพึงพอใจ มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เทศบาลแห่งการเรียนรู้และพัฒนา และการบริหารจัดการองค์กร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล

10. กระทรวงวัฒนธรรมมอบรางวัล วัฒนธรรมเพื่อแสดงว่าเทศบาลเมืองพนัสนิคม เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ด้านองค์กรที่ส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม จาก ฯพณฯ นางสุกมล คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

11. เทศบาลเมืองพนัสนิคม ได้รับโล่เชิดชูเกียรติจากกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ที่ส่งเสริมการดำเนินงาน วัฒนธรรมตามมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

จากข้อมูลผลงานที่เทศบาลเมืองพนัสนิคมได้รับ ด้านการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง เทศบาลเมืองที่มีค่าดัชนีความน่าอยู่สูงสุด เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนเมืองระดับ โลกรณรงค์พิทักษ์คุณภาพชีวิตและสุขภาพคนเมือง เทศบาลที่มีการบริหารจัดการที่ดี จึงกำหนดจุดยืนทาง ยุทธศาสตร์ (Positioning) ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ว่า “เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน” เป็นที่มาของ

วิสัยทัศน์เทศบาลเมืองพนัสนิคม (Vision)

“พัฒนาเมืองพนัสนิคมเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน ด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้”

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาเมือง โครงสร้างทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ในที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. การรักษาความสงบเรียบร้อย ส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา แก้ไขปัญหาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกด้าน
5. บริหารราชการภายใต้หลักการของความโปร่งใสและตรวจสอบได้
6. พัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

เป้าประสงค์ (Goals)

1. พัฒนาระบบบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม
2. สร้างเสริมความสงบเรียบร้อย การอำนวยความสะดวก และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
3. ส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง และประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. สร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนในทุก ๆ ด้าน
5. เพิ่มขีดสมรรถนะองค์กรให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ด้วยหลักธรรมาภิบาลและมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อสาธารณชน
6. อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

นโยบายการพัฒนาเทศบาลของนายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม 5 ด้าน

1. เมืองปลอดภัย คือ เมืองที่ประชากรผู้อยู่อาศัย มีความปลอดภัยจากอาชญากรรม และภัยพิบัติต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนอยู่อย่างมีความสุขและปลอดภัยจากอาชญากรรมจากภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งที่เกิด จากภัยธรรมชาติและน้ำมือมนุษย์ ประกอบด้วย

1.1 เพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

รักษาความสงบเรียบร้อยของ ชุมชน สถานที่ราชการ ป้องกันอาชญากรรม โดยร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรเมืองพนัสนิคม

1.2 เตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉิน อุบัติภัย ภัยธรรมชาติ เช่น จัดเตรียม บุคลากร รถยนต์ดับเพลิง และอุปกรณ์ให้เพียงพอและมีความพร้อมตลอด 24 ชั่วโมง

1.3 กำหนดมาตรการและดำเนินการออกตรวจพื้นที่จุดเสี่ยง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนในการ รักษาความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน

1.4 จัดให้มีและดูแล ไฟฟ้าแสงสว่างตามถนน-ซอยอย่างทั่วพื้นที่ในจุดเสี่ยงที่มีความมืด โดยติดตั้งเสา ไฟฟ้า เพื่อลดการเกิดเหตุอาชญากรรม ขจัดแหล่งมั่วสุมของผู้สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนตามถนน และสถานที่สาธารณะต่าง ๆ

2. เมืองสะอาด คือ เมืองที่มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ได้อย่างเป็น ระบบ และมีภาวะเอื้อต่อการอยู่อาศัยและดำรงชีวิตที่ดีของประชากร มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทางด้านการรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี ประกอบด้วย

2.1 เพิ่มประสิทธิภาพของระบบสุขาภิบาลในเขตเทศบาล เช่น การทำความสะอาดถนน การกำจัด ขยะมูลฝอย การรักษาความสะอาดตลาดสด ส่งเสริมให้ร้านค้า ร้านอาหารเข้มงวดในการรักษาความสะอาด

2.2 สร้างจิตสำนึกเด็กและเยาวชน ประชาชน ให้รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้คงเอกลักษณ์ความเป็นเมืองสะอาด

2.3 ส่งเสริมการสร้างวินัยที่ดีของคนในเทศบาล ให้ช่วยกันดูแลถนน ที่สาธารณะ ให้มีความสะอาด และเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.4 รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

2.5 ส่งเสริมให้คนในเขตเทศบาลมีการประหยัดพลังงาน และใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 สนับสนุนการนำเทคโนโลยีอย่างง่าย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการป้องกันและจัดการมลพิษ เช่น การใช้น้ำจืดในทรียม่าบำบัดน้ำเสีย

2.7 ส่งเสริมและใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

3. เมืองคุณภาพชีวิต คือ เมืองที่มีสภาวะแวดล้อม ที่เอื้อให้ผู้อยู่อาศัยมีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ในสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจดี ผู้ด้อยโอกาสได้รับการ สงเคราะห์ตามสมควร มีสิ่งอำนวยความสะดวก เพียง มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนในเขตเทศบาล ด้านการศึกษาดี เศรษฐกิจดี สุขภาพดี จิตใจแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง ประกอบด้วย

3.1 ด้านการศึกษา ส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมือง พนมสนิคม ประกอบด้วย

3.1.1 จัดให้มีการศึกษาแก่นักเรียนได้เรียนฟรี ตามนโยบายรัฐบาล

3.1.2 จัดหาอุปกรณ์การเรียนการสอน จัดซื้อการเรียนที่มีคุณภาพให้เพียงพอต่อ ความต้องการของ นักเรียน เช่น นมสำหรับเด็ก คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตในสถานศึกษาให้ครบ ทุกจุด

3.1.3 เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูอาจารย์ ทุกสถานศึกษา ให้มีความรู้และวิทยฐานะในการสอน ให้เด็กนักเรียนมีความรู้เป็นเลิศทางวิชาการ

3.2 ด้านเศรษฐกิจ พัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชน และพัฒนาให้เป็นสถานที่ ท่องเที่ยว ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนเพิ่มพูน รายได้ของประชาชน ประกอบด้วย

3.2.1 ปรับปรุงตลาดจำหน่ายสินค้าให้ได้มาตรฐาน

3.2.2 จัดศูนย์อาหารอร่อยประจำท้องถิ่นที่ถนนคนเดิน แหล่งท่องเที่ยว เมืองจ๊กสาน บริเวณหน้าวัดเกาะแก้วนครสวรรค์

3.2.3 ประชาสัมพันธ์แนะนำสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยว เช่น ด่านานพระรถเมรี หอพระพนัสบดี หอพระพุทธร่มเมือง เพื่อสร้างรายได้แก่ คนในท้องถิ่น

3.2.4 ส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายใน ครัวเรือน

3.2.5 ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดเศรษฐกิจเมืองโดยรวม เช่น การส่งเสริมการ ท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ของท้องถิ่น

3.2.6 พัฒนาแหล่งเงินทุนและช่องทางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อประกอบ อาชีพให้แก่คนในชุมชน

3.2.7 นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจชุมชน

3.3 ด้านสุขภาพ คุณค่าความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง ทั้ง ร่างกาย จิตใจ รวมทั้งดูแลสวัสดิการของผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สร้าง สถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง ประกอบด้วย

3.3.1 จัดบริการพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน เช่น การดูแลเอาใจใส่ประชาชนให้มี ความสุข แก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน

3.3.2 เพิ่มประสิทธิภาพด้านการสาธารณสุข ให้บริการตรวจรักษาพยาบาลแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง จัดหายาเวชภัณฑ์ เครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัย และจัดหาแพทย์มาตรวจ รักษาพยาบาลประชาชน และบริการออก หน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่

3.3.3 จัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี เด็กเร่ร่อน ให้มีสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือ ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

3.3.4 ส่งเสริมและให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัว โดยการจัดกิจกรรมของคนในชุมชน ให้สังคม อบอุ่นและมีความเอื้ออาทรต่อกัน

4. เมืองวัฒนธรรม คือ เมืองที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ศิลปะและภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รักษาเอกลักษณ์ และวัฒนธรรม สืบสานให้คงอยู่คู่เทศบาลเมืองพนัสนิคมตลอดไป ประกอบด้วย

4.1 ตกแต่งเมือง หรือกำหนดให้มีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาของท้องถิ่น เทศบาลเมืองพนัสนิคมตามจุดที่เหมาะสม

4.2 ส่งเสริม ฟันฟู และสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น

4.3 อนุรักษ์แหล่งศิลปกรรม แหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เช่น หอพระพนัสนิคม หอพระพุทธมิ่งเมืองให้เป็นมรดกที่สำคัญของท้องถิ่น

4.4 พัฒนารูปแบบการจัดงานประเพณีบุญกลางบ้านและเผยแพร่เครื่องจักสานพนัสนิคม และการจัด งานไหว้พระจันทร์ ให้มีความแปลกใหม่ หลากหลาย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่มีมาแต่ ดั้งเดิมให้สืบสานต่อไป

4.5 ส่งเสริมกิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา และงานประเพณี เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ ฯลฯ

4.6 อนุรักษ์วัฒนธรรมและของดี ของท้องถิ่น เช่น เอ็งกอ ปรีศนาการทายโจ๊ก

5. เมืองธรรมาภิบาล คือ เมืองมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคมให้เป็นเมืองธรรมาภิบาล มีประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการภายในเทศบาล ประกอบด้วย

5.1 บริหารจัดการ โดยใช้มาตรการทางกฎหมายมาช่วยในการจัดการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนา

5.2 บริหารงานโดยใช้หลักคุณธรรม สร้างจิตสำนึกให้พนักงาน ลูกจ้าง
อำนวยความสะดวกแก่ ประชาชน ให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

5.3 พัฒนาระบบและช่องทาง ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
การให้บริการการแจ้งข้อร้อง ทุกข้อร้องเรียน ได้โดยง่าย

5.4 ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ตั้งแต่ร่วมคิด
ร่วมวางแผน ร่วม ตรวจสอบ ร่วมประเมิน ร่วมรับผิดชอบ

5.5 ปรับปรุงระบบ และขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส
ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน

5.6. เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจ ให้เกิดความคุ้มค่าและเกิด
ประโยชน์สูงสุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พลุสวัสดิ์ นาทองคำ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเมืองนำอยู่เทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ใน 4 ด้าน คือการมีส่วนร่วม ด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 360 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือวิธีการสุ่มตามสะดวก เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ F-test (One-way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่า 1. ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองนำอยู่ โดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการร่วมในผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามและประเมินผล และการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองนำอยู่ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการร่วมในผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล แต่การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน 3. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองนำอยู่ โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการ

ตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการร่วมในผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเมืองนำอยู่โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ ด้านการร่วมในผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปราณี จตุพล (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาคมต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาคมต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน โดยการจำแนกตามหมู่บ้านที่อยู่อาศัยและข้อเสนอแนะของประชาคมต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโนนสง่า จำนวน 78 คน ใช้เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของประชาคมต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งหมด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการพัฒนาสังคมและส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาการเมืองและการบริหารจัดการที่ดี ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ และด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาคมจำแนกตามหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ยุวดี เรืองศรี (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืนและเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลบางพระ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก หัวหน้าหรือตัวแทนในแต่ละครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลบางพระ จำนวน 356 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ

รวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-test, One-way ANOVA และทดสอบความแตกต่าง รายคู่ด้วยวิธีของ LSD ผลการศึกษาพบว่า 1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงาน พัฒนาเมืองน่าอยู่อย่าง ยั่งยืนของเทศบาลตำบลบางพระ โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อพิจารณา ในรายด้านพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ องค์ประกอบคนมีสุข รองลงมาคือ องค์ประกอบเมืองอยู่ดี องค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และองค์ประกอบ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยใน องค์ประกอบคนมีสุข ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การดำเนินงานเพื่อ สร้างความรื่นรมย์และความมี ชีวิตชีวาให้แก่ประชาชน องค์ประกอบเมืองอยู่ดีประชาชนมีความ คิดเห็นว่ามี การดำเนินงานเพื่อให้ ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน องค์ประกอบ การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การดำเนินงาน โดยเปิด โอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของเทศบาล และ ในองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมยั่งยืนประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การดำเนินงานเพื่อสร้างความ รู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนา เมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พบว่าประชาชนที่ มีอายุและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็น ต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษาและอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการ ดำเนินงาน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

กมลรัตน์ รักษ์บริสุทธิ์ศรี (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการ พัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนและเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการ พัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนตามทะเบียนราษฎร ที่อาศัยอยู่ใน เขตเทศบาลเมืองแสนสุข จำนวน 385 คร่าวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติ t-test, One-way ANOVA และ วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่โดยใช้วิธีทดสอบ LSD ผลการศึกษาพบว่า 1. ความคิดเห็นของ ประชาชนต่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของ เทศบาลเมืองแสนสุข โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า องค์ประกอบที่มี ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์ประกอบคนมีสุข รองลงมาคือ องค์ประกอบเมืองอยู่ดี องค์ประกอบที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ องค์ประกอบสิ่งแวดล้อม ยั่งยืนและองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีตามหลัก ธรรมาภิบาล โดยในองค์ประกอบคนมีสุข ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การพัฒนาการป้องกัน คุ้มครองและฟื้นฟูสุขภาพอนามัยใน

องค์ประกอบเมืองอยู่ดี ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีกิจกรรมรงค์ ติดตาม ค้นหา ใฝ่ระวังเพื่อป้องกัน ยาเสพติดและอบายมุขอื่น ในองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีกิจกรรมอนุรักษ์ฟื้นฟูและสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ในองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การพัฒนาช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียนมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองแสนสุขไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองแสนสุขแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

นิตยา ศรีนารากุล (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนและเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก หัวหน้าหรือตัวแทนในแต่ละหลังคาเรือนในเขตเทศบาลเมืองศรีราชา จำนวน 354 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน t-test, One-way ANOVA และ ใช้การทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วย LSD ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองศรีราชาโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ องค์ประกอบคนมีสุข รองลงมาคือ องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมยั่งยืน องค์ประกอบเมืองอยู่ดี และองค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล โดยใน องค์ประกอบคนมีสุข ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การส่งเสริมความมั่นคงในด้านครอบครัวให้กับ ประชาชน ในองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามีกิจกรรมอนุรักษ์และสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในองค์ประกอบเมืองอยู่ดี ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การพัฒนาและรักษาโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมและใช้งานได้ และในองค์ประกอบการบริหาร จัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความคิดเห็นว่ามี การร่วมมือ กับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในการพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อม ผลการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พบว่า เพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนไม่แตกต่างกัน และ

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

กัญญนันท์ ท่าทราย (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยเหนือ อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสภาพของชุมชนภายในเขตเทศบาลตำบลห้วยเหนือ อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของชุมชนภายในเขตเทศบาลตำบลห้วยเหนือ อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1. หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนภายในเขตเทศบาลตำบลห้วยเหนือ จำนวน 311 คน
2. ฝ่ายบริหาร ฝ่ายข้าราชการประจำ สมาชิกสภาเทศบาลตำบลห้วยเหนือ คณะกรรมการชุมชน ตัวแทนชุมชน จำนวน 36 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษา คือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า จากการศึกษาสภาพเมืองน่าอยู่ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยเหนือ อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนห้วยเหนือเป็นชุมชนชนบท ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จึงมีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมคือเป็นวัฒนธรรมของการเอื้ออาทร มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีมิติด้านเมืองธรรมภิบาล พบว่าประชาชนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และมีการร่วมกลุ่มกันค่อนข้างสูง แต่ควรปรับปรุงการบริการของเทศบาลและหน่วยงานต่าง ๆ เนื่องจากมีการร้องเรียนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้รับการสนองตอบเท่าที่ควรผลการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ล่าช้า แต่ในขณะที่เดียวกันชุมชนห้วยเหนือได้รับผลจากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจึงให้ชุมชนห้วยเหนือมุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและเกิดช่องว่างขึ้น โดยพบว่ามิติด้านเมืองปลอดภัยยังมีปัญหาการว่างงาน ยาเสพติด การลักขโมย การขยายเมืองและการเคลื่อนย้ายแรงงาน จากกรณีโรงงานมากขึ้น ทำให้มิติด้านเมืองสะอาดยังมีปัญหาความไม่สะอาดตามถนนหนทางและสถานที่สาธารณะ ความสกปรกและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือนและที่อยู่อาศัย มิติด้านเมืองคุณภาพชีวิต ประชาชนส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตค่อนข้างดี แต่จะมีบางส่วนที่ไม่พอใจเกี่ยวกับการว่างงาน การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย มีฝุ่นละอองและมลพิษเกิดขึ้นในชุมชน การกระจายทรัพยากรบุคคลใช้งบประมาณทางด้านสุขภาพและสังคมของประเทศยังอยู่ในระดับต่ำ ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากร ประกอบกับชุมชนห้วยเหนืออยู่ในเขตชนบทที่ไม่มีแรงจูงใจให้มีบุคลากรมาทำงาน

ธัญจิรา โทนมี่ (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านสังคม

ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านกายภาพ และด้านการบริหารและการจัดการระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านชุมชนตำบลบ้านป้อม รวม 10 คน และใช้แบบการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อมทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows หา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย จัดระเบียบข้อมูลและวิเคราะห์เชิงพรรณนาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาปัจจัยกับระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ จากแบบสัมภาษณ์ดังนี้ ด้านสังคม ระดับสูง ร้อยละ 100 ด้านสิ่งแวดล้อม ระดับสูงร้อยละ 98.7 ด้านเศรษฐกิจ ระดับปานกลาง ร้อยละ 90.7 ด้านกายภาพ ระดับปานกลางร้อยละ 95.7 ด้านการบริหารและการจัดการ ระดับปานกลางร้อยละ 82.5

ภัสสุรีย์ คุณกลาง (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการชุมชน จำนวน 308 คน ใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หากความสัมพันธ์ด้วยสถิติทดสอบค่าไคว-สแควร์ (Chi-square test) และเปรียบเทียบค่าคะแนนด้วย Kruskal willis test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญเท่ากับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การตัดสินใจการดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ตำแหน่ง ในคณะกรรมการชุมชน อายุ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนสถานภาพการสมรส ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะชุมชน ได้แก่ ชุมชนใจกลางเมืองหรือย่านการค้าชุมชนที่อยู่อาศัยชั้นกลางและสูง ชุมชนแออัด และชุมชนชานเมืองหรือกึ่งชนบทกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} < 0.001$) เปรียบเทียบค่าคะแนนการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของคณะกรรมการชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกัน ได้แก่ ชุมชนใจกลางเมืองหรือย่านการค้า ชุมชนที่อยู่อาศัยชั้นกลางและสูง ชุมชนแออัด และชุมชนชานเมืองหรือกึ่งชนบท พบว่ามีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} < 0.001$) เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านของการพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืนพบว่า ด้านสังคม ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านบริหารและจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับน้อย

วิเชียร เสงอุคมทรัพย์ (2546) ศึกษาเรื่อง สัมฤทธิผลในการบริหารงานโครงการเมืองนำอยู่เชิงชุมชนธรรม ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคตำบลมาบตาพุด มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1. เพื่อศึกษาภารกิจและการบริหารงานตามภารกิจในโครงการเมืองนำอยู่อย่างเชิงชุมชนธรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคตำบลมาบตาพุด 2. เพื่อศึกษาถึงสัมฤทธิผลในการบริหารงานตามภารกิจในโครงการเมืองนำอยู่อย่างเชิงชุมชนธรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคตำบลมาบตาพุด โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยในรูปแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้การสุ่มตัวอย่างจากประชากรศึกษาตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 200 ตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) จำนวน 4 คน มาทำการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของสัมฤทธิผลในการบริหารโครงการเมืองนำอยู่เชิงชุมชนธรรม ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคตำบลมาบตาพุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ โดยมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 48.50 โดยสัมฤทธิผลของโครงการที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ประกอบไปด้วย โครงการด้านกายภาพ โครงการด้านการเมือง การปกครอง และการบริหาร โครงการด้านความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และโครงการด้านเชิงชุมชนธรรม ส่วนสัมฤทธิผลของโครงการที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง ประกอบไปด้วยโครงการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

สายพิน จันทร์มา (2555) ศึกษาเรื่อง การศึกษาแผนพัฒนาของเทศบาลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลหนองแขง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแขง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองแขง 20 หมู่บ้าน จำนวน 7,624 ราย และกลุ่มตัวอย่าง 380 ราย โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิจัยข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอล ผลการศึกษาพบว่า 1. ระดับการปฏิบัติตามแผนพัฒนาของเทศบาล ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาด้านการเมือง และการพัฒนาด้านสาธารณสุข กับระดับคุณภาพชีวิตประชาชนแสดงความสัมพันธ์ในระดับสูงทุกด้าน 2. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามแผนของเทศบาลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนพบว่า ระดับการปฏิบัติตามแผนของเทศบาลสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนใน

ระดับสูงมาก ได้แก่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มคุณภาพผลผลิต การพัฒนาด้านสังคม ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดพื้นที่สาธารณะ สวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ และการรณรงค์ป้องกัน การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย ระบบจราจร การก่อสร้างและปรับปรุงสิ่งสาธารณะและสาธารณูปโภค การพัฒนาด้านการเมือง ซึ่งประกอบด้วย การให้ความรู้ การสื่อสารรณรงค์ และการทำหน้าที่ตัวแทนประชาชน การพัฒนาด้านสาธารณสุขซึ่งประกอบด้วย การรณรงค์และป้องกัน การบริหารจัดการ และการประชาสัมพันธ์ โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.01

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองนำอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษา 2 แบบ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ เอกสารวิชาการในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองนำอยู่
2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลเมืองพนัสนิคม และผู้แทนชุมชนทั้ง 12 ชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 13 ท่าน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ (1) นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม และ (2) ผู้แทนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1. ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดในเทศบาลเมืองพนัสนิคม
2. ดำรงตำแหน่งประธานชุมชนในแต่ละชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม
3. ผู้ให้ข้อมูลจะต้องดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 8 ปี ในช่วงเวลาที่เทศบาลมีการส่งเสริมการพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคมให้เป็นเมืองนำอยู่

โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่มมีจำนวนดังนี้ (1) นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม 1 ท่าน และ (2) ประธานชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จำนวน 12 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ คุณภาพชีวิตของประชาชนอันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในชุมชน วาระการดำรงตำแหน่ง และเบอร์โทรติดต่อ

ตอนที่ 2 กระบวนการในการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถาม 8 ประเด็น ได้แก่ 1) เรื่องของการพัฒนาในการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี 2) แนวทางการส่งเสริม/ ดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่ ตามองค์ประกอบเมืองนำอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี 3) โครงการ/ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองนำอยู่ ตลอดจนวิธีการและขั้นตอนในการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองนำอยู่ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่ 5) ปัญหา/อุปสรรค ในการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่และวิธีการหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานหรือแก้ปัญหา 6) เทคนิค/ วิธีการในการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่ให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม 7) ผลจากการพัฒนาเมืองนำอยู่ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 8) แนวทางการปรับปรุง/ เปลี่ยนแปลง/ พัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ

กระบวนการสร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบเครื่องมือ

เพื่อให้แนวคำถามที่นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการศึกษาครั้งนี้สามารถวัดได้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมครบถ้วนตามเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการวัด ผู้วิจัยจึงได้นำร่าง

แนวคำถามไปทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยกระบวนการตรวจสอบ
 ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยได้นำร่างแนวคำถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทำการตรวจสอบเครื่องมือ
 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. นายวิชัย อัมราลิขิต ตำแหน่ง นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอ
 พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
2. นางนันทธนาภา เวชเดช ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม
 จังหวัดชลบุรี
3. ดร. เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
 มหาวิทยาลัยบูรพา

ภายหลังจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่านได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาพร้อมทั้งได้ให้
 คำแนะนำในการปรับแก้ไขแนวคำถามและผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ไขร่างแนวคำถามเป็นที่
 เรียบร้อยแล้วจะได้นำแนวคำถามไปใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาในครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก
 (Indepth interview) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอต่อเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอ
 พนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
2. ผู้วิจัยทำการติดต่อนัดหมายขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล
3. เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้เข้าไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะ
 เดินทางไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
4. ผู้วิจัยจะไม่มีเปิดเผยข้อมูลชื่อและนามสกุลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน
5. เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เป็นหลักและทำเพียงรอบเดียว
 เท่านั้น ใช้การสัมภาษณ์แบบเปิด โดยมีคำถามนำคำตอบว่าจะต้องเป็นอย่างไร (Non
 directive interview) เพื่อป้องกันไม่ให้แนวคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ถูกครอบงำหรือชักจูงใจโดย
 ใจความ หรือ แนวความคิดที่แฝงอยู่ แต่ทั้งนี้จะอาศัยกรอบหรือแนวทางแบบคำถามกว้าง ๆ เพื่อให้
 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้ครอบคลุมทั้งหัวข้อและเนื้อหา เพื่อจะได้วิเคราะห์และ
 เสนอผลในลักษณะที่สามารถสร้างข้อสรุปเป็นการทั่วไปได้ตามหัวข้อนั้น ๆ

6. นำผลการสัมภาษณ์ที่จัดบันทึก และ อัดเทป ที่ได้รับอนุญาตมาเรียบเรียง แล้วส่งกลับให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตรวจสอบความถูกต้องและทำการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป แล้วนำข้อสรุปที่ได้มาเขียนเป็นผลการวิจัย

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจะดำเนินการในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการ สัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยตัวผู้วิจัยเอง
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ
3. ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้ให้ข้อมูล แบบสามเส้า โดยมีรายละเอียดดังนี้
 - 3.1 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าเรื่องเวลา กล่าวคือ การตรวจสอบว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นอยู่ในช่วงเวลาก่อนและหลังการพัฒนาเมืองน่าอยู่หรือไม่ เมื่อให้ข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจริง
 - 3.2 การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านบุคคล กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบสามเส้าด้านบุคคล กล่าวคือ ผู้ทำวิจัยจะเก็บรวบรวมจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม หากได้ข้อมูลที่ตรงกันก็หมายความว่า ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่เชื่อถือได้
4. นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการวิจัย “การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน” โดยเก็บข้อมูลจาก ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชน จำนวน 13 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 การดำเนินงานและกระบวนการในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ประกอบด้วยประเด็นพิจารณา ดังนี้

1. พัฒนาการของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
2. หลักการของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม
3. การดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม
4. การส่งเสริมและการดำเนินงาน พัฒนาเมืองน่าอยู่ทั้ง 4 ด้าน
5. กิจกรรม/ โครงการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่ และทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
6. ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ประสบผลสำเร็จ
7. ปัญหา/ อุปสรรค และวิธีการ/ กลยุทธ์ แก้ไขปัญหา ในการดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่
8. เทคนิคการดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ให้ประสบผลสำเร็จ

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตของประชาชน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านร่างกาย
2. ด้านจิตใจ
3. ด้านสังคม
4. ด้านสิ่งแวดล้อม

โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

	ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารและผู้นำชุมชน			วาระการดำรงตำแหน่ง (ปี)
	เพศ	อายุ	การศึกษา	
นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม	ชาย	69	ปริญญาโท	30
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1	ชาย	45	ปริญญาตรี	8
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2	ชาย	69	มัธยมศึกษา	30
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 3	ชาย	65	มัธยมศึกษา	30
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4	ชาย	54	มัธยมศึกษา	22
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5	ชาย	65	ปริญญาตรี	8
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 6	ชาย	56	มัธยมศึกษา	8
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 7	ชาย	66	มัธยมศึกษา	20
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8	ชาย	51	ปริญญาตรี	12
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 9	ชาย	55	ปวส.	8
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 10	ชาย	67	มัธยมศึกษา	12
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 11	ชาย	54	ปริญญาตรี	12
ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12	ชาย	61	มัธยมศึกษา	10

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บริหารและผู้นำชุมชน ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี จำนวน 13 ราย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 7 รายและอายุต่ำกว่า 60 ปี จำนวน 6 ราย มีระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาถึงระดับปริญญาโท และมีวาระการดำรงตำแหน่งมากกว่า 10 ปีขึ้นไป 9 ราย โดยมีวาระดำรงตำแหน่งสูงสุด 30 ปี จำนวน 3 ราย

ตอนที่ 2 การดำเนินงานและกระบวนการในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ของเทศบาลเมือง พนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

พัฒนาการของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม

สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี (2560, หน้า 23-24) กล่าวถึง การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของเทศบาลเมืองพนัสนิคมในยุคของการบริหารงานของนายกเทศมนตรีท่านที่ 6 สมัยการดำรงตำแหน่งช่วงแรก (30 สิงหาคม 2530-21 ธันวาคม 2543) ในยุคสมัยการบริหารงานของนายกเทศมนตรีท่านที่ 6 สมัยแรก ได้พลิกโฉมเทศบาลเมืองพนัสนิคม จากท้องถิ่นเล็ก ๆ ที่พอเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปบ้างแล้ว แต่มีการพัฒนาที่ค่อนข้างช้า เนื่องจากมีงบประมาณที่ได้จากการจัดเก็บภาษี รวมทั้งเงินอุดหนุนจากส่วนกลางค่อนข้างน้อย แต่ด้วยความเป็นหนุ่มไฟแรง หัวก้าวหน้า ท่านนายกจึงไม่รอ แต่รุกไปข้างหน้าด้วยการคิดโครงการใหม่ ๆ ใหญ่ ๆ สำคัญ ๆ ที่เห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อพี่น้องชาวพนัสนิคมเป็นส่วนรวมออกมา นำเสนอโดยได้มุ่งเน้น โครงการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการสาธารณสุข และสังคมสงเคราะห์ การศึกษาของเด็ก เยาวชน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการกีฬาและนันทนาการ รวมทั้งด้านการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องลงจริงจึงด้วยการประสานงานกับหน่วยงานราชการระดับเหนือขึ้นไป ตลอดทั้งหน่วยงานต่างประเทศและภาคเอกชน ทำให้ได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนมหาศาล รวมทั้งการช่วยเหลือสนับสนุนด้านต่าง ๆ ทั้งทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่มากมาย จนก่อให้เกิดผลงานเด่น ๆ มากมาย ดังนี้

1. ได้รับรางวัลชนะเลิศ 3 ปีซ้อน ในการประกวดเทศบาลทั่วประเทศในด้านการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง (ปี พ.ศ. 2532-2534)
2. ได้รับรางวัลโล่ชนะเลิศพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ (รัชกาลที่ 9) ในการประกวดรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยติดต่อกัน 3 ปี ของเทศบาลทั่วประเทศ (ปี พ.ศ. 2535)
3. ได้รับคัดเลือกจากกรมการปกครองให้เป็นเทศบาลคู่มิตรกับเมืองเทเบอร์ ประเทศแคนาดา (ปี พ.ศ. 2537-2544)
4. ได้รับคัดเลือกจากองค์การอนามัยโลก (WHO) และกระทรวงสาธารณสุข ให้เป็นเทศบาลนำร่องในโครงการ “เมืองน่าอยู่” 1 ใน 5 ของเทศบาลทั่วประเทศ
5. ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง เพื่อพัฒนาท้องถิ่นปีละหลายสิบล้านบาท ที่นอกเหนือจากงบอุดหนุนปกติตามกฎหมาย
6. ได้รับการยอมรับจากสถาบันเอไอที นำนักศึกษาจากนานาชาติมาศึกษาดูงานประจำ รวมทั้งคณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กำหนดหลักสูตรให้นักศึกษาแพทยศาสตร์

ที่มาฝึกหัดที่โรงพยาบาลพนัสนิคมทุกรุ่น เข้ารับฟังบรรยายสรุปการบริหารจัดการงานของเทศบาลเมืองพนัสนิคมจากนายกเทศมนตรี ตลอดมานานับ 10 ปี

7. ส่งเสริม ฟันฟู ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งศิลปหัตถกรรมให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายไปทั่วประเทศ อันได้แก่ งานประเพณีบุญกลางบ้านและเผยแพร่เครื่องจักสานพนัสนิคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537

8. จัดทำระบบการกำจัดน้ำเสียแบบบ่อบำบัดที่สามารถบำบัดน้ำเสียภายในเขตเทศบาลได้อย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2540

การดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีท่านที่ 6 ช่วงที่ 2 (22 กรกฎาคม พ.ศ. 2545-24 ธันวาคม 2546) ภายหลังจากที่เว้นว่างจากตำแหน่งนายกเทศมนตรี ไปประมาณ 1 ปี 7 เดือน ท่านนายก ได้ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกสภาเทศบาลเสียงข้างมากให้กลับเข้ามาเป็นผู้บริหารอีกครั้ง หนึ่งจนครบวาระการดำรงตำแหน่งในสมัยนั้น เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2546

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 นายกเทศมนตรีท่านที่ 6 ได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกเทศมนตรีอีกครั้ง โดยการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรงตามกฎหมายใหม่ เข้าดำรงตำแหน่งเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547-31 มกราคม พ.ศ. 2551 ผลงานเด่น ที่ท่านนายกเทศมนตรีท่านที่ 6 ได้สานต่อจากที่ได้ดำเนินการแล้ว (สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี, 2560, หน้า 23-24) ดังนี้

1. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาทุกปีเป็นจำนวนมากในด้านการศึกษาต่าง ๆ เช่น สื่อการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์พร้อมอุปกรณ์ สำหรับการเรียนของเด็กนักเรียน โดยสามารถกล่าวได้ว่า เด็กนักเรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาเทศบาลเมืองพนัสนิคมใช้คอมพิวเตอร์เป็นทุกคน นอกจากนั้นยังได้งบประมาณมาก่อสร้างอาคารเรียนขนาด 3-4 ชั้น ทั้ง 3 โรงเรียนอีก รวม 5 หลัง

2. ได้ปรับปรุงห้องสมุดประชาชนให้ทันสมัยขึ้นเป็นห้องสมุดอินเตอร์เน็ตที่ทันสมัยให้ประชาชนใช้ค้นคว้าหาความรู้ฟรี

3. ก่อสร้างสวนหย่อมและลานกีฬาพร้อมโรงยิมเพิ่มขึ้นอีก 2 แห่ง ที่บริเวณข้างสำนักงานเกษตรอำเภอพนัสนิคม และบนที่ดินวัดโรมันคาทอลิกถนนเทศบาลพัฒนา เพื่อให้เป็นที่พักผ่อนและออกกำลังกายของประชาชนทั่วไป

4. ปรับปรุงสนามกีฬาเทศบาลให้ทันสมัย เพิ่มอุปกรณ์การออกกำลังกายในโรงยิมให้มีอุปกรณ์การออกกำลังกายต่าง ๆ นานาชนิด

5. ปรับปรุงสระว่ายน้ำ

6. ทำโครงการสอนการใช้อินเทอร์เน็ตแก่ประชาชนฟรี เพื่อให้ชาวพณัสนิคมทุกท่านก้าวทันและรู้เท่าทันโลก

7. ทำโครงการสงเคราะห์คนชราและผู้ด้อยโอกาสในเขตเมืองพณัสนิคม เพื่อให้ผู้ด้อยโอกาสและคนชราที่มีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งสุขภาพจิตและสุขภาพกาย ตามอัธยาศัย

8. ทำโครงการฝึกสอนอาชีพให้แก่ประชาชน เป็นการสร้างอาชีพและรายได้

9. ฟื้นฟู ประเพณีไหว้พระจันทร์ ให้กลับมาเป็นมรดกตกทอดสู่ชนรุ่นหลังอีกครั้งหนึ่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545

นอกจากผลงานหลักดังกล่าวแล้ว ด้วยความรู้ความสามารถและมีผลงานเด่น เป็นที่ยอมรับของชาวท้องถิ่น เทศบาลทั่วประเทศ ท่านนายกเทศมนตรีท่านที่ 6 ได้รับการคัดเลือกตั้งให้เป็นนายกสมาคมสันติบาลเทศบาลแห่งประเทศไทยอีกด้วย โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี (15 มิถุนายน พ.ศ. 2549-14 มิถุนายน พ.ศ. 2551) และในปี พ.ศ. 2550 อันเป็นปีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ (รัชกาลที่ 9) เทศบาลเมืองพณัสนิคม โดยท่านนายก ได้ดำเนินโครงการ “บ้านท้องถิ่นไทยเทิดไถ่องค์ราชัน 80 พรรษา” ด้วยการสร้างที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ หรือผู้ยากจน ให้มีที่อยู่เป็นของตนเองอย่างมั่นคง ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ต่อมานายกเทศมนตรีท่านที่ 6 ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนโดยการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรงอีกสมัย เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2551-จนถึงปัจจุบัน ได้สร้างผลงานหลากหลาย เช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ จนได้รับรางวัลและเป็นที่ยอมรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการต่าง ฯลฯ

สำนักงานเทศบาลเมืองพณัสนิคม อำเภอพณัสนิคม จังหวัดชลบุรี (2559, หน้า 62-66) กล่าวถึงภาพรวมของรางวัลที่เทศบาลเมืองพณัสนิคมได้รับ ดังนี้

ปีที่ 1 พ.ศ. 2532 ชนะเลิศการประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ปีที่ 2 พ.ศ. 2533 ชนะเลิศการประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ปีที่ 3 พ.ศ. 2534 ชนะเลิศการประกวดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

พ.ศ. 2535 เทศบาลเมืองพณัสนิคม ได้รับรางวัลชนะเลิศ โล่พระราชทานจาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการประกวดการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง ติดต่อกัน 3 ปี (ชนะเลิศการประกวดการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง ปี 2532-2534) ของเทศบาลทั่วประเทศ

5. พ.ศ. 2551

- ประกาศเกียรติคุณ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI AWARDS 2008) เมืองน่าอยู่แห่งปี เทศบาลเมืองที่มีค่าดัชนีความน่าอยู่สูงสุด อันดับ 1 ของประเทศ
- รางวัลชนะเลิศ โครงการประกวดตลาดดีมีมาตรฐาน ประจำปี พ.ศ. 2551 ระดับจังหวัด ประเภทตลาดขนาดกลาง ตลาดสดเทศบาล 2 จัดโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

6. พ.ศ. 2552 รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2 การประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี 2552 จัดโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

7. พ.ศ. 2553 เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี รวมเป็น 1 ใน 1,000 เมืองระดับโลกที่พิทักษ์คุณภาพชีวิตและสุขภาพคนเมือง มอบโดยกระทรวงสาธารณสุข และ World Health Organization

8. พ.ศ. 2554 รางวัลชมเชย เทศบาลที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554 (ภาคตะวันออก) จากสำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

9. พ.ศ. 2555

- รางวัลชนะเลิศ ระดับจังหวัด การประกวดกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ จังหวัดชลบุรี ประจำปี พ.ศ. 2555 จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สาขาจังหวัดชลบุรี
- รางวัลชมเชย การดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ดีเด่น ระดับเขต ปี พ.ศ. 2555 ในเขตพื้นที่สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 6 จังหวัดระยอง
- เทศบาลเมืองพนัสนิคม เป็น 1 ใน 10 ของลำดับประเภทนิติบุคคล ที่ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ได้สูงสุดในโครงการทำดีเพื่อแผ่นดิน ลดคาร์บอน ลดโลกร้อน เถลิงพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2555 จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- นายวิชัย อัมราลิขิต นายกเทศมนตรีเมืองพนัสนิคม ได้รับการคัดเลือกจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เป็นบุคคลผู้กระทำความดี โครงการเมืองไทยเมืองคนดี ประจำปี พ.ศ. 2555 ณ โรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อี.เทค.) จ.ชลบุรี

- ราชวัลพระราชนาน เทศบาลนำอยู่อย่างยั่งยืน โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และมูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ดำเนินการศึกษาพัฒนากรอบแนวคิดและเกณฑ์ชี้วัดเทศบาล นำอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับเทศบาลทุกระดับ โดยน้อมนำกระแสพระราชดำริและแนวทาง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้เป็นหลักในการดำเนินงาน “ประเมินเทศบาลนำอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. 2555” โดยมีเป้าประสงค์สูงสุด คือ ประชาชนมีความพึงพอใจ มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เทศบาลแห่ง การเรียนรู้และพัฒนา และการบริหารจัดการองค์กร โดยใช้หลักธรรมาภิบาล

1. กระทรวงวัฒนธรรมมอบรางวัล วัฒนคุณาธร เพื่อแสดงว่าเทศบาลเมืองพนัสนิคม เป็นผู้ทำคุณประโยชน์ด้านองค์กรที่ส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม จาก ฯพณฯ นางสุกมต คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

2. เทศบาลเมืองพนัสนิคม ได้รับโล่เชิดชูเกียรติจากกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรม ส่งเสริมวัฒนธรรม ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ที่ส่งเสริมการดำเนินงานวัฒนธรรม ดานมรดกภูมิ ปัญญาทางวัฒนธรรม

ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 ราย ใน 13 ราย กล่าวถึง พัฒนาการ ของการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม เกิดจากการอยากทำให้เมืองที่ตนเองอาศัยอยู่ ให้กลายเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เป็นที่ถูกตาถูกใจของผู้ผ่านเข้ามาในเมืองพนัสนิคม การพัฒนา ความสะอาดของบ้านเมือง ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

“ถ้าพูดถึงเมืองพนัสนิคม ถ้าแปลตรงตัวก็คือเมืองป่า หรือเมืองที่เรียกว่า เป็นเมือง ชนบทนะครับ กิ่งชนบท แต่หลังจากที่ผมเข้ารับตำแหน่งเมื่อปี พ.ศ. 2530 ผมก็เห็นว่าบ้านเกิดผม คนไม่ค่อยรู้จัก ทำอย่างไรที่จะให้คนรู้จัก สิ่งที่จะทำให้คนรู้จักได้ก็คือเทศบาลจะต้องทำอะไรสัก อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ถูกตาต้องใจของคนที่จะเข้ามาหรือผ่านมาเห็น สิ่งแรกที่จะทำให้เขาเห็นได้ก็ คือเรื่องของความสะอาดในเขตเมืองของเรา เรื่องความสะอาด เพื่อคนที่เข้ามาในเมืองเราแล้วจะเกิด ความประทับใจ สิ่งที่สองก็คือทำอย่างไรที่จะให้สินค้าท้องถิ่นเป็นที่ถูกตาต้องใจของคนทั่วไปที่มา เยี่ยมเยือนเรา อย่างเช่น ในเรื่องของอาหาร ในเรื่องที่พักอาศัย ในเรื่องของสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ เหล่านี้เราก็เริ่มจากจุดเล็ก ๆ ที่จะสร้างความประทับใจให้คนที่ผ่านมาผ่านไปหรือมาเยือนเราให้เกิด ความประทับใจและกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ในเรื่องของความสะอาดเราก็ได้มีการพัฒนา มีการ ปรับปรุง ส่งเข้าประกวดระดับประเทศ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2535 เราได้โล่พระราชทานจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าเป็นเทศบาลซึ่งมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีเลิศในการประกวด

เทศบาลทั่วประเทศระดับกลาง จากนั้นมานะครับ เราก็ได้ประกาศผลของการที่เราได้รับรางวัลให้ทุกคนได้รู้ แล้วทุกคนได้เข้ามาในบ้านเราก็เห็นจริงตามที่เรารับรางวัลก็คือเรื่องความสะอาด” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

หลักการของการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองนำอยู่ พบว่า ความริเริ่มในการพัฒนาท้องถิ่นของผู้บริหารเทศบาลเมืองพนัสนิคม ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติงานที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จึงทำให้เทศบาลเมืองพนัสนิคมได้รับการคัดเลือกจากองค์การอนามัยโลก (WHO) และกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นเทศบาลนำร่องในโครงการ “เมืองนำอยู่” 1 ใน 5 ของเทศบาลทั่วไป ในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งแต่ละเมืองก็ได้ใช้วิธีการของตนเอง แตกต่างกันไป ในการพัฒนาไปสู่ความเป็นเมืองนำอยู่ของแต่ละแห่ง โดยมีการประเมินความสำเร็จของการพัฒนา ให้เป็นเมืองนำอยู่ ปรากฏหลักเพียงสองประการ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2540) ดังนี้คือ ประการที่หนึ่ง คือ ความเป็นเมืองนำอยู่นั้น ต้องเป็นความนำอยู่ของเมืองนั่นเอง มิใช่ของกรมอนามัย หรือหน่วยงานองค์กรภายนอกใด ๆ ประการที่สอง คือ ความนำอยู่ หรือไม่นำอยู่ ทั้งสองประการย่อมเป็นอนิจจัง วันนี้อาจนำอยู่ แต่รุ่งขึ้นประชาชนของเมืองนั้น อาจต้องการให้นำอยู่ยิ่งขึ้นกว่าเดิม หรือวันนี้ไม่นำอยู่ แต่รุ่งขึ้นอาจเห็นว่านำอยู่คืออยู่แล้ว เพราะอาจเริ่มเคยชิน ก็ได้ แต่โดยความเป็นพลเมืองที่เป็นมนุษย์ การพัฒนาจึงน่าจะมีความหมาย เพียงด้านเดียว คือ เปลี่ยนไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นเท่านั้น มิใช่เปลี่ยนเพียงได้ชื่อว่า เปลี่ยน หรืออีกนัยหนึ่ง “การพัฒนาความเป็นเมืองนำอยู่” จะเป็นกระบวนการทั้งหมดที่เกิดขึ้น-คงอยู่-ดับไป ของกิจกรรมต่าง ๆ และเกิดขึ้นใหม่อีก อย่างไม่มีสิ้นสุด จึงไม่ต้องการประเมินความสำเร็จในตอนสิ้นสุดโครงการ แต่ต้องการติดตามเฝ้าดู ความสุข ความพึงพอใจ ของพลเมืองเจ้าของเมืองนั้น ตลอดจนผู้มาเยือนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ เท่านั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยและสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของเมือง จึงมีการพัฒนาเกณฑ์และตัวชี้วัดเทศบาลนำอยู่อย่างยั่งยืน พร้อมประเมินและเชิดชูเกียรติเทศบาลที่มีผลงาน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเมืองสู่ความนำอยู่อย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้เทศบาลนำแนวคิดและหลักเกณฑ์การประเมินเทศบาลนำอยู่อย่างยั่งยืน ไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม และได้จัดทำคู่มือการประเมินเทศบาลนำอยู่อย่างยั่งยืน โดยมีการกำหนดตัวชี้วัด แบ่งเป็น 5 ด้าน (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2559) คือ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และพัฒนา ภายใต้การบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

ในปี พ.ศ. 2550 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานรางวัลเพื่อมอบให้เป็นเกียรติคุณแก่เทศบาลที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเทศบาลที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนยอดเยี่ยม ระดับประเทศ จำนวน 3 รางวัล ส่งผลให้เทศบาลทั่วประเทศเกิดความตื่นตัวและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเมืองสู่ความน่าอยู่อย่างยั่งยืน เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2555 ตามลำดับ โดยมีการปรับปรุงพัฒนาเกณฑ์ชี้วัด พร้อมจัดทำคู่มือการประเมินฯ เพื่อให้เทศบาลสามารถนำเกณฑ์ที่พัฒนาไปใช้ในการประเมินการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนได้ด้วยตนเอง และเข้าร่วมโครงการฯ

ในปี พ.ศ. 2555 มีเทศบาลสนใจเข้าร่วมโครงการฯ ทั้งสิ้น 100 แห่ง (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2559) ซึ่งมีเทศบาลที่เคยส่งผลงานเข้าร่วมประเมิน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2552 และเข้าร่วมการประเมินอีกครั้งในปี พ.ศ. 2555 มีผลงานการพัฒนาเมืองที่ดีชัดเจนขึ้นทั้งมิติด้านเมืองอยู่ดี ด้านคนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล และในปีนั้นเอง เทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ได้รับรางวัล รางวัลพระราชทาน เทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. 2555

ในปี พ.ศ. 2556 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้มีการมอบหมายให้มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเป็นที่ปรึกษาและดำเนินการพัฒนา “คู่มือการประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี พ.ศ. 2559” โดยกำหนดให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับกระแสการพัฒนาของประชาคมโลกที่ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมาจากการจัดการประชุมสหประชาชาติเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนมาอย่างต่อเนื่อง

ในปี พ.ศ. 2555 มีการประชุมที่เรียกว่า RIO+20 ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเมืองยั่งยืน ด้านการวางผังเมืองอย่างมีส่วนร่วม ความมั่นคง ด้านการตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย ระบบขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างเมืองกับชนบท นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติซึ่งรวมประเทศไทยได้ให้การรับรองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ SDGs เป็นเป้าหมายการพัฒนา ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2573 จำนวน 17 เป้าหมาย โดยมีเป้าหมายที่ 11 ให้ความสำคัญต่อการทำให้เมืองมีความปลอดภัย ด้านทานและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง เป้าหมายนี้ มีวัตถุประสงค์ย่อยหลายประการ อาทิ การเข้าถึงที่อยู่อาศัยและบริการพื้นฐาน ระบบขนส่งที่ปลอดภัย การลดผลกระทบจากภัยพิบัติ การจัดการพื้นที่สีเขียวสาธารณะ การรักษามรดกทางวัฒนธรรม การเชื่อมโยงเมือง ชานเมือง และชนบท (สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคม

สัณนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2559) จึงกลายเป็นคู่มือในการประเมินเทศบาลน่ายู่ ประจำปี พ.ศ. 2559 โดยแนวคิดและตัวชี้วัดเทศบาลน่ายู่อย่างยั่งยืนในปีนี้อยู่ยึดกรอบแนวคิดเดิม ซึ่งมีองค์ประกอบด้านเมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี ทั้งนี้ ได้มีการรวมองค์ประกอบด้านเทศบาล แห่งการเรียนรู้และองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการที่ดี จึงนำไปสู่แผนการพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคม โดยเทศบาลเมืองพนัสนิคมได้มีการหลักการพัฒนามืองน่ายู่อย่างยั่งยืน มาปฏิบัติในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม

ในการดำเนินงานพัฒนามืองน่ายู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น เมื่อทางชุมชนได้รับหลักการ และนำมาปฏิบัติกับชุมชนดังนี้

1. มีการให้กำลังใจ ปลุกกระดม ธารรงค์ มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้
 “พยายามที่จะให้กำลังใจ ปลุกกระดม ธารรงค์ให้ทั้งเจ้าหน้าที่เทศบาล ประชาชนในเขตเทศบาลช่วยกันดูแลเรื่องความสะอาด มีการพัฒนา ปรับปรุง” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)
2. ส่งเสริม การพัฒนาบุคลากร มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้
 “ส่งเสริมให้เทศบาลเข้าประกวด จนกระทั่งในปี 2535 ได้รางวัลพระราชทานว่าเป็นเทศบาลซึ่งมีความระเบียบเรียบร้อยดีเลิศ จากนั้นก็ประกาศผลของการที่เราได้รับรางวัลให้ทุกคนได้รู้ จากนั้นก็มีการพัฒนาตลาดต่าง ๆ ในเทศบาลของเราให้เป็นตลาดน่าซื้อ และให้มีการจัดระเบียบในการค้าขาย ส่งเสริมให้ชุมชน และสนับสนุนไฟให้ชุมชนค้าขายอาหารที่อร่อย ราคาข่อมเยา แล้วก็ถูกสุขลักษณะ” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)
 “การส่งเสริมอาชีพ การฝึกอาชีพหลาย ๆ อย่าง เช่น การทำอาหาร งานจักสาน แล้วก็นำแผนงานของเทศบาลมาพัฒนาส่งเสริม อาชีพ ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ทั้งด้านสาธารณสุข ด้านโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตชุมชน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“ส่งเสริมพัฒนาเมืองพนัสนิคมให้เป็นเมืองน่ายู่ ส่งเข้าประกวดเมืองน่ายู่ และทำโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพค้าขาย ที่ได้รับเงินสนับสนุนจากเทศบาล เป็นศูนย์การเรียนรู้อบรม ทำขนม เป็นต้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 7, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

3. มีการประชาสัมพันธ์และการประสานงานให้กับคนชุมชนได้ทราบ อีกทั้งการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“คนที่เป็นหัวหน้างานก็จะทำเรื่องแต่ละเรื่องของเขาที่เขารับผิดชอบ ตรงนี้มันมีการประสานงานกัน เพราะฉะนั้นของเขาก็จะทำของเขา ของเราก็จะทำของเรา แต่ทุกอย่างมันสามารถถึงถึงกันได้” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“พอทางชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับโครงการจากทางเทศบาลก็ มีการจัดการประชุมร่วมกัน และประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนได้เข้ามาร่วมในกิจกรรมนั้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 7, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม หมายความว่าไม่ว่าจะมีเรื่องใด ๆ เข้ามาในชุมชนก็แล้วแต่ เราจะมีการประชุม เพื่อที่จะแสดงความคิดเห็นแล้วก็ลงมือทำงานจริง ด้วยทีมทั้งหมด” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 9, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2561)

“ทางชุมชนมีการทำงานร่วมกัน โดยอาศัยคณะกรรมการแต่ละฝ่ายเป็นคนกลางในการประสานงาน หรือประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมต่าง ในชุมชน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 11, สัมภาษณ์, 9 มีนาคม 2561)

4. มีการประชุมร่วมกัน วางโครงการแต่ละโครงการ

“ในทุกเดือนจะมีการประชุมชุมชนในทุก 2 เดือน โดยมีคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้เข้าร่วมการประชุม ในแต่ละชุมชนจะมีอยู่ 9 คน ได้แก่ ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน และอีก 7 คน” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“จากการที่ท่านนายกเป็นผู้ดำเนินการขึ้นมานั้น ก็ให้ชาวบ้านแต่ละชุมชน ประชุมร่วมกัน วางโครงการแต่ละโครงการขึ้นมา เมื่อได้นโยบาย หรือ โครงการต่าง ๆ แล้วนั้นก็ประชาสัมพันธ์กันให้คนในชุมชนรับทราบ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“พอทางชุมชนได้ทราบเกี่ยวกับโครงการจากทางเทศบาลก็ มีการจัดการประชุมร่วมกัน และประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนได้เข้ามาร่วมในกิจกรรมนั้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 6, สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2561)

“เป็นการทำงานร่วมกับท่านนายกวิชัย อัมราลิขิต เวลาที่มีโครงการอะไรท่านต้องนัดชุมชนต่าง ๆ เข้าร่วมประชุม แล้วทำกิจกรรมตามนโยบายของท่าน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

**การส่งเสริม/ ดำเนินงาน พัฒนาเมืองน่าอยู่ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เมืองอยู่ดี คนมีสุข
สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้**

1. ด้านเมืองน่าอยู่ โดยผู้ให้ข้อมูล 9 ราย ใน 12 ราย กล่าวถึงการส่งเสริม/ ดำเนินงานในด้านเมืองน่าอยู่ ในเรื่องของการพัฒนาที่อยู่อาศัย การให้ความสำคัญในความปลอดภัยในชีวิต

และทรัพย์สินของประชาชน การพัฒนาสาธารณูปโภค การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการอยู่ดีกินดี และการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง มีการจัดการบ้านเมืองให้มีความสะอาด มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

1.1 การพัฒนาที่อยู่อาศัย

“เรื่องของที่อยู่อาศัยทางเทศบาลทำโครงการบ้านท้องถิ่นไทย ให้กับผู้ด้อยโอกาส จากการที่คูเหมือนสลัม เราก็สร้างบ้านให้เขาใหม่ สร้างมาแล้วทั้งหมด 22 ยูนิตด้วยกัน จากวันนั้น ถึงวันนี้ทำให้เขามีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานทัดเทียมกับผู้อื่น” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“การพัฒนาด้านที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสาธารณูปโภคทุกอย่าง ไฟฟ้า ถนน ถ้ามีตรงไหนชำรุดเราก็แจ้งเทศบาล ให้ทางเทศบาลเข้ามาแก้ไข มาต่อเติมในสิ่งที่ขาดหายของชุมชน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

1.2 การให้ความสำคัญในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

“ในการพัฒนาด้านเมืองนำอยู่นั้น เราจะเน้นในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในเขตพื้นที่ที่มีความสะดวกรวดเร็ว เน้นเรื่องของความด้อยโอกาสของคนในสังคม การยกระดับให้ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้พิการมีโอกาสทัดเทียมกับคนปกติ เช่น ในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองพนัสนิคมจะมีบ้านไม้อยู่ประมาณ 400-500 หลังคาเรือน ทางเทศบาลก็จะให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ก็มีการจัดทำงบประมาณซื้ออุปกรณ์ดับเพลิง แจกจ่ายไปตามบ้านเรือนต่าง ๆ เพื่อให้เขามีความเบาใจว่าถ้าเกิดเพลิงไหม้ขึ้นมาจะสามารถหยิบฉวยเครื่องดับเพลิงไปดับเพลิงได้ ทำให้เขามีความอุ่นใจและมีความปลอดภัยในเรื่องอัคคีภัย” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“ความปลอดภัยในทรัพย์สินชาวบ้านส่วนใหญ่ก็จะดูแลกันเอง อยู่กันอย่างเป็นญาติพี่น้องกัน เวลาเขาไม่อยู่ก็จะสามารถช่วยเหลือดูแลกันได้” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“เป็นหูเป็นตาให้กับทางเทศบาล ดูแลโครงสร้างพื้นฐาน ถนนหนทาง ท่อน้ำ ไฟฟ้า อะไรที่มีความชำรุดเสียหาย เราก็ประสานงานกับทางเทศบาล แก้ไขจุดบกพร่องก่อนให้เกิดแหล่งมั่วสุมทางยาเสพติด” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 9, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2561)

1.3 การพัฒนาสาธารณูปโภค การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการอยู่ดีกินดี

“เน้นเรื่องของความด้อยโอกาสของคนในสังคม การยกระดับให้ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้พิการมีโอกาสทัดเทียมกับคนปกติ และจัดสถานที่ค้าขายเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจในเมืองให้ดีขึ้น คือ

อาหารถูก อร่อย และสะอาด เป็นจิ้งจิงคุณเศรษฐกิจที่ดี” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

1.4 การสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง มีการจัดการบ้านเมืองให้มีความสะอาด

“การสัญจรคมนาคมต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ที่มีความสะดวกรวดเร็ว” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“บ้านเมืองจะต้องเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดสะอาด บ้านช่องต้องเป็นระเบียบ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

2. ด้านคนมีสุข โดยผู้ให้ข้อมูลทั้ง 13 ราย กล่าวถึงการส่งเสริม/ ดำเนินงานในด้านคนมีสุข โดยเน้นเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน การส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย การสร้างลานกีฬา พัฒนาสนามกีฬา ศูนย์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้ใช้บริการได้อย่างทั่วถึง มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 การส่งเสริมสุขภาพของชุมชน

“พยายามจะทำให้คนที่อยู่ในเขตเทศบาลของเรามีสุขภาพดี โดยมีนโยบายส่งเสริมสุขภาพชุมชน เราจะดูแลผู้สูงอายุในทุกมิติ ในเรื่องของคัดกรองโรค ในเรื่องของมะเร็งปากมดลูกของสุภาพสตรี มีการตรวจสายตาเพื่อให้เขาสามารถมองเห็นและอ่านหนังสือได้ด้วยดีในทุกเพศทุกวัยและทุกสถานะของบุคคลในเขตเทศบาล มีการดูแลหญิงตั้งครรภ์เพื่อให้ได้บุตรที่มีร่างกายแข็งแรง เราจะสอนหรือฝึกอบรมให้เขารู้วิธีการบำรุงครรภ์ การดูแลครรภ์ ในช่วง 3 เดือนแรก 3 เดือนที่ 2 แล้ว 3 เดือนก่อนคลอด” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“ในเรื่องของโครงการส่งเสริมสุขภาพนั้น ทางเทศบาลเข้าก็จะมีการจัดอยู่เรื่อย ๆ การให้บริการด้านสุขภาพ สวนสุขภาพ ทางเทศบาลก็จะมีการพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“พยายามทำให้คนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีสุขภาพที่ดี มีนโยบายส่งเสริมสุขภาพชุมชนดูแลในเรื่องผู้สูงอายุในทุกมิติ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“ทำโครงการเรื่องสุขภาพ การคัดกรองผู้ป่วยเบาหวาน ความดัน และอีกหลาย ๆ เรื่องเกี่ยวกับคนพิการบ้างผู้ป่วยติดเตียง” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

“สนับสนุนให้มีลานกีฬาจำนวนมาก และเครื่องออกกำลังกายทุกชนิด” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

2.2 การส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย การสร้างลานกีฬา พัฒนาสนามกีฬา ศูนย์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้ใช้บริการได้อย่างทั่วถึง มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“หากมีพื้นที่ตรงไหนว่างเทศบาลก็จะลงไปทำ ให้คนในชุมชนได้มีพื้นที่ออกกำลังกาย มีเครื่องออกกำลังกาย” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“การส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย สร้างลานกีฬา พัฒนาสนามกีฬา” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“การจัดทำพวงสนามออกกำลังกาย เครื่องออกกำลังกาย” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

“ท่านนายกให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพอนามัยและความแข็งแรงของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

3. ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 13 ราย กล่าวถึงการส่งเสริม/ ดำเนินงาน พัฒนาเมืองน่าอยู่ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยเน้นเรื่องของ การรณรงค์ลดปริมาณขยะในชุมชน และในเขตเทศบาล แนวทางในการบริหารจัดการของชุมชน การลงทะเบียนต้นไม้ ส่งเสริมชุมชนสีเขียว กลายเป็นเมืองปลอดคาร์บอน การปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ชุมชน และพื้นที่ว่างในเขตเทศบาล มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

3.1 การรณรงค์ลดปริมาณขยะในชุมชน และในเขตเทศบาล แนวทางการบริหารจัดการของชุมชน ผ่านกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ เช่น การแยกขยะก่อนทิ้ง โครงการขยะบุญ การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากขยะ เป็นต้น

“เราจะต้องคำนึงถึงสภาวะแวดล้อมของในเขตเมืองของเราต้องอย่าให้มีมลพิษลดปริมาณขยะ ในเรื่องของการบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยลงสู่ลำธารสาธารณะ การที่จะให้ร้านค้าต่าง ๆ ให้ถังดักไขมันก่อนที่จะปล่อยลงรางสาธารณะ ร้านค้าต่าง ๆ ก็ต้องมีถังดักไขมันอยู่ทุกร้าน แล้วเราก็เชิญชวนให้ทุกคนช่วยกันแยกขยะก่อนทิ้ง จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เราก็ทำให้สามารถลดปริมาณขยะลงได้” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“โครงการขยะบุญ เป็นขยะที่ชาวบ้านไม่ได้ใช้แล้ว แทนที่จะเอาไปขาย ก็เอามาบริจาค คือ นำขยะที่นำมาบริจาคไปขาย และนำเงินที่ได้ไปทำบุญ ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการคัดแยกขยะด้วย” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“มีการจัดการคัดแยกขยะ ส่งเสริมการคัดแยกขยะเปียกขยะแห้ง และนำไปทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

3.2 การลงทะเบียนต้นไม้ ส่งเสริมชุมชนสีเขียว กลายเป็นเมืองคาร์บอนต่ำ

“มีการขึ้นทะเบียนต้นไม้ เพราะว่าเราต้องการที่จะให้เมืองของเราเป็นเมืองสีเขียว เราพยายามที่จะสร้างพื้นที่สีเขียวให้กับประชาชนทุกคนอย่างน้อยที่สุดต้องมีพื้นที่สีเขียวประมาณ 7 ตารางเมตร/ 1 หัวประชากร เราพยายามที่จะทำให้ถึง 10 ตารางเมตร/ 1 หัวประชากร”

(นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“มีการลงทะเบียนต้นไม้ โดยต้นไม้ในเขตชุมชนทุกต้นจะมีป้ายติดเป็นตัวเลข ถ้าต้นไม้ไหนตายไปก็จะทำให้ทราบได้เลย” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“ในเรื่องการดูแลสิ่งแวดล้อม ก็ไม่มีอะไร มีการจัดให้ทุกบ้านมีการปลูกต้นไม้ทุกบ้าน ให้เป็นพื้นที่สีเขียว” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 6, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2561)

“เทศบาลมีนโยบายเมืองปลอดคาร์บอน คือพยายามแนะนำให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้เพื่อจะไปลดมลพิษ แล้วก็ส่งเสริมนโยบายนั้น ให้คนในชุมชนช่วยกันปลูกคนละเล็กคนละน้อยตามบ้านที่สามารถปลูกได้” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“การพัฒนาสวนออกกำลังกายเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ตลาดเป็นพื้นที่การค้าขาย ทำให้มีพื้นที่ว่างน้อย เทศบาลจึงต้องพยายามดูแลในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ท่อระบายน้ำ การปลูกต้นไม้เพิ่ม” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

3.3 การปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ชุมชนและในพื้นที่ว่างในเขตเทศบาล ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำสวนหย่อม เป็นต้น

“การปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนหากทางชุมชนเห็นว่าพื้นที่ไหนมีการทิ้งขยะเป็นจำนวนมากก็จะทำเป็นสวนหย่อมแทน ส่วนตรงไหนเป็นพื้นที่โล่งก็ปรับเป็นส่วนหย่อมให้ชาวบ้านได้มีพื้นที่ได้นั่งเล่นดีกว่าการปล่อยให้รกเปล่า” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“มีการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม เวลาที่มีกิจกรรม เช่น การพัฒนาทางหญ้า เก็บทำความสะอาด ทางชุมชนก็จะเข้าไปร่วมด้วย บางกิจกรรมก็ขออุปกรณ์สนับสนุนจากเทศบาล ส่วนคนในชุมชนก็ออกแรงทำกันไป” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2561)

4. ด้านเทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 ราย ใน 13 ราย กล่าวถึง การส่งเสริม/ ดำเนินงาน การพัฒนาเมืองน่าอยู่ โดยมีแนวทางการบริหารจัดการ บ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และมีการจัดการอบรมส่งเสริมความรู้ การจัดสถานเรียนรู้ให้กับ คนในชุมชน มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

4.1 การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

“เราบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีอยู่ 6 หลัก หลักแรกคือในเรื่องของการมี นิติธรรม ก็คือการออกกฎหมาย ออกเทศบัญญัติที่เป็นธรรมคาประชาชนในสังคม หลักที่ 2 คือมี คุณธรรม ก็คือมีความซื่อสัตย์ มีจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของเทศบาลที่จะมีความอดทน มีความ ซื่อสัตย์ซื่อสัตย์แล้วมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการให้บริการกับประชาชน หลักที่ 3 คือการมีส่วนร่วม ของประชาชน เราได้จัดตั้งชุมชนย่อย 12 ชุมชน ก็เพื่อให้มีตัวแทนเข้ามาทำงานร่วมกันในทุกด้าน ในด้านของการตรวจสอบ ด้านของการร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เพราะว่าการมีส่วนร่วมของ ประชาชนจะทำให้สิ่งที่เราทำมีความยั่งยืน หลักที่ 4 ก็คือในเรื่องความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เรามี ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เรามีการประสานงานกับสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินที่ให้เขามาตรวจเราทุกปี ซึ่ง จากผลการตรวจนี้เราไม่มีการทุจริต ก็คือว่าสิ่งที่เราทำมันมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ หลักที่ 5 คือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้คุ้มค่า เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ สิ่งที่มีอยู่ หรือสิ่งที่เรา ได้พัฒนา เราต้องยึดประโยชน์ของท้องถิ่นเป็นหลัก พยายามที่จะทำให้เกิดประโยชน์ท้องถิ่นมาก ที่สุดเท่าที่จะทำได้ ประการสุดท้าย หลักสุดท้าย หลักที่ 6 ก็คือความรับผิดชอบต่อสังคม เรามี ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร เรามีเว็บไซต์ เรามีไลน์ เรามีเฟซบุ๊ก ที่ประชาชนสามารถที่จะเข้ามาช่วยให้ คำแนะนำ ให้คำเสนอแนะ หรือร้องเรียนอะไรต่าง ๆ เราพยายามที่จะรับฟังความคิดเห็นของ ประชาชนเพื่อจะนำมาพัฒนา มาแก้ไขในจุดบกพร่องของเทศบาล” (นายกเทศมนตรี เทศบาลเมือง พนัสนิคม, สัมภาษณ์, 3 มีนาคม 2561)

“ท่านนายกมีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี โดยยึดหลักธรรมาภิบาล”

(ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

4.2 การจัดการอบรมส่งเสริมความรู้ การจัดสถานเรียนรู้/ ศูนย์การเรียนรู้ให้กับคน ในชุมชน เช่น แหล่งเรียนรู้จักสานใหญ่ที่สุดในโลก ศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตร ศูนย์การเรียนรู้ การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

“อย่างชุมชนย่อยที่ 1 ก็จะมีแหล่งเรียนรู้ที่นี่ ก็จะเป็น จักสานใหญ่ที่สุดในโลก เป็น แหล่งเรียนรู้ให้ชาวบ้านได้ประโยชน์ คือ ได้เข้าไปเป็นวิทยากร การสาธิตวิธีการจักสานให้กับ นักท่องเที่ยวหรือผู้เข้ามาเยี่ยมชม ชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมก็จะมีรายได้เสริม มากขึ้น”

(ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“การอบรมส่งเสริมการทำงานของพนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นให้มีการบริการที่ดี มีการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“ในด้านองค์ความรู้นั้น แต่ละชุมชนก็จะไม่เหมือนกัน อย่างเช่น บางชุมชนก็จะทำพวกน้ำยาล้างจานอะไรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม EM โดยในชุมชนของเราก็จะเน้นในเรื่องของการดูแลผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่นอนติดเตียง ซึ่งก็จะดูบริบทของแต่ละชุมชนที่มีผู้สูงอายุไม่เหมือนกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“เทศบาลได้มีการส่งเสริมให้กับชุมชนอย่างเต็มที่ และมีศูนย์การเรียนรู้ตัวอย่างหลายรูปแบบ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตร ศูนย์การเรียนรู้ด้านการส่งเสริมอาชีพ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 7, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

เทศบาลเมืองพนัสนิคม/โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่ และมีวิธีการทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 ราย ใน 13 ราย จะกล่าวถึงวิธีการทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างที่ทางเทศบาลเมืองพนัสนิคม/โครงการ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชน อบรมการทำขนมหวาน การทำผลิตภัณฑ์น้ำยาทำความสะอาด เป็นต้น อีกทั้งการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นร่วมกับคนในชุมชน เช่น ประเพณีบุญกลางบ้าน ประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นต้น โดยโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้นว่า ส่วนใหญ่จะเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนรู้จักให้ความสำคัญกับกิจกรรมหรือโครงการที่เทศบาลจัดทำขึ้น มีจิตสำนึกร่วมกันที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง การสามัคคีของคนในชุมชนในการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสร้างสรรค์ผลงานนั้นได้ดี กลายเป็นที่มีชื่อเสียงของชุมชน อีกทั้งในการทำงานร่วมกันในชุมชน ยังได้มีการประชุมวางแผนการทำงานที่ดี มีการประชาสัมพันธ์งานที่ดี จึงทำให้การพัฒนานั้น ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

1. ความร่วมมือของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนรู้จักให้ความสำคัญกับกิจกรรมหรือโครงการที่เทศบาลจัดทำขึ้น

“ชาวบ้านรู้จักความสำคัญของงานจักสาน ก็คือชาวบ้านจะมีจิตสำนึกอยู่แล้ว เพียงแค่ทางคณะกรรมการชุมชนเข้าไปเสริม เข้าไปช่วย เข้าไปทำแนวทางให้” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“ในเรื่องของการมีส่วนร่วมเวลาที่ผมจะทำโครงการใดโครงการหนึ่ง ก็จะประสานกับชุมชน ให้ชุมชนออกมาร่วมกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“เราก็จะไปกระตุ้น ละก็เข้าไปชี้ให้เขาเห็นความสำคัญว่ากิจกรรมนี้สามารถทำให้เศรษฐกิจของบ้านเราฟื้นขึ้นมาได้ มันมีชื่อเสียง คนก็มาเที่ยวมาจ่าย ทำให้เศรษฐกิจพื้นฐานดีขึ้นด้วย” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

2. จิตสำนึกร่วมกันที่จะพัฒนาชุมชนของตัวเอง

“พยายามคุยกัน เรามีความเจริญเติบโตได้ แต่อย่าลืมรากฐานรากเหง้าของตัวเอง เราก็เลยปลูกฝังชาวบ้านไว้ว่า "เรามีความเจริญได้แต่เราต้องยึดโครงสร้างของเราไว้ด้วย คือ พยายามอย่าให้มันเจริญเติบโตไปกับวัตถุต่าง ๆ ให้มากเกินไป" (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“เกิดจากการที่คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน เห็นความสำคัญ หรือผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นใน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 9, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2561)

3. มีการประชุมวางแผนการทำงานที่ดี มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี

“ของเราก็มีการประชุมทุก 2 เดือน เราจะรับข่าวสารที่สำคัญ รับข่าวสารมาแล้วก็สื่อชาวบ้านข่าวสารที่รับมา แต่ละฝ่ายเขาก็จะรับไปปฏิบัติเหมือนกับว่าข่าวนั้นเป็นของฝ่ายไหน ฝ่ายไหนจะทำ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“ในส่วนของข่าวสารเทศบาลก็จะมีประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ประชาชนได้รับทราบอยู่แล้ว” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“ถ้าได้รับงานจากเทศบาลมาทางเราก็จะมีการเรียกประชุม ณ ที่ทำการของชุมชน ปกติชุมชนก็มีการประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง หรือ 2 ครั้งหรือถ้ามีปัญหาอะไรก็มีการประชุมกันครั้งที่ 3 แล้วแต่จะแจ้งบอกกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ประสบผลสำเร็จ ผู้ให้ข้อมูล 6 รายใน 13 ราย กล่าวถึงปัจจัยในพัฒนาเมืองน่าอยู่ให้ประสบผลสำเร็จได้แก่

1. การที่มีผู้บริหารที่ดี คือ นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม ผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอันกว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาท้องถิ่นที่ชัดเจน มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ท่านนายกเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เขาก็จะพัฒนาได้เร็ว เขาจะมองแต่ละจุดออกว่า จะต้องทำยังไง จะพัฒนาไปในแนวทางไหน แล้วก็มาประชุมกันประจำ เมื่อชาวบ้านเห็นว่า

เขาทำไปแล้วได้ประโยชน์แก่เขา ทำดีแก่เขา เขาก็ร่วมแรงร่วมใจ เพราะถ้าไม่มีชาวบ้านก็ไม่สำเร็จนะทุกคน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“การที่เทศบาลหรือท้องถิ่นเนี่ย ถือว่าโชคดีที่มีท่านนายกให้ความสำคัญกับการพัฒนา ได้พยายามส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ เช่น ลานกีฬา ที่มีกรทำให้อย่างสวยงามแล้วก็มีเครื่องออกกำลังกายที่ดีสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมในการพัฒนา แล้วก็ทำให้ชาวบ้านมีสุขภาพที่ดี ปัจจัยที่สำคัญ ก็คือ การที่ท่านนายกส่งเสริมมันจึงทำให้ชาวบ้านให้ความสำคัญที่จะมาร่วมในกิจกรรมในงานนั้น ๆ การออกกำลังกายถ้าไม่มีเครื่องออกกำลังกายก็เปรียบเหมือนแรง เหมือนมันไม่มีสิ่งจูงใจ ไม่มีเครื่องออกกำลังกายที่ดี ชาวบ้านจะไปออกกำลังกายที่ไหน ในเมื่อมีลานกีฬาที่สวยงาม ชาวบ้านก็อยากไปใช้ไปทำให้ประโยชน์เกิดกับประชาชน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

2. ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เช่น สถานีตำรวจภูธรอำเภอพนัสนิคม หน่วยงานส่วนภูมิภาคต่าง ๆ ณ ที่ว่าการอำเภอพนัสนิคม เป็นต้น ในการพัฒนาเมืองด้วย มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

“การที่มีหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือดูแล ไม่ว่าจะเป็นทาง สถานีตำรวจภูธรอำเภอพนัสนิคม เรื่องของตำรวจก็ประสานงานกับทางชุมชนตลอด เป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่เข้ามาช่วยเหลือดูแล สังคมเมืองก็ต้องมีสิ่งเหล่านี้มาช่วยด้วย เทศบาลก็เป็นส่วนหนึ่ง อำเภอก็เป็นส่วนหนึ่ง หลาย ๆ หน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือมันถึงจะดำเนินการ โครงการไปได้ ทำให้ชุมชนดำเนินการอย่างเดียวคงจะเป็นไปไม่ได้” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

3. ความร่วมมือของคนในชุมชนในการพัฒนาเมืองพนัสนิคม ให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่ และกลายเป็นเมืองที่มีชื่อเสียง มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“น่าจะมาจากความร่วมมือ ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนใหญ่เมืองเราเป็นเมืองที่สงบ แล้วก็เมืองที่คนมีน้ำใจเออะนะ การที่ประชาชนได้เล็งเห็นว่าสามารถที่จะพึงเศรษฐกิจในเรื่องของงานกิจกรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลได้จัดทำขึ้นก็เข้ามาให้ความร่วมมือ ในส่วนพของกิจกรรมสุขภาพมันเห็นได้ชัดว่าเป็นรูปธรรมการจัดตั้งสนามกีฬา เครื่องออกกำลังกาย ทำให้มีชมรม ที่เกี่ยวกับการออกกำลังกาย 20 กว่าชมรมมั้ง หลากหลายอยู่” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

4. ด้วยบริบทของเมืองพนัสนิคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเมืองน่าอยู่ประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น เช่น การไม่ค่อยมีโรงงานอุตสาหกรรม สถานเริงรมย์ และบ่อนการพนัน เป็นต้น มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ผมคิดว่ามันเป็นพื้นที่ที่อยู่แล้วนะ พันธ์เราเป็นพื้นที่เงียบๆ ไม่ค่อยมีโรงงาน อุตสาหกรรม อีกอย่างก็เป็นเมืองที่ไม่ค่อยมีसानเริงรมย์ ไม่มีสถานบริการทางเพศ ไม่มีบ่อน อะไรหลายๆ อย่าง มันก็เลยทำให้เราทำงานกันง่ายขึ้น แล้วอีกอย่างคนบ้านเราก็ขี้มขี้มแจ่มใส ก็เลยสามารถที่จะคุยกันรู้เรื่อง” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

ปัญหา/ อุปสรรคและวิธีการ/ กลยุทธ์แก้ไขปัญหา ในการดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ปัญหา/ อุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 รายใน 13 ราย กล่าวถึงปัญหา/ อุปสรรคในการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น เป็นเรื่องของการบริหารคน งบประมาณในการพัฒนา ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกันเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย โดยมีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“ปัญหาส่วนใหญ่ก็เกี่ยวกับการบริหารคน มันก็อาจจะมึนบ้างในเรื่องที่ว่าไม่ใช่ธุระของตน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

“งบประมาณ ถ้าเราจะแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายหนึ่งเราจะต้องมีการคำนวณว่าเราจะเอางบประมาณจากไหน ทำอย่างไรจะสำเร็จ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

2. วิธีการ/ กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา/ อุปสรรคในการดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 รายใน 13 ราย กล่าวถึงวิธีการแก้ไขปัญหา/ อุปสรรคในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ โดยมีการประสานกับเทศบาล การทำงานร่วมกับทางเทศบาล การร่วมกันทำแผนการพัฒนา ส่งเสริมให้มีการอบรมเรียนรู้การวิเคราะห์ SWOT และร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันแก้ไขปัญหา มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 การประสานงานกับเทศบาล การทำงานร่วมกับเทศบาลในการจัดทำแผนพัฒนา มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“มันไม่ค่อยมีนะ เพราะเวลาเรารับช่วงมาจากเทศบาล เวลาประสานงานกับเทศบาลว่าเราจะทำอะไร โครงการร่วมกันทุกคน เทศบาลเขาก็จะดูแลให้เรา ทุกปีเราก็จะมีการจัดทำแผน เขาเรียกแผน 5 ปี เราก็จะจัดทำแผน เราสามารถรองรับได้เลยมีปัญหาอะไร ปัญหานี้เราสามารถแก้ไขได้หรือเปล่า ถ้าเราไม่สามารถแก้ไขได้ เราก็ส่งให้เทศบาลแก้ไขต่อ แล้วมันมีความจำเป็นกับชุมชนมากน้อยแค่ไหน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

2.2 ส่งเสริมให้มีการอบรมเรียนรู้การวิเคราะห์ SWOT

“บางครั้งเราก็ต้องมีการอบรม ทำ SWOT เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาด่าง ๆ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

2.3 มีการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันแก้ไขปัญหา

“ส่วนใหญ่ปัญหาก็มีแต่น้อย วิธีการแก้ไขปัญหา ก็คือการพูดคุย การเรียกกันพูดคุย เพราะเรามีการประชุมกันทุกเดือนอยู่แล้ว ปัญหาแต่ละเดือน บ้านไหนมีปัญหาอะไรเกี่ยวกับเรื่องโครงสร้างทุกอย่าง เหมือนตัวชีวิตทั้ง 4 มีปัญหาอะไรก็สามารถแจ้งกับเราได้ เราก็จะแจ้งกับทางเทศบาล เทศบาลก็จะมีการเข้ามาตั้งเสวนากับเราด้วย รับเรื่องไป เขาก็ต้องไปแก้ไข ภายในหนึ่งเดือน มาประเมินอีก เทศบาลทำม็ย หรือไม่ทำ ก็เลยเป็นจุดแข็งจุดหนึ่งของชุมชนที่ชาวบ้านได้ร้องเรียน มีปัญหาจะได้แก้ไขได้ท่วงที” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

เทคนิคในการดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ให้ประสบผลสำเร็จ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รายใน 13 ราย กล่าวถึงเทคนิคในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ให้ประสบผลสำเร็จ เกิดจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน หรือเวลามีปัญหาเสนอแนะกับทางชุมชน และร่วมกันแก้ไขปัญหาในทันที อีกทั้งยังเกิดจากความรู้มือของชุมชน ที่มาจากความรักความสามัคคีของชุมชน จึงทำให้การพัฒนานั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ส่วนใหญ่ก็เหมือนเป็นการพูดคุยกันตลอดเวลาแล้วสิ่งอะไรที่มันผิด มันไม่ดี อะไรต่าง ๆ ก็แก้ไขได้ทันที จึงกลายเป็นจุดแข็งจุดหนึ่ง เกิดจากร่วมกันประชุมทุกเดือน เลยทำให้ปัญหาลดน้อยลง” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“ชาวบ้านเขาออกมาช่วยมีส่วนร่วมด้วยกันทุกคน ให้เขาเห็นความสำคัญของชุมชนของพื้นที่ที่อยู่ ถ้าเขามีจิตสำนึกตรงนี้ ทุกอย่างก็ดำเนินการได้ดี ดูตามเหตุการณ์ว่าชาวบ้านต้องการอะไร เราก็นำเสนอทางเทศบาล โดยเทศบาลก็จะมีการประชุมกันอยู่เป็นประจำ เราก็ทำเป็นโครงการเสนอให้กับทางเทศบาล เทศบาลก็จะดำเนินการจัดการให้เรา ตรงไหนที่ทางเทศบาลสามารถทำได้ ก็ทำให้เลยทันที ส่วนตรงไหนทำไม่ได้ก็ต้องรอไปก่อน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

ตอนที่ 3 คุณภาพชีวิตของประชาชน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

ด้านร่างกาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวถึง การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงของคนในชุมชน ว่าคนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลมาจากการพัฒนาลานกีฬา การส่งเสริมอุปกรณ์การออกกำลังกายในทุกพื้นที่ของชุมชน ทำให้ให้คนชุมชนหันมาออกกำลังกายและดูแลสุขภาพกันมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

1. ผลจากการพัฒนาลานกีฬา สถานที่ออกกำลังกายให้มีมากขึ้น

“ชุมชนผมมีสถานที่ออกกำลังกายมีลีลา มีโยคะ แต่ละคนแต่ละกลุ่มเข้าก็ตั้งชมรมโยคะ ชมรมลมป่าน ชมรมวีรราดละก็ไปออกกำลังกายกันเป็นกลุ่มมันก็ทำให้จิตใจสุขภาพแข็งแรง พอสุขภาพแข็งแรง อย่างผมอายุ 70 ผมก็ยังไปปั่นจักรยาน พอชมรมสุขภาพแข็งแรง ก็มีกำลังที่จะไปสู่ต่อหลาย ๆ อย่างได้” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 7, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“คนต่างอำเภอ มักบอกว่า ที่อำเภอของเค้าไม่มีที่ออกกำลังกายเลย แต่ที่พนัสนิคมที่ออกกำลังกายทุก ๆ แบบทุกกีฬา เพราะฉะนั้น พนัสนิคมเป็นเมืองที่โชคดีมาก ที่มีสนามกีฬาทุกประเภทให้ออกกำลังกาย การออกกำลังกายทำให้คนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สุขภาพใจและกายก็ดีขึ้น เช่น ไปดูที่สนามกีฬาตอนนี้มีคนมาวางกันเยอะขึ้นมาก ทำให้คนมีสุขภาพร่างกายดีขึ้นมาก” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 9, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2561)

“มีกิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมที่ให้เลือกนะ อย่างคนที่บ้านผมเขาก็จะไปเดินรำกระบี่ กระบอง มวยไทยก็ไป บางคนก็จะไปแอโรบิกตอนเช้า บางคนไม่ไปไกลเรามีสนามออกกำลังกายของเราอยู่ใกล้ ๆ บางทีเย็น ๆ ก็มานั่งคุยกันและออกกำลังกายกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

2. การส่งเสริมอุปกรณ์การออกกำลังกายในทุกพื้นที่ของชุมชน ทำให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกายและดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น

“แข็งแรงขึ้นครับ เพราะที่ออกกำลังกายเยอะ ที่สนามกีฬาตอนนี้ก็ ตอนเย็นก็มีพวกชาวบ้านมาออกกำลังกายที่ศูนย์ มันมีจักรยานมีอะไรหลาย ๆ อย่าง” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2561)

“ทางด้านร่างกายทุกคนส่วนใหญ่ก็สุขภาพดี ก็เหมือนที่บอก เมืองน่าอยู่ของเราที่ได้หลัก ๆ เลขที่ทางด้านร่างกายด้านอะไรต่าง ๆ หนึ่งเราไม่มีเรื่องอุตสาหกรรมอยู่แล้ว ด้านคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะทางด้านร่างกาย ระบบทางเดินหายใจต่าง ๆ อากาศเราก็สดชื่น ร่างกายก็ค่อนข้างจะสมบูรณ์แข็งแรง สาธารณูปโภคต่าง ๆ สนามกีฬามี คนก็ใช้ออกกำลังกายกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“ร่างกายตอนนี้ก็มีเครื่องออกกำลังกาย มีกิจกรรมหลายอย่างในที่เทศบาลเรามีปั่นจักรยานบ้าง ออกกำลังกาย เครื่องออกกำลังกายก็มีตามชุมชน ก็ทำให้ชาวบ้านเขาก็มารวมตัวกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“ผมมีความรู้สึกว่ามีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น คนอายุยืนขึ้น ถ้าคนอายุยืนขึ้นนี้ดู แสดงว่าคนมีอายุที่ยืนขึ้น คนมีสุขภาพที่ดีขึ้น ไม่ค่อยป่วยเท่าไร คนพ่นนี้นะครับ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

“คุณภาพทางร่างกายยังไ้ก็สังเกตจากประชาชนนี้มีความสมบูรณ์แข็งแรงนะเท่าที่สังเกตดูผู้สูงอายุก็มีความแข็งแรงผู้ป่วยเป็นผู้ป่วยที่นอนคิดเตียงผู้ป่วยที่กระเสาะกระแสะออกแอด ก็มีเป็นส่วนน้อยนะคับจะมีส่วนน้อยส่วนใหญ่แล้วผู้สูงอายุไปออกกำลังกายกันเขาก็มีความสุขที่แข็งแรงกัน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

จากการวิเคราะห์เอกสาร การดำเนินงานตามนโยบายการบริหารงานของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี, 2559) ที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ด้านสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง พบว่า ผลการดำเนินงานของเทศบาลในเรื่องการดูแลสุขภาพเป็นอยู่ของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง ทางด้านร่างกาย การดูแลสุขภาพดีการของผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น มีการจัดบริการพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน เช่น การดูแลเอาใจใส่ประชาชนให้มีความสุข แก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน การให้บริการด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน บริการตรวจสุขภาพ บริการออกหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่ มีการส่งเสริมและให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัว โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงผลจากการปฏิบัติตามนโยบายการบริหารงานของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่สามารถดำเนินงานได้เป็นไปตามที่วางแผนไว้

ด้านจิตใจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 8 รายใน 13 ราย กล่าวถึง การมีความสุขด้านจิตใจที่ดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่คนในชุมชนได้มาออกกำลังกาย และประชาชนรู้สึกไม่กังวล และอุ่นใจในการอยู่อาศัยในชุมชน มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

1. ประชาชนมีความสุขจิตใจที่ดีขึ้น มาจากการที่คนในชุมชนได้มาออกกำลังกาย

“พอคนมีความสุขร่างกายที่แข็งแรงสภาพจิตใจก็ดีขึ้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2561)

“ด้านจิตใจทุกคนก็โอเค ส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยมีผลกระทบเสีย ๆ หาย ๆ จิตใจพื้นฐานดีกันอยู่แล้ว” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“การที่คนมีความสุข สุขภาพดีขึ้น จิตใจก็ดีขึ้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“การที่ผู้สูงอายุได้ออกมานั่งคุยกันและออกกำลังกายกัน หรือคนในชุมชนกลับมาจากการทำงาน มีการพบปะกันที่บริเวณลานออกกำลังกายของชุมชน ผู้สูงอายุก็ได้พบปะคนรุ่นเดียวกันมากยิ่งขึ้น การที่เขาได้นั่งคุยกัน สุขภาพจิตใจก็น่าจะดีขึ้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2561)

2. สภาพทางด้านจิตใจของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่กังวล และอุ่นใจ ในการอยู่อาศัยในชุมชน มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ไม่กังวลอะไรเลยครับ คือถ้าชาวบ้านเดือดร้อนอะไรเขาก็มาบอก แล้วเราก็บอกเทศบาล ตรงไหนไฟดับ ตรงไหนอะไร เขาก็มาบอก แล้วเราก็บอกให้เทศบาลมาทำ คือพอชาวบ้านเดือดร้อนอะไรก็มาบอกเลย แล้วเราก็บอกดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นเลย จึงทำให้ชาวบ้านรู้สึกอุ่นใจ ในการอยู่อาศัยร่วมกันในชุมชน” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2561)

“ประชาชนรู้สึกอุ่นใจถึงแนวทางการวางในการรับมือกับปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 9, สัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2561)

จากการวิเคราะห์เอกสาร การดำเนินงานตามนโยบายการบริการงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม (สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม, 2560) พัฒนาเมืองให้มีความปลอดภัยจากอาชญากรรมจากภัยพิบัติต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข และปลอดภัยจากอาชญากรรมจากภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและน้ำมือมนุษย์ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน สถานที่ราชการ ป้องกันอาชญากรรม โดยร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรเมืองพนัสนิคม มีการเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติการในสถานการณ์ฉุกเฉิน อุบัติภัย ภัยธรรมชาติ เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์รถยนต์ดับเพลิง และอุปกรณ์ให้เพียงพอและมีความพร้อมตลอด 24 ชั่วโมง การออกตรวจพื้นที่จุดเสี่ยง เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนในการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การบริการสาธารณสุข การดูแลไฟฟ้าแสงสว่างตามถนน-ซอยอย่างทั่วพื้นที่ในจุดเสี่ยงที่มีความมืด เพื่อลดการเกิดอาชญากรรม จัดแหล่งมั่วสุมของผู้สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนตามถนนและสถานที่สาธารณะต่าง ๆ อีกทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลให้มีจิตใจแจ่มใส อันเป็นผลมาจากนโยบายด้านสุขภาพ โดยหวังผลจากการที่ประชาชนมีสุขภาพกายที่ดี การได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่ดีขึ้นตาม

ด้านสังคม กล่าวถึงความสัมพันธ์ในสังคมที่ดีขึ้น โดยเป็นผลมาจากการพัฒนาสถานที่ ออกกำลังกาย การพัฒนาศูนย์กลางของชุมชน และการจัดกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น และชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีรายได้มากที่มากขึ้น โดยพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีการค้าขายมาก มีการส่งเสริมพัฒนาการค้าขายให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น จึงทำให้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตาม มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

1. ผลจากการพัฒนาสถานที่ออกกำลังกาย การพัฒนาศูนย์กลางของชุมชน และการจัดกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม

“คนพนักสนิมหลัก ๆ ส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน ก็ไปมาหาสู่กัน พนักก็จะมิกิจกรรม เยอะแแทนที่จะมิกิจกรรมในครอบครัวอย่างเดียว ก็มีกิจกรรม ไม่ว่าจะงานบุญต่าง ๆ อะไรต่าง ๆ ในเขตชุมชนเราปีหนึ่งมีเป็น 10 20 งาน พอถึงเวลาก็มาเจอกัน พอเจอกันก็ทำให้คนผูกพันรู้จักกัน เกือบทั้งหมด” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

“สภาพแวดล้อมของสังคม ก็ดีครับถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี เพราะว่าคนในชุมชนมาช่วยกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ทุกคนมาด้วยความเต็มใจที่จะร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2561)

“ความสำคัญในชุมชน ในเมื่อมีการรวมกลุ่มมีการนัดหมาย ร่วมประชุม มีอะไรก็ปรึกษาหารือกัน ขอความร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ เนี่ยมันก็เด่นชัดอยู่แล้วซึ่งความสัมพันธ์ในชุมชนต้องดีขึ้นแน่นอน ถ้าชุมชนไม่มีความสามัคคีละ ไม่ให้ความร่วมมือซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่กิจกรรมต่าง ๆ จะสำเร็จมันต้องมีความร่วมมือเป็นอันดับแรก และโดยเฉพาะประธานชุมชนเนี่ย ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้าน เพื่อนให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมนั้น ๆ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

2. ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีรายได้มากที่มากขึ้น โดยพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีการค้าขายมาก มีการส่งเสริมพัฒนาการค้าขายให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น จึงทำให้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตาม

“จากการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจก็ดีขึ้น มีคนหลังไหลเข้ามาอยู่อาศัยมา ยิ่งขึ้น ช่วยส่งเสริมในหลาย ๆ ด้าน พอเขาเข้ามาอยู่ เรื่องอาหารการกิน คนที่ประกอบอาชีพค้าขายก็จะมียอดการขายที่สูงขึ้นแน่นอนแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของใช้ ข้าวของใช้ต่าง ๆ คนที่เข้ามาอยู่ก็ต้องมีการจับจ่ายใช้สอยกัน ซึ่งส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจโดยตรง” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

จากการวิเคราะห์เอกสาร การดำเนินงานตามนโยบายการบริหารเทศบาลเมืองพนักสนิม ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สำนักงานเทศบาลเมืองพนักสนิม อำเภอพนักสนิม จังหวัดชลบุรี, 2560) พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสังคม โดยให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้รับการศึกษาที่ดี การส่งเสริมพัฒนาทางการศึกษา การจัดสวัสดิการตามนโยบายของรัฐบาล การจัดสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูอาจารย์ ทุกสถานศึกษาสังกัดเขตเทศบาลเมืองพนักสนิม ให้มีความรู้และวิทยฐานะในการสอน ให้นักเรียนมีความรู้เป็นเลิศทางวิชาการ การส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจให้มีเศรษฐกิจที่ดี

การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เพิ่มพูนรายได้ของประชาชน โดยดำเนินงานตามนโยบายการบริหารงานเทศบาลเมืองพนัสนิคมฟ การปรับปรุงตลาดจำหน่ายสินค้าให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดเศรษฐกิจเมืองโดยรวม เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีบุญกลางบ้าน งานไหว้พระจันทร์ มีการพัฒนาแหล่งเงินทุน และช่องทางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เช่น ศูนย์จักสานใหญ่ที่สุดในโลก เพื่อประกอบอาชีพให้แก่คนในชุมชน อีกทั้งยังนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชน นอกจากนี้นโยบายการบริหารงาน ยังเสริมการพัฒนาเมืองด้านวัฒนธรรม มีการส่งเสริมและฟื้นฟู สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนารูปแบบการจัดการประเพณีบุญกลางบ้านและเผยแพร่เครื่องจักสานพนัสนิคม และการจัดงานไหว้พระจันทร์ให้มีความแปลกใหม่ ให้มีความหลากหลาย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิมให้สืบสานต่อไป โดยอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน ในการร่วมกันดำเนินงาน หรือการร่วมกันทำกันทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วง เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ยังส่งผลให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้นด้วย

ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รายจากทั้งหมด 13 ราย กล่าวถึง การที่ชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมสีเขียว การให้ความสำคัญกับความสะอาดของบ้านเมือง ชุมชนมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยกันแก้ไขปัญหาหาลพิษต่าง ๆ ในชุมชนด้วย ช่วยให้คนในชุมชน อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดี มีรายละเอียดในตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังนี้

1. การที่ชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมสีเขียว “ถ้าในเรื่องของสิ่งแวดล้อมเราก็จะพยายามช่วยกันดูแลให้สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)
2. การให้ความสำคัญกับความสะอาดของบ้านเมืองชุมชนมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น “ชุมชนมีความสะอาดขึ้น เพราะเทศบาลมีแนวทางในการจัดขยะ และสอดส่องดูแลปัญหาเรื่องขยะ อยู่เสมอ” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2561)
3. การช่วยแก้ไขปัญหามลพิษต่าง ๆ ในชุมชนด้วยกัน ช่วยให้คนในชุมชนอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดี “ในอดีตสมัยก่อนตลาดสดจะเลอะ มีกลิ่นเหม็น ทีนี้ทางเทศบาลเขามีการปรับปรุงให้ดีขึ้น สะอาดขึ้น โปร่งขึ้น ลดปัญหาน้ำเสียในพื้นที่ตลาด ทำให้ผู้คนเข้ามาจับจ่ายใช้สอยมากยิ่งขึ้น”

(ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2561)

“ถ้าเราทำดีไม่รก ไม่เลอะเทอะ ปัญหาขุมน้อยลงทำให้สุขภาพคนเราดีขึ้น อย่างในลำคลองถ้าไม่เน่าเสียก็จะมีปลาขึ้นมา เราก็จะสามารถที่จะตกเบ็ดจับกินได้” (ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2561)

จากการวิเคราะห์เอกสาร การดำเนินงานตามนโยบายการบริหารงานของเทศบาลเมืองพนัสนิคม (สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี, 2560) พบว่า การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองพนัสนิคมได้มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และมีภาวะเอื้อต่อการอยู่อาศัยและการดำรงชีวิตที่ดีของประชากร การมุ่งเน้นในการพัฒนาทางด้านการรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองที่ดี และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยมีการดำเนินงาน การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสุขาภิบาลในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม เช่น การทำความสะอาดถนน การกำจัดขยะมูลฝอย การรักษาความสะอาดตลาดสด ส่งเสริมให้ร้านค้า ร้านอาหารเข้มงวดในการรักษาความสะอาด การสร้างจิตสำนึก เด็กเยาวชน ประชาชน ให้ความสำคัญสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองให้คงเอกลักษณ์ความเป็นเมืองสะอาด การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน สนับสนุนการนำเทคโนโลยีอย่างง่าย หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการป้องกันและจัดการมลพิษ เช่น การใช้น้ำจูลินทรีย์มาบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น จากการปฏิบัติงานของเทศบาลเมืองพนัสนิคมทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีตามนโยบายการบริหารงานของเทศบาลเมืองพนัสนิคม

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผล

การทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้นำชุมชน และได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 7 รายและอายุต่ำกว่า 60 ปี จำนวน 6 ราย มีระดับการศึกษาตั้งแต่ มัธยมศึกษาถึงระดับปริญญาโท และมีวาระการดำรงตำแหน่งมากกว่า 10 ปีขึ้นไป 9 ราย โดยมีวาระดำรงตำแหน่งสูงสุด 30 ปี จำนวน 3 ราย

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานและกระบวนการในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เมื่อทางชุมชนได้รับหลักการ หรือนโยบายในพัฒนา มีวิธีการมาปฏิบัติกับชุมชน ด้วยวิธีการให้กำลังใจ ปลุกกระดม รมรงค์ และส่งเสริม การพัฒนาบุคลากร มีการประชาสัมพันธ์และการประสานงานให้กับคนในชุมชนได้ทราบ มีการประชุมร่วมกัน วางโครงการแต่ละ โครงการขึ้นมา ตลอดจนมีการส่ง/ ดำเนินงาน พัฒนาเมืองน่าอยู่ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ด้านเมืองน่าอยู่ พบว่า มีการส่งเสริม/ ดำเนินงานในด้านเมืองน่าอยู่ ในเรื่องของการพัฒนาที่อยู่อาศัย การให้ความสำคัญในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การพัฒนาสาธารณสุข โภค การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการอยู่ดีกินดี และการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง มีการจัดการบ้านเมืองให้มีความสะอาด

ด้านคนมีสุข พบว่า มีการส่งเสริม/ ดำเนินงานในด้านคนมีสุข โดยเน้นเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน การส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาออกกำลังกาย การสร้างลานกีฬา พัฒนาสนามกีฬา ศูนย์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้ใช้บริการได้อย่างทั่วถึง

ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน พบว่า การส่งเสริม/ดำเนินงาน พัฒนาเมืองนำอยู่ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยเน้นเรื่องของ การรณรงค์ลดปริมาณขยะในชุมชน และในเขตเทศบาล แนวทางในการบริหารจัดการของชุมชน การลงทะเบียนต้นไม้ ส่งเสริมชุมชนสีเขียว กลายเป็นเมืองปลอดคาร์บอน การปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ชุมชน และพื้นที่ว่างในเขตเทศบาล

ด้านเทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี พบว่า การส่งเสริม/ดำเนินงาน พัฒนาเมืองนำอยู่ โดยมีแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และมีการจัดการอบรมส่งเสริมความรู้ การจัดสถานเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน

ซึ่งในการดำเนินการส่งเสริมดำเนินการด้านการพัฒนาเมืองนำอยู่นั้น เทศบาลก็ได้มีกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชน อบรมการทำขนมหวาน การทำผลิตภัณฑ์น้ำยาทำความสะอาด เป็นต้น อีกทั้งการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นร่วมกับคนในชุมชน เช่น ประเพณีบุญกลางบ้าน ประเพณีไหว้พระจันทร์ เป็นต้น ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองนำอยู่ และวิธีการทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองนำอยู่นั้น ว่า ส่วนใหญ่จะเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน โดยคนในชุมชนรู้จักให้ความสำคัญกับกิจกรรมหรือโครงการที่เทศบาลจัดทำขึ้น มีจิตสำนึกร่วมกันที่จะพัฒนาชุมชนของตัวเอง การสามัคคีของคนในชุมชนในการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสร้างสรรค์ผลงานนั้นได้ดี กลายเป็นที่มีชื่อเสียงของชุมชน อีกทั้งในการทำงานร่วมกันในชุมชน ยังได้มีการประชุมวางแผนการทำงานที่ดี มีการประชาสัมพันธ์งานที่ดี จึงทำให้การพัฒนาเมืองนำอยู่ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

และจากความสำเร็จที่เกิดขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่นั้น ได้แก่ การที่มีผู้บริหารที่ดี คือ นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม ผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอันกว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาท้องถิ่นที่ชัดเจน ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในพัฒนาเมืองด้วย ความร่วมมือของคนในชุมชนในการพัฒนาเมืองพนัสนิคม ให้กลายเป็นเมืองนำอยู่ และกลายเป็นเมืองที่มีชื่อเสียงด้วยบริบทของเมืองพนัสนิคมก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเมืองนำอยู่ประสบความสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าในการดำเนินการพัฒนาเมืองนำอยู่ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนี้ มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบ้าง เช่น เรื่องของการบริหารคน งบประมาณในการพัฒนา เป็นต้น ซึ่งมีวิธีการ/กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา/อุปสรรค นั้นไม่ให้เกิดขึ้น โดยการประสานงานกับเทศบาล การทำงานร่วมกับเทศบาลในการจัดทำแผนพัฒนา ส่งเสริมให้มีการอบรมเรียนรู้การวิเคราะห์ SWOT มีการร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันแก้ไขปัญหา

ซึ่งเทศบาลเมืองพนัสนิคม มีเทคนิควิธีการในการดำเนินการพัฒนาเมืองน่าอยู่ให้ประสบผลสำเร็จ คือ เกิดจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน หรือเวลามีปัญหาเสนอแนะกับทางชุมชน และร่วมกันแก้ไขปัญหาในทันที อีกทั้งยังเกิดจากความรู้มือของชุมชน ที่มาจากความรักความสามัคคีของชุมชน จึงทำให้การพัฒนานั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 3 คุณภาพชีวิตของประชาชน อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี

คุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ด้านร่างกาย พบว่า คนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงมากยิ่งขึ้น อันเป็นผลมาจากการพัฒนาลานกีฬา การส่งเสริมอุปกรณ์การออกกำลังกายในทุกพื้นที่ของชุมชน ทำให้ให้คนชุมชนหันมาออกกำลังกาย และดูแลสุขภาพกันมากยิ่งขึ้น

คุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ด้านจิตใจ พบว่า มีสุขภาพด้านจิตใจที่ดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่คนในชุมชน ได้มาออกกำลังกาย สภาพทางด้านจิตใจของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่กังวล และอุ่นใจ ในการอยู่อาศัยในชุมชน

คุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ด้านสังคม พบว่า ความสัมพันธ์ในสังคมที่ดีขึ้น โดยเป็นผลมาจากการพัฒนาสถานที่ออกกำลังกาย การพัฒนาศูนย์กลางของชุมชน และการจัดกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น การที่ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีรายได้มากขึ้น โดยพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีการค้าขายมาก มีการส่งเสริมพัฒนาการค้าขายให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น จึงทำให้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตาม

คุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า การที่ชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมสีเขียว การให้ความสำคัญกับความสะอาดของบ้านเมือง ชุมชนมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการช่วยกันแก้ไขปัญหาหามลพิษต่าง ๆ ในชุมชนด้วย ช่วยให้คนในชุมชน อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดี

อภิปรายผล

คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านร่างกาย พบว่า มีการส่งเสริม/ ดำเนินงานในด้านเมืองน่าอยู่ในเรื่องของการพัฒนาที่อยู่อาศัย การให้ความสำคัญในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การพัฒนาสาธารณูปโภค การส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการอยู่ดีกินดี และการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง มีการจัดการบ้านเมืองให้มีความสะอาด ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2542, หน้า 56) คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิต

อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ขอบธรรมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคม ตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ดีที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ และสอดคล้องกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อยขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย (W HOQOL-BREF-THAI.1997) ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวันการรับรู้ถึงความอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ที่ตนเองไม่ต้องพึ่งพาต่าง ๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อื่น ๆ เป็นต้น มี 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความเจ็บปวดและความไม่สบาย 2) กำลังวังชาและความเหนื่อยล้า 3) การนอนหลับพักผ่อน 4) การเคลื่อนไหว 5) การดำเนินชีวิตประจำวัน 6) การใช้ยาหรือการรักษา และ 7) ความสามารถในการทำงาน

อีกทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธัญจิรา โทนมี่ (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การศึกษาปัจจัยกับระดับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ จากแบบสัมภาษณ์ด้านกายภาพ ระดับปานกลางร้อยละ 95.7 ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า ประชาชนในเขตเทศบาลมีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายที่ดี จากการสังเกตพฤติกรรม ความเป็นอยู่ ของคนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ที่มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ทั้งเวลาเช้า เย็น อีกทั้งยังเห็นว่าคนในชุมชนมีกำลังในการทำงานที่มากขึ้น พบผู้สูงอายุในชุมชนมากยิ่งขึ้น จึงเห็นว่าการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทางด้านร่างกายเป็นไปในทางที่ดี จึงมีโครงการส่งเสริมและพัฒนาต่อไป

คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านจิตใจ พบว่า มีสุขภาพด้านจิตใจที่ดีขึ้น อันเป็นผลมาจากการที่คนในชุมชนได้มาออกกำลังกาย สภาพทางด้านจิตใจของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่กังวล และอุ่นใจ ในการอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ เฟอร์แรนส์ และเพาเวอร์ (Ferrans & Powers, 1985 อ้างถึงใน สายพิน จันทร์มา, 2555, หน้า 48) ได้นำองค์ประกอบย่อยทาง กาย ใจ อารมณ์ และสังคม และนำมาสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ (Psychological spiriatual) ประกอบด้วย 7 ข้อความ คือ ความสงบสุขของจิตใจ ความศรัทธาในศาสนา จุดมุ่งหมายในชีวิต ความสุข ความพึงพอใจในชีวิต รูปร่างหน้าตาและตนเอง

อีกทั้งสอดคล้องกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อยขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย (W HOQOL-BREF-THAI.1997) ด้านจิตใจ คือ การรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้

ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง การรับรู้ถึงความรู้สึก ทัศนคติในตนเอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ และการตัดสินใจ และความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของคนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเอาชนะอุปสรรค แนวคิดของสก็อตต์ซีย์ ทวีศักดิ์ (2535, หน้า 19) กล่าวว่า ระดับสภาพของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตใจและอื่น ๆ ซึ่งทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามความพอใจที่เขาต้องการ

ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่คนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจที่อาจมีผลมาจากการที่ประชาชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เพราะการที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง จึงทำให้มีจิตใจที่ดี และอาจมีผลมาจากเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ที่มีการส่งเสริมสุขภาพจิตใจ เกิดการรับรู้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านสังคม พบว่า ความสัมพันธ์ในสังคมที่ดีขึ้น โดยเป็นผลมาจากการพัฒนาสถานที่ออกกำลังกาย การพัฒนาศูนย์กลางของชุมชน และการจัดกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น การที่ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนในชุมชนมีรายได้มากที่มากขึ้น โดยพื้นที่ของชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีการค้าขายมาก มีการส่งเสริมพัฒนาการค้าขายให้มีมาตรฐานที่ดีขึ้น จึงทำให้มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตาม ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ องค์การอนามัยโลก เรื่องเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (W HOQOL-BREF-THAI.1997) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์ และแนวคิดของอูมาพร ผลดี (2545, หน้า 22-23) คุณภาพชีวิตอันเกิดจากความพึงพอใจในแง่สังคม ความพึงพอใจในลักษณะนี้เป็นความพึงพอใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับด้านสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมเป็นส่วนใหญ่ เช่น การมีอิสระเสรี ความเป็นประชาธิปไตย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความปลอดภัยในการจราจรและอุบัติเหตุต่าง ๆ ความได้รับสุนทรียทางวรรณกรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ความชื่นชมและรื่นรมย์กับทัศนศิลป์ต่าง ๆ ความเสรีต่อศรัทธาและการปฏิบัติตามทางศาสนาและความเชื่อของตน เสรีภาพในวิธีการดำรงชีพ และการดำเนินตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การพักผ่อนหย่อนใจ ความบันเทิง การกีฬาต่าง ๆ เป็นต้น ความพึงพอใจในสิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนเราในแง่สังคม ซึ่งต้องเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนทุกคน ทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ สัญชาติ และศาสนา เป็นสำคัญ

นอกจากนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธัญจิรา โทนมี่ (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การศึกษา ปัจจัยกับระดับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ จากแบบสัมภาษณ์ดังนี้ ด้านสังคม ระดับสูงร้อยละ 100

ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า ผลจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม ช่วยสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอพนัสนิคม เห็นได้จากการจัดชุมชนประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่อาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน คนในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีความสามัคคีในการทำงาน เห็นอกเห็นใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น อีกทั้งคนในชุมชนยังมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน สามารถพึ่งพาอาศัยกันได้

คุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าการที่ชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมสีเขียว การให้ความสำคัญกับความสะอาดของบ้านเมือง ชุมชนมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น อีกการช่วยกันแก้ไขปัญหามลพิษต่าง ๆ ในชุมชนด้วย ช่วยให้คนในชุมชน อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข (2535, หน้า 99-100) ได้ให้องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิดและจิตใจ เป็นวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ในภาพรวมของประชากร ซึ่งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ สะอาดและเป็นระเบียบปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศและเสียง มีทรัพยากรที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตและคมนาคมที่สะดวก และเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตหุ่ยขององค์การอนามัยโลก ฉบับภาษาไทย (W HOQOL-BREF-THAI.1997) ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การรับรู้ว่าตนเองมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่าได้มีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง

นอกจากนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธัญจิรา โทนมี่ (2552) ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นเมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การศึกษา ปัจจัยกับระดับประสิทธิภาพของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยมีความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ จากแบบสัมภาษณ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ระดับสูงร้อยละ 98.7

ทั้งนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ด้านสิ่งแวดล้อม มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การที่ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะส่งผลกับคุณภาพชีวิต

ด้านอื่น ๆ ตามมาด้วย อีกทั้งประชาชนยังได้รับโอกาสในการอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมทักษะอาชีพต่าง ซึ่งทำให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่า จากการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายที่ดีขึ้น คือ การที่คนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง จึงทำให้คนมีอายุยืนมากยิ่งขึ้น ซึ่งอาจส่งผลดีและผลเสียให้กับคนในชุมชน ผลเสียที่อาจเกิดขึ้น คือการมีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่มีคนคอยดูแล เนื่องจากยังต้องไปทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพกันอยู่ ผู้สูงอายุจึงต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง แต่อาจส่งผลกระทบต่อทางด้านอื่นตามมาด้วย เช่น ความเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ ความเสี่ยงต่อการเกิดภัยอันตรายต่าง ๆ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังนั้น เทศบาลควรมีแผนรองรับในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุให้มากขึ้น การแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุในชุมชน ที่นอกเหนือจากการจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุบางครอบครัวไม่ได้มีกำลังความสามารถเพียงพอที่จะจ่ายค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม อีกทั้งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้สูงอายุที่อาจเกิดขึ้น หากเกิดความรู้สึกเมื่อต้องอยู่ในสถานรับเลี้ยงผู้สูงอายุ การรองรับมือกับผู้สูงอายุ เทศบาลควรส่งเสริมในเรื่องของกิจกรรมอาสาสมัครหมู่บ้านเป็นอาสาวิชาชีพ โดยตรงเพื่อตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุในเขตชุมชนนั้น ๆ มีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพ อบรม ส่งเสริมความรู้ในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุในทุกชุมชนเข้าถึงการได้รับบริการของทางเทศบาลที่จัดขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองพนัสนิคมประสบความสำเร็จในเรื่องของการพัฒนาเมืองนำอยู่ กลายเป็นเมืองที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป อีกทั้งยังส่งผลให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคนในชุมชน ในเรื่องของการบริหารคน หรือการชักจูงใจคนให้เข้าร่วมกิจกรรม ที่อาจเกิดจากกลุ่มคนบางกลุ่มที่ยังมีความคิดเห็นไม่ตรงกับแนวทางการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลควรตระหนักและเห็นความสำคัญกับปัญหาตรงนี้ให้มากขึ้น โดยสร้างคุณค่าของการเป็นเมืองนำอยู่ให้มากยิ่งขึ้น การเปิดรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วย หรือยังไม่ได้มี

โอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของทางเทศบาล ให้มีโอกาสนในการเข้าร่วมกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น การรับฟังความคิดเห็นที่มากยิ่งขึ้น อาจช่วยสร้างแนวทางการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ให้กับเทศบาลเมืองพนัสนิคมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า ในการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน นั้นยังไม่สามารถวัดถึงคุณภาพชีวิตที่แท้จริงของคนในชุมชนได้ ผลของการวิจัยเป็นผลการวัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาพกว้าง ๆ หากมีผู้สนใจจะศึกษาต่อ หรือวิจัยในงานที่ใกล้เคียงกันควรพิจารณาในเรื่องของระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามโครงสร้างพื้นฐาน หรือตามฐานข้อมูลทางด้านคุณภาพชีวิตจากทางเทศบาลเมืองพนัสนิคม ซึ่งข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ มีจุดสำคัญใน 2 เรื่อง คือ

1. ในการทำวิจัยในครั้งต่อไปควรเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสถิติ หรือตัวเลข เพื่อวัดผลของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ในปีถัดไปได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม เพื่อให้ได้ผลของการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ รักษ์บริสุทธิ์. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2537). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กรมสุขภาพจิต สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต. (2537). *แบบวัดคุณภาพชีวิต (WHOQOL - 100)*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2540). *แนวคิดเมืองน่าอยู่และหลักการดำเนินงานเมืองน่าอยู่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กัญญนันท์ ท่าทราย. (2555). *แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยเหนียว อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดกาญจนบุรี*. รายงานศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะกรรมการพัฒนาเมืองแห่งชาติ. (2545). *แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จรีนันท์ อินทนิม และคณะ. (2551). *การดำเนินการพัฒนาในด้านเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของเทศบาลเมืองพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์. (2546). *การพัฒนาไกลไกลและปัจจัยเพื่อเมืองน่าอยู่...บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วารสารเทศบาลเมืองน่าอยู่, ปีที่ 1, 22-25.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2540). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไชยยันต์ กัมปนาทแสนยากร. (2538). *เมืองน่าอยู่*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ดาวเรือง มณีทอง. (2552). *เมืองน่าอยู่: เมืองน่าอยู่*. กรุงเทพฯ: สัมพันธ์พาณิชย์.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ และเพ็ญจันทร์ ประดับมุข. (2535). *สิ่งแวดล้อมกับสุขภาพ*. นครปฐม: สำนักงานเลขานุการงานวิจัยพฤศจิกายนสุขภาพ.

- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2540). *วิกฤตสังคมไทย 2540 กับบทบาทวิทยากระบวนกรมีส่วนร่วม เพื่อจัดเวทีประชาคม*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต.
- เทศบาลเมืองพนัสนิคม. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคม พ.ศ. 2558-2561*. ชลบุรี: กองวิชาการและแผนงาน เทศบาลเมืองพนัสนิคม.
- ธัญจิรา โทนมณี. (2552). *ประสิทธิผลของการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นเมืองน่าอยู่ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิตยา ศรีนารากุล. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีผลต่อการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิมิต กลิ่นดอกแก้ว. (2550). *การพัฒนาชุมชน (Community Development)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/295403>
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2538). *กลวิธีแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภการพิมพ์.
- นายกเทศมนตรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม. (2561, 3 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 1. (2561, 27 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 2. (2561, 21 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 3. (2561, 27 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 4. (2561, 27 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 5. (2561, 25 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 6. (2561, 16 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 7. (2561, 27 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 8. (2561, 11 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 9. (2561, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 10. (2561, 21 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 11. (2561, 9 มีนาคม). สัมภาษณ์.
- ประธานคณะกรรมการชุมชนย่อยที่ 12. (2561, 27 มีนาคม). สัมภาษณ์.

- ปราณี จตุพล. (2553). *ความคิดเห็นของประชาคมต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตตำบลโนนสง่า อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์ละนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปรีชา สุกใส. (2541). *หลักการพัฒนาชุมชน*. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา สำนักงานสถาบันราชภัฏ.
- ปรีดี บุณศิริ. (2554). *เมืองน่าอยู่*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- ผาสุก มุทเมธา. (2535). *คดีชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต (พิมพ์ครั้งที่2)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์พิศาล.
- พลสวัสดิ์ นาทองคำ. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเมืองน่าอยู่เทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารสาธาณสุข, คณะสาธาณสุข, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภากการพิมพ์.
- ภัสสุรีย์ คุณกลาง. (2546). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารสาธาณสุข, คณะสาธาณสุข, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุวดี เรืองศรี. (2554). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2534). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ห.ส.น.ไทย-อนุเคราะห์ไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุค.
- วันเพ็ญ วอกกลาง. (2535). *คุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร (ความหมายคุณภาพชีวิต)*. กรุงเทพฯ: ไทยพัฒนาพาณิชย์.

- วิเชียร เสงอุดมทรัพย์. (2546). *สัมฤทธิ์ผลในการบริหารงาน โครงการเมืองน่าอยู่เขตชุมชน*
ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคตำบลมาตาพุด. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิทยากร เชียงกุล. (2527). *การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย.* กรุงเทพฯ: นั้บแกระง.
- ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์. (2535). *การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ศึกษาเฉพาะเขตอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์.*
 กรุงเทพฯ: เติลินิวส์.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2542). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- สถานสิ่งแวดล้อมไทย. (2546). *แบ่งปัน ร่วมกันสร้าง เมืองน่าอยู่.* นนทบุรี: สมาคมสันติบาลเทศบาล
 แห่งประเทศไทย สำนักงานเทศบาลนครนนทบุรี.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2541). *คุณภาพชีวิตของคนไทยในเขตภาคกลาง.* กรุงเทพฯ: ทิพ
 เนตรการพิมพ์.
- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2558). *ถอดรหัสเมืองน่าอยู่.* กรุงเทพฯ: แสงสว่างการพิมพ์.
- สนธยา พลศรี. (2544). *หลักสังคมวิทยา.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- สมจิตร สุพรรณทัศน์. (2542). *ประชากรกับคุณภาพชีวิต.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีอนันต์.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. (2535). *การพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,*
สาขาสังคมวิทยา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2541). *การพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่4).* กรุงเทพฯ: ไทยพัฒนาพานิช.
- สายพิน จันทร์มา. (2555). *การศึกษาแผนพัฒนาของเทศบาลที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน*
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลหนองเซ อําเภอกันหา จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการภาครัฐแนวใหม่, คณะรัฐศาสตร์และ
นิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). *การพัฒนาเมืองอย่าง*
ยั่งยืน : เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547). *สานใจ สานพลัง*
ทำเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549 ก). *การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน*
เมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549 ข). *สานใจ สานพลัง*
ทำเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรีนติ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). *การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทไทย*. นนทบุรี: รุ่งเรืองธรรม.

สำนักงานวิชาการกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2553). *แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่*. เข้าถึงได้จาก <http://www.advisora.anamai.moph.go.th/tamraa/cities01.html>

สำนักส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อม. (2559). *คู่มือประเมินเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืน ประจำปี 2559*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สี่ตะวัน.

สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. (2559). *สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ประจำปี 2559*. ชลบุรี: โรงพิมพ์พระรอด.

สำนักงานเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. (2560). *ประวัติการพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วารสาร 80 ปี เทศบาลเมืองพนัสนิคม, ปีที่ 4 (ฉบับที่ 1), 13-16.*

สำราญ จุช่วย. (2554). *การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น*. นนทบุรี: วิทยาลัยราชพฤกษ์.

สิปนันท เกตุทัต. (2538). *การพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การอนามัยโลก. (2537). *แนวคิดเรื่องเมืองน่าอยู่*. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

อุมพร ผลดี. (2545). *คุณภาพชีวิตคนไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดการวิจัย

ตารางที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดเมืองน่าอยู่ของสำนักงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สมาคมสันติบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย สถาบันสิ่งแวดล้อม (2559) และแนวคิดคุณภาพขององค์การอนามัยโลก (สำนักงานพัฒนากรมสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต, 2537)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต		
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธ์ภาพ ทางสังคม
เมืองอยู่ดี				
1.1 เมืองมีการใช้ ประโยชน์ที่ดินอย่าง เหมาะสม	1. การกำหนดการใช้ ประโยชน์ที่ดิน ให้ เป็นไปตามทิศทางที่ กำหนด 2. การพัฒนาเมืองละ ชุมชนให้เป็นไปตาม ผังเมืองรวม	- ท่านคิดว่าจากกระบวนการในการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยจัดสรรให้มีความเหมาะสมกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่ นั้น ท่านคิดว่าส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตของประชาชนใน ด้านใดบ้าง อย่างไร - ในการพัฒนาเมืองและชุมชนในเขตเทศบาลเมือง พนัสนิคมให้เป็นไปตามผังเมืองรวมของเทศบาลเมือง พนัสนิคม ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น ท่านคิด ว่าส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านใดบ้าง อย่างไร		
1.2 เมืองมีโครงสร้าง พื้นฐานที่ได้มาตรฐาน สำหรับคนทุกกลุ่ม	3. การพัฒนาเครือข่าย โครงสร้างพื้นฐานให้ ครอบคลุมและได้ มาตรฐานสำหรับคน ทุกกลุ่ม	- ในการพัฒนา ถนน ระบบประปา สถานพยาบาล โรงเรียน ภายใต้โครงการเมืองน่าอยู่นั้น ท่านคิดว่ามี ความเหมาะสมหรือไม่ และในการพัฒนานั้นส่งผลต่อการ มีคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร		
1.3 เมืองมี ความมั่นคงด้านที่อยู่ อาศัย	4. การจัดการเกี่ยวกับ ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มี รายได้น้อยและ ผู้ด้อยโอกาส	- การจัดการบ้านเรือน ในชุมชนและรอบชุมชนในเขต เทศบาลเมืองพนัสนิคม หรือการจัดสวัสดิการให้ที่อยู่อาศัย กับผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสนั้น ที่เป็นไปตาม แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ท่านคิดว่ามีความเกี่ยวข้อง หรือส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านใดบ้าง อย่างไร		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	สัมพันธภาพ	สิ่งแวดล้อม ทางสังคม
1.4 เมืองมี ความปลอดภัย	5. การจัดการภัยพิบัติ และสาธารณภัย	- ในเรื่องของการเตรียมความพร้อมในการรองรับหรือจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม สาธารณภัยไฟไหม้ นั้นตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ทำให้เทศบาลเมืองพนัสนิคมมีความพร้อมกับสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นมากน้อยแค่ไหน และการจัดการภัยพิบัติและสาธารณภัยที่เทศบาลเมืองพนัสนิคมได้จัดเตรียมนั้นมี ความเหมาะสมหรือไม่ ส่งผลกับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
	6. การป้องกันและ ดูแลความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน	- ท่านคิดว่าแผนการป้องกันและดูแลความปลอดภัยให้กับคนในชุมชน และรอบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น มีความเหมาะสมหรือไม่ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
1.5 เมืองมี ความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ	7. การนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียงมา ใช้ในการประกอบ อาชีพ	- ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น ได้มีการถ่ายทอด อบรม ส่งเสริม การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการดำเนินชีวิตอย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
คนมีสุข					
2.1 คนมีสุขภาพดี	8. การเสริมสร้าง สุขภาพที่ดีของคนใน เมือง	- ในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เช่น การจัดกิจกรรมการออกกำลังกายต่าง ๆ กลุ่มแอโรบิค โยคะ ไทเก๊ก การสร้างลานออกกำลังกายให้กับคนในชุมชนนั้น มีความเหมาะสมกับคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
	9. การคุ้มครองสุขภาพ อนามัยของผู้บริโภค	- ในการให้ความคุ้มครองด้านสุขลักษณะและการอนามัยสิ่งแวดล้อม สุขภิบาลต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน ชุมชน นั้น เช่น การควบคุมอนามัยทางด้านอาหารและยา ร้านค้าผู้ให้บริการกับคนในชุมชน ตลาด เป็นต้น ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
2.2 คนทุกวัยได้รับการศึกษาอย่างหลากหลายและเท่าเทียม	10. การส่งเสริม การศึกษาอย่าง หลากหลายและเท่า เทียม	- ในการจัดสวัสดิการบริการจากทางหน่วยงานเทศบาล ในการส่งเสริมการศึกษาให้กับสถานศึกษาในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธ์ภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
2.3 คนทุกกลุ่มได้รับ สวัสดิการที่เหมาะสม	11. การจัดสวัสดิการ สำหรับคนทุกกลุ่ม	- ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น เทศบาลได้มีการจัดสวัสดิการ หรือการให้บริการให้กับกลุ่มคนผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสบ้างหรือไม่ และท่านคิดว่าแนวทางนั้นมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
2.4 ปลอดภัยเสพติด และอบายมุข	12. การป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติด และอบายมุข	- การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุขในเทศบาลเมืองพนัสนิคมตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ มีแนวทางและกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว แนวทางและกิจกรรมเหล่านี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
2.5 ครอบครัวมีความ อบอุ่นและชุมชนมี ความเอื้ออาทร	13. การส่งเสริม ความสัมพันธ์ของ สมาชิกในครอบครัว ความสามัคคีและเอื้อ อาทรระหว่างคนใน ชุมชน	- ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว และชุมชน มีกิจกรรมอะไรบ้าง และกิจกรรมนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
2.6 ประชาชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทาง สังคม	14. การส่งเสริม กิจกรรมทางสังคม เพื่อให้ประชาชนมี ส่วนร่วม	- ในการจัดกิจกรรมของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้านใดบ้าง และการจัดกิจกรรมนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
2.7 เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการ พิทักษ์สิทธิ	15. การพิทักษ์สิทธิ ของเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และ ผู้ด้อยโอกาส	- ในแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม นั้น การให้สิทธิ แก่ สตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส และประชาชนในทุกกลุ่มสามารถเข้าถึง ในสิทธิที่ประชาชนอันพึงได้รับอย่างถูกต้องและทั่วถึง หรือไม่ สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
2.8 ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่นได้รับการสืบ สานให้ดำรงไว้	16. การอนุรักษ์ ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น	- การส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ตามแนวทางการการพัฒนาเมืองน่าอยู่ มีแนวทางและกิจกรรมส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง แนวทางและ กิจกรรมเหล่านี้มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านใดบ้าง อย่างไร - ในการส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ท้องถิ่น ในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมตามแนวทางการ พัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น เทศบาลได้มีเปิดโอกาสในการเรียนรู้ ให้กับผู้คนที่มีความสนใจ ได้มีโอกาสร่วมกิจกรรม และ เกิดการดำรงรักษาประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไว้ให้กับคนรุ่นหลังหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพ ชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธ์ภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
สิ่งแวดล้อมยั่งยืน					
3.1 ทรัพยากร ธรรมชาติในเมือง ได้รับการดูแลรักษาให้ คงไว้ซึ่งระบบนิเวศ ที่ดี	17. การดูแลรักษา และใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลาย ทางชีวภาพให้คงไว้ซึ่ง ระบบนิเวศที่ดี	- การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น เทศบาลเมืองพนัสนิคมได้จัดกิจกรรมอะไรบ้าง กิจกรรมเหล่านี้มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
3.2 ของเสียหรือ มลพิษถูกจัดการอย่าง ถูกต้องเหมาะสม	18. การจัดการขยะมูล ฝอยชุมชนอย่างครบ วงจรและเหมาะสม	- ในการแก้ไขปัญหาขยะในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น มีแนวทางและกิจกรรมการแก้ไขปัญหาขยะอะไรบ้าง ท่านคิดว่าการแก้ไขถูกต้องเหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
	19. การจัดการน้ำเสีย หรือมลพิษทางอากาศ หรือมลพิษอื่น ๆ อย่าง เหมาะสม	- ในการแก้ไขมลพิษ การกำจัดน้ำเสียในชุมชน ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม นั้น มีแนวทางและกิจกรรมอะไรบ้าง ท่านคิดว่าการแก้ไขถูกต้องเหมาะสมแล้วหรือไม่ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
3.3 พื้นที่สีเขียวภูมิ ทัศน์เมืองได้รับการ ดูแลรักษาอย่าง เหมาะสมและ สอดคล้องกับ สภาพแวดล้อม	20. การพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต	- ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนาสนิคมนั้น การส่งเสริมพื้นที่ในชุมชนและรอบชุมชนให้มีพื้นที่สีเขียวให้มากยิ่งขึ้น มีกิจกรรมการส่งเสริมพื้นที่สีเขียวอะไรบ้าง และกิจกรรมเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
	21. การปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้มีความสวยงามและสอดคล้องกับสภาพเมือง	- ในการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบเมืองพนาสนิคม เช่น การปรับปรุงต้นไม้บริเวณเกาะกลางถนน สถานที่สำคัญต่าง ๆ เช่น หอพระพนัสบดี ศูนย์กลางชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
3.4 ประชาชนมีวิถี ชีวิตและการบริโภคที่ เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม	22. การส่งเสริมการผลิต การบริโภค หรือ การบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	- ตามแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนาสนิคมนั้น เทศบาลเมืองพนาสนิคมได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน มีการผลิต การบริโภค และการบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธ์ภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
	23. การส่งเสริมการใช้พลังงานและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ	- ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ เทศบาลเมืองพนัสนิคมได้มีการส่งเสริม รมรงค์ให้ประชาชน และคนในชุมชน ได้รู้จักคุณค่าของการใช้น้ำ และพลังงาน หรือ ไม่ อย่างไร และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร			
เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี					
4.1 การมีวิสัยทัศน์และแผนงานที่ชัดเจน	24. การกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ พร้อมแปลงไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม	- ในฐานะผู้แทนคนในชุมชน ท่านคิดว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ของทางเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น มีความสอดคล้องต่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่หรือไม่ อย่างไรและท่านคิดว่าจากการกำหนดวิสัยทัศน์ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านใดบ้าง อย่างไร (วิสัยทัศน์ของเทศบาลเมืองพนัสนิคม คือ พัฒนาเมืองพนัสนิคมเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน ด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้)			
4.2 บุคลากรมีความรอบรู้และเชี่ยวชาญ	25. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญในงานที่รับผิดชอบ	- การพัฒนาเมืองน่าอยู่มีแนวทาง/ กิจกรรมใดบ้างที่ส่งเสริมให้บุคลากรของเทศบาลเมืองพนัสนิคมมีศักยภาพรอบรู้ และเชี่ยวชาญในงานที่ทำ - ท่านคิดว่า ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของเทศบาลเมืองพนัสนิคม ช่างต้น ช่วยให้บุคลากรมีความรู้ และเชี่ยวชาญในหน้าที่มากยิ่งขึ้นหรือไม่ และจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรนั้น ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธ์ภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
4.3 องค์ความรู้และ ระบบการทำงานได้รับ การพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง	26. การสร้างองค์กร เป็นองค์กรแห่งการ เรียนรู้	- การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวทางการพัฒนา เมืองน่าอยู่ เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้จักรสานใหญ่ที่สุด ในโลก ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนั้น ช่วยส่งเสริมให้ ท้องถิ่นมีศักยภาพมากยิ่งขึ้นหรือไม่ และสามารถพัฒนาต่อ ยอดไปได้อีกหรือไม่ และในการสร้างองค์กรแห่งการ เรียนรู้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือไม่ อย่างไร			
	27. การสนับสนุนให้ เกิดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศในการ ทำงานที่เอื้อต่อ คุณภาพชีวิตที่ดี	- ท่านคิดว่าการบริหารจัดการภายในชุมชนของท่านตาม แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ได้สนับสนุนหรือสร้าง บรรยากาศในการทำงานร่วมกันหรือไม่ และผลของการ สร้างบรรยากาศในการทำงานส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในชุมชนของท่านอย่างไร			
4.4 การบริหารจัดการ ที่ดี	28. การส่งเสริมให้ ผู้บริหารและบุคลากร มีคุณธรรม จริยธรรม ในการบริหารและการ ทำงาน ตามมาตรฐาน คุณธรรมจริยธรรม ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	- ตามหลักของการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น ต้องมีผู้บริหาร และบุคลากรที่มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารและ การทำงาน ท่านคิดว่าองค์กรของท่านมีแนวทางส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมในกาทำงาน ที่ดีนั้นหรือยัง และท่าน คิดว่าการมีผู้บริหารและบุคลากรที่ดี ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ของประชาชนอย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธ์ภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
	29. การมีกระบวนการ ตอบสนองต่อการ ให้บริการ ขอรับ บริการและจัดการข้อ ร้องเรียนของ ประชาชนอย่าง ครบถ้วนและเป็น ระบบ	- ในการแก้ไขปัญหาของประชาชน ชุมชน ของเทศบาล เมืองพนัสนิคม นั้น ท่านคิดว่าในกระบวนการแก้ไขปัญหา เทศบาลสามารถจัดการอย่างครบถ้วนและเป็นระบบ หรือไม่ และแนวทางแก้ไขของเทศบาลส่งผลให้คุณภาพ ชีวิตของประชาชนเป็นเช่นไร			
	30. การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและผลงาน ของเทศบาล	- การพัฒนาโครงการเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมือง พนัสนิคม มีแนวทางและกิจกรรมในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารและผลงานของเทศบาลหรือไม่ อย่างไร - ท่านคิดว่าประชาชนในชุมชนของท่าน สามารถรับรู้ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมอย่าง ถูกต้องและทั่วถึงหรือไม่ และเทศบาลเมืองพนัสนิคมมี กระบวนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างไรให้ประชาชน ได้ทราบอย่างทั่วถึง และผลจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ของประชาชนส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนเป็น อย่างไร			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ ด้านเมืองน่าอยู่	ตัวชี้วัด	องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิต			
		ร่างกาย	จิตใจ	ความ สัมพันธภาพ ทางสังคม	สิ่งแวดล้อม
	31. ความร่วมมือในการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น	- ท่านคิดว่าหน่วยงานท้องถิ่นในชุมชนของท่านได้รับความร่วมมือ หรือให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น อย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และการร่วมมือที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไร			
	32. การจัดเก็บรายได้ให้ได้ตามเป้าหมาย การลดรายจ่าย หรือพยายามในการหารายได้อื่น	- ในแผนการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนี้ ท่านคิดว่าสามารถช่วยลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมได้หรือไม่ อย่างไร และท่านคิดว่าแผนการจัดเก็บรายได้ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไร			
	33. ความพยายามในการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามที่คาดการณ์ และมีเหตุอันควรในการใช้งบประมาณ	- ท่านคิดว่าเทศบาลเมืองพนัสนิคม มีการวางแผนการใช้งบประมาณเป็นไปตามที่วางแผนไว้เหมาะสมหรือไม่ และผลจากการวางแผนงานนั้นส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร			
4.5 นวัตกรรมกรพัฒนาเมือง	34. นวัตกรรมกรพัฒนาเมืองด้านต่าง ๆ	- ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลเมืองพนัสนิคมนี้ ท่านมีความรู้สึกอย่างไร กับการนำเทคโนโลยีสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นของท่าน และท่านคิดว่าการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ อย่างไร			

ภาคผนวก ข

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพัตนนิคม อำเภอพัตนนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล.....
 อายุ..... ปี ระดับการศึกษา

ตำแหน่งในชุมชน..... ประจำชุมชนย่อยที่

วาระการดำรงตำแหน่ง..... เบอร์โทรศัพท์

ส่วนที่ 2 แนวคำถามในการสัมภาษณ์ กระบวนการในการพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพัตนนิคม อำเภอพัตนนิคม จังหวัดชลบุรี ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนตามมุมมองของผู้บริหารและผู้นำชุมชน

1. ในการดำเนินงานพัฒนาเมืองนำอยู่ของเทศบาลเมืองพัตนนิคมนั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร (ให้เล่าตั้งแต่เริ่มต้นการรับหลักการ จนถึงแนวทางการปฏิบัติในชุมชน)
2. มีการส่งเสริม/ ดำเนินงาน การพัฒนาเมืองนำอยู่ ในแต่ละด้านอย่างไรบ้าง(ตอบตามองค์ประกอบเมืองนำอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ เมืองอยู่ดี คนมีสุข สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี)

การพัฒนาเมืองนำอยู่	แนวทางการส่งเสริม/ ดำเนินงาน
เมืองอยู่ดี
คนมีสุข

การพัฒนาเมืองน่าอยู่	แนวทางการส่งเสริม/ ดำเนินงาน
สิ่งแวดล้อมยั่งยืน
เทศบาลแห่งการเรียนรู้ และการบริหารจัดการที่ดี

3. เทศบาลเมืองพนัสมิกิจกรรม/ โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่หรือไม่
อย่างไร และมีวิธีการและขั้นตอนในการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองน่าอยู่ หรือ โครงการต่างๆ อย่างไรบ้าง

การพัฒนาเมือง น่าอยู่	โครงการ/กิจกรรม	วิธีการ/ขั้นตอนให้ชุมชนมีส่วนร่วม
เมืองอยู่ดี	1) 2) 3)
คนมีสุข	1) 2) 3)
สิ่งแวดล้อม ยั่งยืน	1) 2) 3)
เทศบาลแห่ง การเรียนรู้และ การบริหาร จัดการที่ดี	1) 2) 3)

4. ในการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น ท่านคิดว่า มีเหตุ/ ปัจจัย ใดบ้างที่ส่งผลดำเนินงานของท่าน
หรือต่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่

5. ปัญหา/อุปสรรค ในการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ มีอะไรบ้าง และมีวิธีการหรือกลยุทธ์ ในการดำเนินงานหรือแก้ปัญหาอย่างไร

การพัฒนาเมือง น่าอยู่	ปัญหา/อุปสรรค	วิธีการ/ กลยุทธ์แก้ไขปัญหา
เมืองอยู่ดี	1) 2) 3)	1) 2) 3)
คนมีสุข	1) 2) 3)	1) 2) 3)
สิ่งแวดล้อม ยั่งยืน	1) 2) 3)	1) 2) 3)
เทศบาลแห่งการ เรียนรู้และการ บริหารจัดการที่ ดี	1) 2) 3)	1) 2) 3)

6. มีเทคนิค/ วิธีการอย่างไร ในการดำเนินงานพัฒนาเมืองน่าอยู่ ให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็น
รูปธรรม

การพัฒนาเมืองน่าอยู่	เทคนิค/ วิธีการพัฒนาเมืองน่าอยู่เป็นรูปธรรม
เมืองอยู่ดี
คนมีสุข

การพัฒนาเมืองน่าอยู่	เทคนิค/ วิธีการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างเป็นรูปธรรม
สิ่งแวดล้อมยั่งยืน
เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี

7. ผลจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่นั้น ท่านคิดว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านใดบ้าง และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร

การพัฒนาเมืองน่าอยู่	ผลที่เกิดจากการพัฒนาเมืองน่าอยู่ที่มีต่อคุณภาพชีวิต			
	ร่างกาย	จิตใจ	สังคม	สิ่งแวดล้อม
เมืองอยู่ดี
คนมีสุข
สิ่งแวดล้อมยั่งยืน
เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี

8. ความคาดหวังในอนาคตในการพัฒนาเทศบาลเมืองพนัสนิคม หรือประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ท่านคิดว่าควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาด้านใดเพิ่มเติมหรือไม่

การพัฒนาเมืองน่าอยู่	แนวทางการปรับปรุง/เปลี่ยนแปลง/พัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน
เมืองอยู่ดี
คนมีสุข
สิ่งแวดล้อมยั่งยืน
เทศบาลแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่ดี

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวณัฐยา มานู
วัน เดือน ปี เกิด	3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลพนัสนิคม
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2558 เจ้าหน้าที่ดูแลและให้บริการลูกค้า ธนาคารกสิกรไทย พ.ศ. 2560 เจ้าหน้าที่บริหารความสัมพันธ์และบริการลูกค้า ธนาคารกสิกรไทย
ที่อยู่ปัจจุบัน	38 ม. 4 ต.นามะตูม อ.พนัสนิคม จ.ชลบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2557 ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (การพัฒนาชุมชน) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2560 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการภาครัฐ และภาคเอกชน) วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา